UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

PhDr. Jan Kočvar, Ph.D.

Problémy státnosti Čínské republiky (Tchaj-wanu)

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Milan Lipovský, Ph.D.

Katedra mezinárodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 15. 07. 2024

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 208 884 znaků včetně mezer.

PhDr. Jan Kočvar, Ph.D.

V Praze dne 15. 07. 2024

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval svému vedoucímu diplomové práce, JUDr. Milanu Lipovskému, Ph.D., za jeho bezpříkladnou trpělivost a odborné vedení při psaní této práce. Zároveň bych rád poděkoval svojí matce Janě Kočvarové za podporu, kterou mi poskytovala během studia.

Obsah

Úvod ... **7**
1. Historický přehled ... **9**
1.1. Dějiny před rokem 1945 ... **9**
1.2. Dějiny po roce 1945 ... **10**
2. Některé odborné pojmy a aktuální stav mezinárodního práva ... **13**
2.1. Stát a kritéria státnosti ... **13**
2.1.1. Kritéria a kritika Montevidejské úmluvy ... 16
Obyvatelstvo ... 16
Území ... 17
Vláda ... 19
Způsobilost vstupovat do vztahů s ostatními státy ... 21
Vnímání Montevidejské úmluvy ... 23
2.1.2. Další kritéria státnosti ... 24
Nezávislost ... 24
Suverenita a její formy ... 25
Ochota řídit se mezinárodním právem ... 26
Civilizovanost ... 26
Deklarace nezávislosti ... 27
Otázky legitimity ... 29
2.1.3. Porušení ius cogens ... 31
Ilegální použití síly ... 32
Porušení práva na sebeurčení a rasismus ... 34
2.1.4. Význam splnění těchto kritérií pro vznik státu ... 34
2.2. Vznik a uznání státu ... **35**
2.2.1. Konstitutivní a deklaratorní teorie a současný pohled ... 37
2.2.2. Způsoby uznání ... 39
2.2.3. Předčasné uznání ... 40
2.2.4. Podmínění uznání ... 41
2.2.5. Uznání skrze přijetí do mezinárodních organizací ... 41
2.2.6. Uznání vlády ... 42
2.2.7. Kontinuita státu při změně režimu ... 45
2.2.8. Odstoupení od uznání státu ... 45

2.3. Nestandardní případy 46
2.3.1. Ztráta atributů státnosti a zhroucený stát 46
2.3.2. *De facto* stát a *de facto* režim 48
2.3.3. Rozdělené státy 49
2.4. Právo na sebeurčení obecně 51
2.4.1. Úvod 51
2.4.2. „Národ“ 52
2.4.3. Situace v poválečném období 53
2.5. Realizace práva na sebeurčení vnější formou 54
2.5.1. Nápravná secese 55
2.5.2. Secese bez oprávnění 57
2.5.3. Vztah sebeurčení a teritoriální integrity 58
3. Aplikace poznatků na Čínskou republiku 59
3.1. Splňuje Čínská republika a kritéria státnosti? 59
3.1.1. Kritéria Montevidejské úmluvy 59
Území 59
Obyvatelstvo 59
Výkon veřejné moci 60
Způsobilost vstupovat do vztahů s jinými státy 60
3.1.2. Dodatečná kritéria 60
3.1.3. Závěr 61
3.2. Komu patří Tchaj-wan? 61
3.3. Tchaj-wan a právo na sebeurčení 62
3.3.1. Konec japonské nadvlády: okupace místo dekolonizace 62
3.3.2. Tchajwanský národ 63
3.3.3. Vnitřní sebeurčení v rámci ČLR? 64
3.4. Vyhlášení nezávislosti 64
3.4.1. Legalita vyhlášení nezávislosti Tchaj-wanu z hlediska mezinárodního práva 65
3.4.2. Mimoprávní námitky proti secesi 66
3.4.3. Obnova nezávislosti Tchajwanské republiky? 67
3.5. Kontinuita původní Čínské republiky a Tchaj-wanu 67
3.6. Spor mezi Pekingem a Tchaj-pejí jako otázka uznání vlády? 68
3.7. Čína jako rozdělený stát a nová státnost Čínské republiky? 69
3.8. Nejistota okolo charakteru Čínské republiky jako *de facto* státu 71
3.9. Zastoupení Čínské republiky na mezinárodním poli 72

3.9.1. Oficiální a neoficiální styky ... 72
3.9.2. Členství v mezinárodních organizacích ... 73
3.10. Některé problémy praktického rázu ... 74
3.10.1. Členství ve Světové zdravotnické organizaci ... 74
3.10.2. Některé otázky občanství ... 74
3.11. Perspektivy ... 75
Závěr ... 76
Seznam zkratek ... 79
Seznam použitých zdrojů ... 80
1. Seznam použité odborné literatury ... 80
Seznam knih a kapitol v nich ... 80
Seznam použitých článků a periodik ... 92
2. Seznam internetových zdrojů ... 102
Odborné příspěvky na blozích apod. ... 102
Ostatní ... 104
3. Seznam použitých rezolucí, smluv a obdobných dokumentů ... 109
Rezoluce OSN ... 109
Mezinárodní smlouvy ... 109
Ostatní ... 110
4. Seznam použitých vnitrostátních právních předpisů ... 112
Vnitrostátní právní předpisy ... 112
5. Seznam použitých materiálů z činnosti soudů ... 113
Mezinárodní soudní dvůr ... 113
Mezinárodní trestní soud ... 114
Ostatní judikatura ... 114
Abstrakt a klíčová slova ... 116
Abstract and key words ... 117

Úvod

Autor této práce se vždy zajímal o dění ve světě. Zároveň se dlouhodobě odborně zabýval dějinami novověkého Dálného východu. Tvrzení, že Tchaj-wan pod vládou Čínské republiky (vzniklé roku 1912) představuje vzbouřeneckou provincii Čínské lidové republiky (vzniklé roku 1949), mu už proto připadalo nelogické a v rozporu s realitou. Politiku Pekingu, využívající obrovskou moc pevninské Číny k vyhrožování malému svobodnému ostrovu a k jeho diplomatické izolaci, považoval za málo vhodnou. Byl přesvědčen, že takovéto počínání nemá v moderním světě místo a nemůže být v souladu s principy, na nichž stojí současné mezinárodní právo veřejné.

V otázce státnosti a kontinuální existence Čínské republiky měl autor naprosto jasno a považoval Čínskou republiku na Tchaj-wanu za manifestaci původního čínského státu a za pokračovatele původní Čínské republiky před rokem 1949. Smyslem této práce a její hypotézou tedy bylo zhodnotit, **nakolik současná Čínská republika splňuje kritéria státnost**i **a zda i z hlediska mezinárodního práva představuje tentýž stát, kterým byla stejnojmenná země před rokem 1949 a ještě předtím císařská Čína**.

Tchajwanská otázka je složitá z hlediska historie, mezinárodních vztahů i sociologie. Tato práce však spadá do oboru mezinárodního práva veřejného a není jejím smyslem pojednat vyčerpávajícím způsobem o nejnovějších čínských či tchajwanských dějinách ani analyzovat vztahy mezi Čínskou republikou a ČLR nebo USA. Četné události a politické principy, které jsou pro tchajwanskou realitu naprosto klíčové, proto byly nastíněny jen letmo, pokud to bylo nezbytně nutné z hlediska mezinárodního práva.

Pro analýzu problematiky bylo potřeba načerpat množství poznatků týkajících se podstaty a kritérií státnosti, problematiky uznání a neuznaných entit, ale i práva na sebeurčení včetně aspektů dekolonizace. Tomu odpovídá i rozsah a struktura druhé, „obecné“ části. Zvláštní vysvětlení si zaslouží oddělení otázky uznání od kritérií státnosti – uznání má úzkou souvislost s otázkou způsobilosti vstupovat do vztahů s ostatními státy, avšak na míře tohoto spojení nepanuje shoda, navíc je problematika uznání dosti složitá, a proto si zaslouží být rozebrána v samostatné kapitole.

Autor čerpal z dostupné české i zahraniční odborné literatury, od učebnic (Čepelka a Šturma, Potočný a Ondřej, Malenovský, Oppenheim, Brownlie, Shaw, Evans) přes

monografie (Lauterpacht, Chen, Crawford) až po články v odborných periodicích a na Internetu. Pracoval s právními dokumenty, od Montevidejské úmluvy až po rezoluce OSN a ústavy a zákony čínských či korejských států, a zkoumal i materiály z činnosti soudů, především Mezinárodního soudního dvora. Ve třetí části, věnované aplikaci poznatků na tchajwanskou realitu, vycházel i z materiálů jiného než právního charakteru, z politických prohlášení a výsledků publicistické činnosti.

Z metodologického hlediska autor této práce zvolil ve druhé části zejména metodu kompilace názorů z odborné literatury a jejich následnou komparaci, např. v případě rozdílných teorií uznání, charakteru způsobilosti vstupovat do vztahů s ostatními státy či porušení *ius cogens*. Zejména v oddílu o vyhlášení nezávislosti však naplno využil i přístup historický. Ve třetí kapitole hodnotil případ Čínské republiky na základě načerpaných poznatků pomocí historické a analytické metody, avšak zejména při srovnání situace rozdělené Číny a Koreje plně ocenil i přínos metody komparativní.

Autor si je plně vědom toho, že se zabýval kontroverzní problematikou, na kterou ani někteří renomovaní badatelé nemají jednoznačný názor. Je si vědom i toho, že se těší výhodě většího časového odstupu ve srovnání s některými autory, s jejichž názory leckdy polemizuje.

1. Historický přehled

1.1. Dějiny před rokem 1945

Ostrov Tchaj-wan, tradičně zvaný též Formosa, je od pevninské Číny oddělen Tchajwanským průlivem širokým hodně přes 100 kilometrů. Přestože má ostrov obrovský strategický význam, po většinu čínských dějin se nacházel vcelku vně čínské mocenské orbity.[1] Teprve roku 1683 byl Tchaj-wan začleněn do struktury čínského státu, kterému tou dobou vládla mandžuská dynastie Čching (1644–1912). Čínská kontrola se však omezovala na úrodné západní části ostrova, spravované jako součást nejbližší čínské provincie Fu-ťien – zbytek Tchaj-wanu patřil kmenům austronéských lovců lebek.

Hluboká krize čínského státu v devatenáctém století se odrazila i na Tchaj-wanu. Když tchajwanští domorodci pobili trosečníky z Japonci ovládnutého souostroví Rjúkjú, čínská diplomacie odmítla jakoukoli zodpovědnost a prohlásila, že tchajwanská území ovládaná domorodci nekontroluje. Roku 1874 tak Japonci podnikli trestnou výpravu proti tchajwanským domorodcům a následně se z ostrova stáhli.[2] Roku 1887 byl Tchaj-wan vyčleněn z provincie Fu-ťien a stal se samostatnou provincií, pod niž formálně spadaly i oblasti mimo čínskou kontrolu.

Zlomový okamžik v dějinách ostrova přišel s koncem čínsko-japonské války z let 1894–1895. Mírová smlouva ze Šimonoseki přiřkla Tchaj-wan a nedaleké Peskadorské ostrovy Japonsku. Tchajwanští Číňané však toto řešení odmítli, guvernér Tchang Ťing-sung vyhlásil 25. května 1895 Tchajwanskou republiku, stal se presidentem – a ujišťoval čínský císařský dvůr o své loajalitě. Po dvanácti dnech, v důsledku japonské invaze, odplul na pevninu, a v následujících měsících republika zkolabovala. Zhodnotit tuto epizodu je mimořádně složité – přinejmenším částečně bylo jejím smyslem ignorovat podmínky mírové smlouvy, odrazit

[1] Stručné dějiny ostrova po současnost viz LIŠČÁK, Vladimír. *Taiwan.* Praha: Libri, 2003. ISBN 80-7277-097-7. K dějinám Tchaj-wanu v sedmnáctém století před nastolením čínské vlády viz WILLIAMS, Samuel Wells. *The Middle Kingdom. Vol. II.* New York: Charles Scribner's Sons, 1900. [ISBN není], s. 433–438.
[2] WALKER, Jordan B. Archipelagic Ambiguities: The Demarcation of Modern Japan. *Island Studies Journal.* Vol. 10 (2015), No. 2, s. 212–217.

Japonce a poté opět připojit ostrov k Číně.[3] Japonci však byli příliš silným soupeřem, ostrov včetně domorodých oblastí na půl století plně ovládli a uvedli jej do moderního světa.[4]

Čínsko-japonská válka odstartovala sérii katastrof, které vedly k naprosté ztrátě autority dynastie Čching a k vzestupu revolučního hnutí pod vedením Sunjatsena (1866–1925). Počátkem roku 1912 byla založena Čínská republika, i ta však od začátku čelila vnitřním problémům a územním ztrátám, narůstal vliv vojenských klik, které mezi sebou začaly bojovat o moc (tzv. „éra vojevůdců" z let 1916–1928).[5] Z chaosu vyšel vítězně generalissimus Čankajšek (Čiang Čie-š'; 1887–1975), Sunjatsenův následovník a hlavní představitel Kuomintangu (KMT, „Národní strana", odtud též označení „nacionalisté").[6] Zatímco se však vojenští velitelé Čankajškovi alespoň formálně podrobili, došlo roku 1927 po počáteční spolupráci k rozkolu mezi Kuomintangem a komunisty, kteří se stáhli do základen v odlehlých částech země. Posléze došlo k sérii japonských provokací a agresí, které skončily zahájením čínsko-japonské války roku 1937. Japonská vojska ovládla velkou část Číny, ale Čankajškovy síly se stáhly hluboko do vnitrozemí a bojovaly až do konečné porážky Japonska roku 1945.

1.2. Dějiny po roce 1945

Již Káhirská deklarace z roku 1943 hovořila o navrácení původně čínských území Číně. V říjnu 1945, po kapitulaci Japonska, obsadila Tchaj-wan Čínská republika a převzala ostrov do své správy – stala se prvním a jediným čínským státem, který kdy ovládal celý ostrov. Čankajškův režim „osvobozené" území drancoval, nejhorší epizodu představovala vlna teroru zahájena 28. února 1947 – v následujících týdnech kuomintangští vojáci zmasakrovali pět až osmadvacet tisíc Tchajwanců.[7] Tou dobou se však naplno rozhořelo nové kolo zápasu mezi

[3] Vyhlášení republiky a ovládnutí ostrova Japonci viz LAMLEY, Harry J. The 1895 Taiwan Republic: A Significant Episode in Modern Chinese History. *The Journal of Asian Studies.* Vol. 27, No. 4 (Aug., 1968), s. 739–762; MORSE, Hosea Ballou. *The International Relations of the Chinese Empire. Volume III. The Period of Subjection, 1894–1911.* London: Longman, Green & Co., 1918. [ISBN není], s. 48–53.

[4] Japonská politika na Tchaj.wanu viz BEASLEY, W. G. *Japanese Imperialism, 1894–1945.* Oxford: Oxford University Press, 1987. ISBN 978-0-19-822168-5, s. 55–59, 130–132, 142–151 a 257–258; TOWNSEND, Susan C. *Yanihara Tadao and Japanese Colonial Policy: Redeeming Empire.* London: RoutledgeCurzon, 2013. ISBN 0-7007-1275-5, s. 99–124.

[5] Obecně k dějinám éry vojevůdců viz CH'I, Hsi-Sheng. *Warlord Politics in China, 1916–1928.* Stanford: Stanford University Press, 1976. ISBN 0-8047-0894-0; SHERIDAN, James E. *Chinese Warlord: The Career of Feng Yü-hsiang.* Stanford: Stanford University Press, 1966. ISBN 978-0804701464.

[6] LEUCHTNER, Mechthild; FELBER, Roland; TITARENKO, M. L. a GRIGORIEV, A. M. (eds.). *The Chinese Revolution in the 1920s: Between Triumph and Distaster.* London: RoutledgeCurzon, 2002. ISBN 0-7007-1690-4, s. 75–138. Čankajškova životní dráha obecně viz: FURUYA, Keiji. *Chiang Kai-shek: His Life and Times.* New York: St. John's University, 1981. ISBN 0-87075-25-9.

[7] CALDWELL, Ernest. Transitional Justice Legislation in Taiwan Before and During the Tsai Administration. *Washington International Law Journal,* Vol. 27 (2018), No. 2, s. 454–456.

Kuomintangem a komunisty. Do roku 1949 komunistický vůdce Mao Ce-tung porazil Čankajškova vojska na čínské pevnině a 1. října 1949 vyhlásil vznik Čínské lidové republiky, zatímco Čankajškovy zbývající síly, orgány jeho režimu a asi dva miliony pevninských Číňanů uprchly na Tchaj-wan. V polovině roku 1950 pod kontrolou Kuomintangu zůstaly pouze Tchaj-wan, Peskadorské ostrovy a skupiny ostrůvků Ťin.men (Quemoy) a Ma-cu u čínského pobřeží. Až 27. června 1950, po vypuknutí války v Koreji, začalo Tchaj-wan bránit americké loďstvo, čímž byly do budoucna znemožněny případné maoistické pokusy o dobytí ostrova.[8] K poslednímu většímu střetu o Ťin-men a Ma-cu došlo v roce 1958.

Čankajškův režim si tak udržel alespoň nějaké území, těšil se stálému zastoupení v Radě bezpečnosti OSN a na mezinárodní úrovni se nekompromisně prezentoval jako jediný zástupce nedělitelné Číny, přičemž velká část mezinárodního společenství tento nárok akceptovala a menší, ale rostoucí část byla ostře proti.[9] Tato složitá situace vedla k tomu, že ani jeden čínský režim nebyl zastoupen při uzavírání mírové smlouvy s Japonskem v San Francisku roku 1951, a smlouva sice stanovila, že Japonsko se zříká nároků na Tchaj-wan a Peskadorské ostrovy, ale nestanovila, v čí prospěch.[10] Stav, kdy obrovská pevninská Čína nebyla zastoupena v OSN, trval až do roku 1971, kdy rezoluce VS OSN č. 2758 vedla k nahrazení zástupců Čínské republiky v OSN zástupci ČLR.[11] Četné státy uznaly Čínskou lidovou republiku a stáhly své velvyslance z Tchaj-peje; USA tak učinily roku 1979. Čínská republika se tak ocitla v čím dál tím silnější diplomatické izolaci. Čankajšek vládl železnou rukou až do své smrti roku 1975. Jeho syn a nástupce Ťiang Ťing-kuo (1910–1988) nastolil mírnější poměry a roku 1987 zahájil proces demokratizace, jenž byl dovršen v devadesátých letech. Roku 1991 se Čínská republika zřekla násilí jako prostředku ke sjednocení Číny a o osm let později její president Li Teng-chuej prohlásil vztahy s ČLR za *„mezistátní vztahy nebo přinejmenším zvláštní mezistátní vztahy“*.[12]

[8] LI, Xiaobing. *China's Battle for Korea: The 1951 Spring Offensive.* Bloomington: Indiana University Press, 2014. ISBN 978-0-253-01163-3, s. 11–12. Politiky USA roku 1950 se dotýká i bod 3.1.2. této práce. K současné americké politice blíže viz: *U.S. Relations with Taiwan.* Online. U.S. Department of State. 28.05.2022. Dostupné z: https://www.state.gov/u-s-relations-with-taiwan/ [cit. 2024-07-10].

[9] Ukázkovým příkladem sporu o zastoupení Číny je diskuse o přítomnosti člena Komise pro mezinárodní právo Sü Šu-siho na jejím zasedání 5. června 1950. Sovětský člen komise Koreckij si stěžoval, že Sü již nereprezentuje žádný právní systém. Předseda komise se plně postavil na stranu čínského kolegy a stejně učinili v poměru 10:1 i ostatní členové komise. Spor o Süovu přítomnost skončil odchodem Koreckého z místnosti – i z činnosti komise. *Yearbook of the International Law Commission 1950. Volume I. Summary Records of the Second Session, 5 June – 29 July 1950*, §§ 2–20, s. 1–2.

[10] (Sanfranciská) Mírová smlouva s Japonskem. No. 1832, 136 UNTS 45, sjednána 08.09.1951, v platnosti od 28.04.1952 (Treaty of Peace with Japan), Čl. 2 písm. b).

[11] Rezoluce VS OSN č. 2758, A/RES/2758 (XXIX) z 25.10.1971. Obnovení zákonných práv Čínské lidové republiky ve Spojených národech.

[12] *Interview of Taiwan President Lee Teng-hui with Deutsche Welle radio. Taipei, 9 July 1999.* Online. New Taiwan. Dostupné z: https://www.taiwandc.org/nws-9926.htm [cit. 2024-07-06].

Po dlouhých desetiletích bouřlivého hospodářského rozvoje Tchaj-wan patří k nejbohatším částem Asie. V současnosti je tchajwanská politika rozdělena na zhruba stejně silné tábory zastánců opatrného přístupu k ČLR a stoupenců separátní tchajwanské identity.

Rozvoj Tchaj-wanu však byl naprosto zastíněn vzestupem Čínské lidové republiky, jejíž vláda považuje sebe samu za jedinou legitimní vládu celé Číny a Tchaj-wan za území ČLR, dočasně mimo její kontrolu, a prosazuje „politiku jedné Číny“, podle níž zatvrzele odmítá tchajwanskou nezávislost. ČLR opakovaně demonstruje svoji vojenskou sílu, aby ovlivňovala politiku Čínské republiky, a její zákon proti secesi z roku 2005 sice preferuje mírové sjednocení a slibuje *„vysokou míru autonomie“*, avšak pro případ, že by se Tchaj-wan pokusil o secesi nebo byly možnosti *„mírového znovusjednocení“* vyčerpány, předpokládá použití *„jiných než mírových“* prostředků.[13] Do tohoto rámce zapadá i hrozba trestu smrti pro stoupence tchajwanské nezávislosti, vyslovená v červnu 2024.[14] ČLR nyní představuje jeden ze dvou hospodářsky, politicky i vojensky nejmocnějších národů na světě, a proto jak Čínská republika, tak státy nakloněné jí přátelsky musejí brát ohledy na postoje Pekingu.[15]

Současná Čínská republika tak patří mezi vyspělé a bohaté demokratické země a je významným obchodním partnerem samotné ČLR. Z politického hlediska se však nachází v provizoriu, které je závislé na ochotě mocnějších aktérů udržovat status quo. Její sporný mezinárodněprávní status je podstatným zdrojem této nejistoty.

[13] *Anti-Secession Law.* Online. Ministry of National Defence. The People’s Republic of China. 29.06.2021. Čl. 5 a 8. Dostupné z: http://eng.mod.gov.cn/xb/Publications/LR/4888396.html [cit. 2024-07-08].
[14] *China threatens death penalty for ‘diehard’ Taiwan separatists.* Online. CNN. 25.06.2024. Dostupné z: https://edition.cnn.com/2024/06/21/china/china-death-penalty-diehard-taiwan-separatists-intl-hnk/index.html [cit. 2024-07-07].
[15] *Tchaj-wan a česká politika jedné Číny.* Online. Sinopsis. 10.01.2024. s. 3–9. Dostupné z: https://sinopsis.cz/wp-content/uploads/2024/01/Sinopsis_policy-paper_final.pdf [cit. 2024-07-07].

2. Některé odborné pojmy a aktuální stav mezinárodního práva

2.1. Stát a kritéria státnosti

> Profesor Georges Scelle, předseda Komise pro mezinárodní právo, pronesl 22. června 1950 na jednání Komise, že *„není úkolem Komise definovat pojem ‚státu'. On sám se zabýval mezinárodním právem přes padesát let a stále nevěděl, co je stát; a byl si jistý, že se to do smrti nedozví. Byl přesvědčen, že mu to Komise nepoví."*[16]

Úsilí o definici „státu" v mezinárodním právu úspěšné do jisté míry nebylo a není dodnes. Když roku 1948 navrhly britská a indická vláda, aby byla definice státu zahrnuta do návrhu Deklarace práv a povinností států,[17] Komise pro mezinárodní právo to odmítla s tím, *„že by to nesloužilo žádnému užitečnému účelu"*.[18] Situace je o to složitější, že se jedná o pojem využívaný i dalšími společenskovědními obory a nadto mnohoznačný i v samotném mezinárodním právu – stejný význam ve všech kontextech nemá ani v rámci Charty OSN.[19]Obecně vzato může pojem „stát" označovat jednak členskou jednotku státu složeného, tedy nikoli unitárního, jednak nezávislý a suverénní územní politický celek, který své vnitřní záležitosti a vztahy se zbytkem světa spravuje sám. V tomto posledním smyslu s tímto výrazem pracuje i tato práce.

Nejvýznamnějším dokumentem, od něhož se odvíjí diskuse o tom, co je a co není stát, je Úmluva o právech a povinnostech států[20] („Montevidejská úmluva"), uzavřená 26. prosince 1933 v Montevideu státy západní polokoule. Dle Čl. 1 Úmluvy má stát jako osoba mezinárodního práva mít *„a) trvalou populaci; b) definované území; c) vládu; d) schopnost vstupovat do vztahů s ostatními národy."* Úspornost formulace odpovídá tomu, že definice

[16] *Yearbook of the International Law Commission 1950, Volume I, Summary Records of the Second Session, 5 June – 22 July 1950*, § 22, s. 84.
[17] UNITED NATIONS *Preparatory Study Concerning a Draft Declaration on the Rights and Duties of States*, A/CN.4/2, 15 December 1948, s. 170.
[18] *Yearbook of the International Law Commission 1949, Volume I, Summary Records and Documents of of the First Session including the report of the Commission to the General Assembly,* § 49, s. 289.
[19] CRAWFORD, James. *The Creation of States in International Law.* 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2006. ISBN 978-0-19-826002-8., s. 175. Srov. *Tamtéž*, s. 296.
[20] Úmluva o právech a povinnostech států (Montevidejská úmluva). No. 3802, 165 LNTS 19, sjednána 26.12.1933, v platnosti od 26.12.1934.

kritérií státnosti cílem přijetí úmluvy nebyla[21] – úmluva reflektovala primárně potřebu latinskoamerických zemí vymanit se z vlivu velmocí,[22] byla přijata do jisté míry v opozici vůči tehdejšímu převládajícímu pojetí[23] a její vstup v platnost je sporný.[24] I tak zmíněné čtyři body představují široce přijímaná kritéria státnosti, shrnutá do pojmu „princip efektivity".[25] Jsou navzájem úzce provázána do té míry, že poslední dvě kritéria někdy bývají sloučena do pojmu „nezávislá vláda"[26] – jsou však autoři, kteří s takovým zjednodušením nesouhlasí.[27]

Vedle toho definici státu samozřejmě navrhla spousta autorů, mezi jinými Max Weber (*„lidské společenství, které si (úspěšně) nárokuje monopol na legitimní použití fyzické síly na daném území"*)[28] nebo Allen Buchanan (*„institucionálně definovaná entita, (…) která má určitý status v souladu s instituty mezinárodního práva"*).[29] Badinterova komise v bodu 1 písm. b) svého stanoviska č. 1 k rozpadu Jugoslávie dospěla k závěru, že *„stát je obvykle definován jako komunita, která sestává z obyvatelstva a území podřízeného organizované politické autoritě; že takový stát je charakterizován suverenitou."*[30]

---

[21] MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné. Obecná část a poměr k jiným právním systémům.* Brno: Doplněk, 2014. ISBN 978-80-7239-318-3, s. 89; QUIGLEY, John. *The Statehood of Palestine: International Law in the Middle East Conflict.* Cambridge: Cambridge University Press, 2010. [ISBN 978-0-521-76811-5], s. 206–207.

[22] ROTH, Brad R. The Entity that Dare Not Speak Its Name: Unrecognized Taiwan as a Right-Bearer in International Legal Order. *Wayne State University Law School Legal Studies Research Paper Series No. 07-27* (Sept., 2007), pozn. 7 na s. 3; KUNZ, Josef L. Critical Remarks on Lauterpacht's „Recognition in International Law". *The American Journal of International Law.* Vol. 44, No. 4 (Oct., 1950), s. 718.; QUIGLEY, J. *The Statehood of Palestine…* Op. cit., s. 205–208.

[23] D'ASPREMONT, Jean. The International Law of Statehood and Recognition: A Post-Colonial Invention, Forthcoming in T. GARCIA (ed), *La Reconnaissance du Statut d'Etat à des Entités Contestées* (Pedone, 2018), s. 12.

[24] THIRLWAY, Hugh. The Sources of International Law. In: EVANS, Malcolm D. (ed.). *International Law.* 1. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2003. ISBN 0-19-925114-2, pozn. 3 na s. 119. Opačně MALENOVSKÝ, J. *Mezinárodní právo veřejné.* Op. cit., s. 89; DEPARTMENT OF INTERNATIONAL LAW, OAS. *A-40. Convention on Rights and Duties of States*. Online. OAS. [datum neuvedeno]. Dostupné z: http://www.oas.org/juridico/english/sigs/a-40.html [cit. 2022-11-22].

[25] Tradičně byl vznik státu na principu efektivity založen (*ex factis ius oritur*); tento princip je v současnosti omezen požadavkem neporušit *ius cogens*. CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 106. Obdobně PETERS, Anne. Statehood after 1989: 'Effectivités' between Legality and Virtuality. *Proceedings of the European Society of International Law.* Vol. 3 (2010), s. 13.

[26] TANCREDI, Antonello. A normative ‚due process' in the creation of States through secession. In: KOHEN, Marcelo G. (ed.). *Secession. International Law Perspectives.* Cambridge: Cambridge University Press, 2006. ISBN 978-0-521-84928-9, s. 182. Obdobně RIM, Yejoon. State Continuity in the Absence of Government: The Underlying Rationale in International Law. *The European Journal of International Law.* Vol. 32, No. 2, s. 495.

[27] WARBRICK, Colin. States and Recognition in International Law. In: EVANS, M. D. (ed). *International Law.* Op. cit., s. 229.

[28] WEBER, Max. *Politics as a Vocation.* Přednáška pronesená 28. ledna 1919, s. 1 (PDF verze). Dostupné z: https://web.archive.org/web/20130319092642/http://anthropos-lab.net/wp/wp-content/uploads/2011/12/Weber-Politics-as-a-Vocation.pdf.

[29] BUCHANAN, Allen. *Justice, Legitimacy, and Self-Determination. Moral Foundations for International Law.* Oxford: Oxford University Press, 2004. ISBN 978-0-19-829535-9, s. 24.

[30] Cit. in: PELLET, Alain. The Opinions of the Badinter Arbitration Comittee, A Second Breath for the Self-Determination of Peoples. *European Journal of International Law.* Vol. 3 (1992), No. 1, s. 182.

Stát je jedním z druhů subjektů uznávaných mezinárodním právem veřejným[31] a mezinárodní právo by bylo bez existence států nemyslitelné. Zároveň jsou však státy povinny ho respektovat a fungují v rámci mezinárodního systému, který z tohoto práva vychází.[32] Ještě ve čtyřicátých letech byly pouze suverénní státy většinově považovány za subjekty mezinárodního práva veřejného.[33] Státy jsou jeho původními čili prvotními subjekty a pouze ony se také těší plné subjektivitě a všem jejím aspektům včetně normotvorné způsobilosti[34] – jsou tvůrci i hlavními příjemci norem mezinárodního práva veřejného. V současnosti však nejsou jeho jedinými subjekty a dost možná jimi nikdy nebyly.[35] Mezinárodní právo *„nedefinuje pojem subjektu a ani nestanoví, které jednotky je možno považovat za subjekty,“*[36] vedle států k nim lze v moderní době řadit například mezinárodní organizace, povstalecká hnutí vykonávající veřejnou moc,[37] neuznané státy,[38] některé specializované mezinárodní instituce,[39] v některých kontextech lze uvažovat i o jednotlivcích.[40]

Vznik státu souvisí se splněním kritérií státnosti. Tato kritéria lze rozdělit na pozitivně objektivní, pozitivně subjektivní a negativně subjektivní. Negativně subjektivním kritériem je, aby vznik entity nebyl spojen s porušením mezinárodního práva. Pozitivní kritéria jsou taková, jejichž splnění je od entity aspirující na státnost očekáváno nebo vyžadováno. Pozitivně subjektivním kritériem je projev lidové vůle. Řazeno sem někdy bývá i vyhlášení nezávislosti – jedná se však o problematickou otázku, které se tato práce věnuje níže.[41] Pozitivně

[31] CRAWFORD, James (ed.). *Brownlie's Principles of Public International Law.* 8. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2012. ISBN 978-0-19-969969-8, s. 127.
[32] CHEN, Ti-chiang, *The International Law of Recognition. With Special Reference to Practice in Great Britain and the United States.* New York: Praeger, 1951. [ISBN není], s. 26–27.
[33] KELSEN, Hans. Recognition in International Law. Theoretical Observations. *The American Journal of International Law.* Vol. 35, No. 4 (Oct., 1941), s. 606. Již Oppenheimova učebnice naproti tomu přiznala částečnou mezinárodněprávní subjektivitu i ne zcela suverénním státům a většině afrických a asijských států – pouze uznané státy však měly být subjekty mezinárodního práva a členy „rodiny národů“. OPPENHEIM, Lassa. *International Law. A Treatise. Vol. I, Peace,* 1. vydání. London: Longmans, Green, & Co., 1905, s. 101–103, 148–149 a 264.
[34] ČEPELKA, Čestmír a ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7179-728-9, s. 49–50.
[35] SHAW, Malcolm N. *International Law.* 6. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2008. ISBN 978-0-521-72814-0, s. 197. Čepelkova a Šturmova učebnice naproti tomu výslovně hovoří o *„dobách, kdy jediným subjektem mezinárodního práva byl stát.“* ČEPELKA, Č. a ŠTURMA, P. *Mezinárodní právo veřejné.* Op. cit., s. 48.
[36] ČEPELKA, Č. a ŠTURMA, P. *Mezinárodní právo veřejné.* Op. cit., s. 48.
[37] *Tamtéž*, s. 74–78.
[38] POTOČNÝ, Miroslav a ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné. Zvláštní část.* 6., doplněné a rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-398-1, s. 24; TALMON, Stefan. The Constitutive versus the Declaratory Theory of Recognition: Tertium Non Datur? *British Yearbook of International Law.* Vol. 75 (2004), Issue 1, s. 103.
[39] MALENOVSKÝ, J. *Mezinárodní právo veřejné.* Op. cit., s. 126–129.
[40] *Tamtéž*, s. 130; ČEPELKA, Č. a ŠTURMA, P. *Mezinárodní právo veřejné.* Op. cit., s. 87–92.
[41] Bod 2.1.2. této práce, oddíl „Deklarace nezávislosti“.

objektivními kritérii jsou tradiční kritéria státnosti založená na teritoriální efektivitě.[42] Ta byla vypočtena opakovaně, a i když se jednotlivé formulace z různých zdrojů liší,[43] základ je stále stejný: území, obyvatelstvo a výkon veřejné moci.[44] Tyto tři prvky, jež formuloval již Georg Jellinek roku 1900, bývají v praxi mnohdy považovány za dostatečné i v nejnovější době.

U kritérií státnosti je třeba řešit vícero otázek: nakolik je jejich výčet taxativní; nakolik musejí být naplněna v okamžiku vzniku státnosti; nakolik je třeba je nadále splňovat po vzniku státu (tedy, zda můžeme rozlišovat mezi konstitutivními a pokračovacími prvky státnosti);[45] a konečně, co jednotlivá kritéria vůbec znamenají. Vzhledem k tomu, že kritéria Montevidejské úmluvy představují základ diskuse o státnosti, si zaslouží podrobnější rozbor.

2.1.1. Kritéria a kritika Montevidejské úmluvy

Obyvatelstvo

Obyvatelstvem se rozumí souhrn fyzických osob, které žijí na území státu a podléhají jeho výsostné moci. Typicky bývá uváděno, že nezáleží na jejich státní příslušnosti.[46] Je však důležité, aby stát alespoň nějaké občany měl[47] – obyvatelstvo je nositelem svrchovanosti[48] a lze mít námitky proti myšlence, že by mohl existovat stát, jehož všichni občané by měli i občanství

[42] WELLER, Marc. *Secession and Self-Determination in Western Europe: The Case of Catalonia.* Online. EJIL: Talk! Blog of the European Journal of International Law. 18.10.2017. Dostupné z: https://www.ejiltalk.org/secession-and-self-determination-in-western-europe-the-case-of-catalonia/ [cit. 2023-07-27].
[43] TALMON, S. The Constitutive versus the Declaratory Theory… Op. cit., s. 109–110; ČEPELKA, Č. a ŠTURMA, P. *Mezinárodní právo veřejné.* Op. cit., s. 53; OPPENHEIM, L. *International Law.* Op. cit., s. 100–101; Institut De Droit International. Resolutions Concerning the Recognition of New States and New Governments. *The American Journal of International Law.* Vol. 30, No. 4 (Oct., 1936), Supplement: Official Documents (Oct., 1936), s. 185–187; KELSEN, H. Recognition in International Law. Op. cit., s. 607–608; Stanovisko č. 1 Badinterovy komise, cit. in: PELLET, Alain. The Opinions of the Badinter Arbitration Comittee. Op. cit., s. 182; POSNER, Theodore R. Kadic v. Karadzic. 70 F.3d 232. *The American Journal of International Law.* Vol. 90, No. 4 (Oct., 1996), s. 660.
[44] TALMON, S. The Constitutive versus the Declaratory Theory… Op. cit., s. 109–110.
[45] RIM, Y. State Continuity in the Absence of Government. Op. cit., s. 491–492.
[46] ČEPELKA, Č. a ŠTURMA, P. *Mezinárodní právo veřejné.* Op. cit., s. 326. Warbrick je toho názoru, že na překážku není ani to, že většina obyvatel nemá občanství, avšak že záleží na skutečném poutu s územím. WARBRICK, C. States and Recognition in International Law. Op. cit., s. 221. Crawford hovoří o stálé populaci. CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 52.
[47] PETERS, Anne. *Passportisation: Risks for international law and stability – Part I.* Online. EJIL: Talk!, Blog of the European Journal of International Law. 19.09.2019. Dostupné z: https://www.ejiltalk.org/passportisation-risks-for-international-law-and-stability-part-one/ [cit. 2023-07-31].
[48] MALENOVSKÝ, J. *Mezinárodní právo veřejné.* Op. cit., s. 101.

jiné země.[49] Minimální požadovaný počet obyvatel není nikde definován.[50] Podle některých autorů postačí takový počet obyvatel, který umožňuje stabilní reprodukci; německé soudy dospěly k závěru, že je třeba, aby obyvatelstvo bylo schopno zajišťovat základní fungování společnosti.[51]

Soudce Mezinárodního soudního dvora Cançado Trindade roku 2010 označil lidské bytosti za *„nejvzácnější konstitutivní prvek státnosti“*, dlouho ignorovaný s devastujícími účinky.[52] Obyvatelstvo je složeno z jednotlivých osob, jež se vyznačují vlastní vůlí a příslušejí k nějaké rase, etniku nebo například náboženství. Tyto charakteristiky mohou hrát významnou roli při posouzení toho, zda nějaký stát vůbec vznikl – zda jeho vznikem nedošlo k porušení kogentních norem mezinárodního práva veřejného.[53] Z různorodosti lidských bytostí vyplývá i to, že na daném území *„musí existovat rozumně stabilní politická komunita“,*[54] tedy obyvatelstvo musí cítit skupinovou soudržnost – při dekolonizaci Afriky byl tento požadavek výrazně změkčen.[55]

Území

Druhým kritériem státnosti je *„definované území“*, přičemž to bylo v minulosti považováno za klíčový prvek státu.[56] Z logiky věci vyplývá, že alespoň část území státu musí být obydlená, protože jinak by nebyl splněn požadavek na trvalou populaci. U neobydlených

[49] Opak demonstruje Quigley na zcela specifickém případu Cookových ostrovů a Niue, jejichž obyvatelé mají pouze novozélandské občanství. QUIGLEY, J. *The Statehood of Palestine…* Op. cit., s. 242–244. Občanství Vatikánu je pouze dočasné. SHARON, Ori. To Be or Not to Be: State Extinction through Climate Change. *Environmental Law.* Vol. 51 (2021), No. 4, s. 1060; CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 222–223).

[50] WARBRICK, C. States and Recognition in International Law. Op. cit., s. 222; SHAW, M. N. *International Law.* Op. cit., s. 199.

[51] SHARON, O. To Be or Not to Be. Op. cit., s. 1059–1060.

[52] MSD, *Soulad jednostranného vyjádření nezávislosti Kosova s mezinárodním právem. Poradní posudek.* 22.07.2010, I.C.J. Reports 2010, 403, Disentní stanovisko soudce Cançada Trindadeho, odst. 77–78.

[53] Svědčí o tom především případy z Afriky, o nichž se zmíním níže. Naproti tomu předání nizozemské části Nové Guineje Indonésii roku 1962 lze mít za *„podstatné porušení principu sebeurčení“*. CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., pozn. 201 na s. 646; CHEN, Lung-Chu a REISMAN, W. M. Who Owns Taiwan: A Search for International Title. *The Yale Law Journal*, Vol. 81, Number 4 (March 1972), pozn. 244 na s. 663–664.

[54] CRAWFORD, J. (ed.). *Brownlie's Principles…* Op. cit., s. 128.

[55] Specifika státnosti v Africe viz JACKSON, Robert H. a ROSBERG, Carl G. Why Africa's Weak States Persist: The Empirical and Juridical Statehood. *World Politics.* Vol. 35, No. 1 (Oct., 1982), s. 1–24; CLAPHAM, Christopher. Degrees of Statehood. *Review of International Studies.* Vol. 24, No. 2 (Apr., 1998), s. 143–157.

[56] MALENOVSKÝ, J. *Mezinárodní právo veřejné.* Op. cit., s. 89.

oblastí je třeba, aby v nich byl stát schopen mocensky vyloučit zásahy ostatních států.[57] Území *„je prostor, ve kterém stát uplatňuje svou svrchovanou autoritu.“*[58]

Ani tato definice, ani dikce Montevidejské úmluvy nejsou bezproblémové. V souvislosti s dekolonizací se začalo důsledně rozlišovat mezi metropolitním územím koloniální mocnosti a jejími zámořskými državami, kde uplatňovala svoji autoritu.[59] Ani výraz *„definované území“* nelze brát doslova. Nejasné nebo sporné hranice entity aspirující na státnost v principu naprosto nepředstavovaly a nepředstavují překážku pro uznání nového státu,[60] nebrání tomu ani skutečnost, že nový stát neovládá všechna území, jež si nárokuje,[61] popřípadě, že má sice vymezené území, ale na jeho části není schopen prosadit svoji autoritu.[62] Postačuje, že území má *„dostatečnou konzistenci“*.[63] Na překážku není dokonce ani fakt, že si na celé území státu činí nárok i stát jiný.[64] Důležité je pouze to, aby entita, jejíž státnost je předmětem zkoumání, vůbec nějaké území skutečně ovládala – avšak již etablovaný stát může načas ztratit kontrolu nad celým svým územím, aniž by to znamenalo bezprostřední zánik jeho státnosti.[65] Stejně tak stát nepřestává existovat ani tehdy, když dojde k podstatné změně jeho rozlohy.[66] Může nastat i situace, kdy politická entita *sui generis* funguje na území, jehož vlastnictví není vyjasněno. K takovým entitám lze přistupovat, jako by měly *„modifikovanou osobnost, blížící se* [právní osobnosti] *státu.“*[67]

Tak jako minimální počet obyvatel, ani minimální potřebná velikost státního území není nikde definována; u nejmenších států obvykle jdou malá rozloha a nízký počet obyvatel ruku

[57] *Tamtéž*, s. 98.
[58] OPPENHEIM, L. *International Law.* Op. cit., § 170, s. 219.
[59] SHAW, Malcolm N. Peoples, Territorialism and Boundaries. *European Journal of International Law.* Vol. 8 (1997), Issue 3, s. 481; VIDMAR, J. The Concept of the State and Its Right to Existence. Op. cit., s. 7.
[60] LAUTERPACHT, Hersch. *Recognition in International Law.* 1. paperbackové vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2013. ISBN 978-1-107-60943-3, s. 30; CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 48–52; ICTY. Žalobce v. Milošević (Prosecutor v. Milošević). IT-02-54-T, odst. 96 na s. 24; BUREŠ, Pavel. (Ne)sporná existence státu Palestina. Co ještě chybí Palestině k plnohodnotné státnosti? In: BUREŠ, Pavel; FAIX, Martin a SVAČEK, Ondřej. *Vznik a uznání státu – Aktuální pohled mezinárodního práva.* Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-83-0, s. 46. Ostatně, *„[h]ranice jsou* důsledkem *území, ne naopak.“* CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 437.
[61] Extrémním případem byla meziválečná Litva. CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 51. Srov. však úvahu o tom, nakolik bylo uznání Chorvatska a Bosny a Hercegoviny předčasné, když neovládaly velkou část svého území. SHAW, M. N. *International Law.* Op. cit., s. 461–462.
[62] SVAČEK, Ondřej. Mezinárodněprávní aspekty vzniku Kosova. In: BUREŠ, P., FAIX, M. a SVAČEK, O. *Vznik a uznání státu.* Op. cit., s. 87. Na druhé straně však Crawford zpochybňuje, že by vláda Vietnamské demokratické republiky roku 1950 byla *„vládou nezávislého vietnamského státu“*, protože *„nekonsolidovala efektivní kontrolu nad celým územím.“* CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 473.
[63] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 50.
[64] *Tamtéž*, s. 48–49; SHAW, M. N. *International Law.* Op. cit., s. 446.
[65] Blíže viz bod 2.3.1. této práce.
[66] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 673.
[67] CRAWFORD, J. (ed.). *Brownlie's Principles…* Op. cit., s. 125.

v ruce. Možnost takovýchto států aktivně operovat na mezinárodním poli je silně omezena, z tohoto důvodu nebylo Lichtenštejnsko v meziválečném období přijato do Společnosti národů.[68] V poválečném období však byl tento přístup k ministátům postupně přehodnocen, a i těm nejmenším státům byl umožněn vstup do OSN.[69]

V minulosti byl často (zne)užíván výraz *terra nullius*, který znamenal, že nějaké území nepatřilo žádnému státu a bylo je možno zabrat. V současnosti je vykládán dosti restriktivně. Předně se o *terra nullius* nejedná v situaci, kdy je vlastnictví území nejasné, avšak kontrolu nad ním vykonává efektivní a organizovaná vláda.[70] Obdobně, pokud území nepatří žádnému státu, ale vládu nad ním vykonává nezávislá administrativa, jedná se o stát sám o sobě.[71] Ani v případě území spravovaného málo vyspělou entitou, jíž nebyla přiznána státnost, se ještě nemusí jednat o *terram nullius* – i nižší forma společenské organizace stačí.[72] Restriktivní pojetí konceptu bylo potvrzeno v případu Západní Sahary – ani v devatenáctém století nebylo běžné považovat oblasti obydlené organizovanými, byť i kočovnými komunitami za *terra nullius*.[73]

Vláda

Třetí kritérium Montevidejské úmluvy bývá považováno za klíčové, protože se z něj odvozují všechna ostatní.[74] Výraz „vláda" je třeba chápat co nejšířeji, ve smyslu výkonu veřejné moci. Ani nezbytná forma a struktura vlády, ani povaha a rozsah její kontroly nejsou v mezinárodním právu specifikovány,[75] a to samé platí o tom, zda se jedná o stát unitární nebo

[68] COHEN, Rosalyn. The Concept of Statehood in United Nations Practice. *University of Pennsylvania Law Review.* Vol. 109, No. 8 (Jun., 1961), pozn. 103 na s. 1147–1148.
[69] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 182–185.
[70] *Tamtéž*, s. 209.
[71] *Tamtéž*, s. 460–461. Srov. postavení některých republik bývalé Jugoslávie. VIDMAR, Jure. South Sudan and the International Legal Framework Governing the Emergence and Delimitation of New States. *Texas International Law Journal.* Vol. 47 (2012), Issue 3, s. 548–549; VIDMAR, J. Territorial Integrity and the Law of Statehood. Op. cit., s. 147.
[72] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 263–267.
[73] MSD, *Západní Sahara. Poradní posudek.* I.C.J. Reports 1975, p. 12, odst. 79–80 na s. 39; CRAWFORD, J. *The Creation of States….* Op. cit., s. 265–267. Opačně LESAFFER, Randall. Argument from Roman Law In Current International Law: Occupation and Acquisitive Prescription. *The European Journal on International Law.* Vol. 16 (2005), No. 1, s. 44.
[74] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 55–56.
[75] RIM, Y. State Continuity in the Absence of Government. Op. cit., s. 495–496; GRANT, J. P. a BARKER, J. C. *Parry and Grant Encyclopaedic Dictionary of International Law.* Op. cit., s. 505 (heslo „recognition, *de facto* and *de jure*").

složený;[76] i nedemokratický režim toto kritérium naplňuje.[77] Vládu lze definovat jako *„jednu nebo více osob, jež jsou zástupci lidu a vládnou podle zákonů země,“*[78] případně *„souhrn všech hodnostářů a úředních osob.“*[79] Existence fungujícího státního aparátu tak dostačuje k naplnění tohoto kritéria, i kdyby zrovna stát neměl vládu a premiéra nebo jejich obdobu.

Vláda jednak zajišťuje fungování státu vůči jeho obyvatelstvu, jednak zastupuje stát navenek a jedná jeho jménem.[80] Má dva aspekty – skutečný výkon moci a právo či titul moc vykonávat.[81] Hodnocena je toliko efektivita vládnutí, nikoli jeho přínosnost pro obyvatelstvo státu.[82] V souvislosti s dekolonizací byl požadavek na efektivní fungování státního aparátu zmírněn. V praxi existují situace, kdy je stát silně závislý na materiální pomoci ze zahraničí, popřípadě diplomatickém tlaku na zachování jeho územní integrity,[83] ale to není pro jeho existenci jakožto státu podstatné. Stejně tak je existence státnosti slučitelná s tím, že je stát kontrolován mezinárodním společenstvím.[84]

[76] ROTH, Brad R. *Vidmar's Democratic Statehood Thesis in Light of the Yugoslav Dissolution.* Online. EJIL: Talk! Blog of the European Journal of International Law. 07.08.2013. Dostupné z: https://www.ejiltalk.org/vidmars-democratic-statehood-thesis-in-light-of-the-yugoslav-dissolution/ [cit. 2023-08-04].
[77] Viz bod 2.1.2. této práce, oddíl „Otázky legitimity“.
[78] OPPENHEIM, L. *International Law.* Op. cit., s. 118.
[79] *Draft Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts with commentaries 2001.* United Nations, 2008, s. 40.
[80] RIM, Y. State Continuity in the Absence of Government. Op. cit., s. 491; TALMON, Stefan, Recognition of Opposition Groups as the Legitimate Representative of a People. *Bonn Research Papers on Public International Law,* Paper No 1/2013, s. 13 (PDF verze).
[81] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 57.
[82] *Tamtéž*, s. 131.
[83] JACKSON, R. H. a ROSBERG, C. G. Why Africa's Weak States Persist. Op. cit., s. 18–23; CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 510–512.
[84] KELSEN, H. Recognition in International Law. Op. cit., s. 608. Srov. situaci Bosny a Hercegoviny či Kosova. BOSE, Sumantra. *Contested Lands: Israel-Palestine, Kashmir, Bosnia, Cyprus, and Sri Lanka.* Cambridge (Massachusetts): Harvard University Press, 2007. ISBN 978-0-674-02447-2, s. 143–144; SVAČEK, O. Mezinárodněprávní aspekty vzniku Kosova. Op. cit., s. 86–87; D'ASPREMONT, Jean. Regulating Statehood: The Kosovo Status Settlement. *Leiden Journal of International Law.* Vol. 20 (2007), s. 656.

Způsobilost vstupovat do vztahů s ostatními státy

Nepanuje plná shoda na tom, co toto kritérium znamená a jakou má váhu.[85] Může jít o *„spojení požadavků na vládu a nezávislost“*,[86] nebo rovnou nezávislost,[87] případně šlo o výraz vůle signatářů Montevidejské úmluvy vyloučit z kategorie států jednotlivé členské státy federací nebo entity, jejichž zahraničněpolitické vztahy řídí jiná entita.[88] Pojem „vztahy“ zde má zúžený význam a vztahuje se k formám styku vyhrazeným pro interakci mezi suverénními státy navzájem. Tuto způsobilost ovšem mohou mít i další aktéři[89] – Suverénní řád maltézských rytířů, případně (z pohledu Česka) Palestina, která má v Praze velvyslanectví, ale Česko ji nepovažuje za stát.[90] Mezinárodně neuznané entity aspirující na státnost bývají rovněž schopny i ochotny jednat se suverénními státy tímto způsobem. Do vztahů s ostatními státy ostatně vstupují i jinak než prostřednictvím navázání oficiálních diplomatických styků – jako příklady mohou posloužit Čínská republika a široká síť jejích kvaziformálních zastoupení po celém světě, nebo Somaliland, jenž udržuje ve světě přes dvě desítky diplomatických zástupců.[91] A naopak, některé ze všeobecně uznaných států udržují oficiální diplomatické styky jen s hrstkou jiných zemí – příkladem je Nauru.[92]

Splnění tohoto kritéria je propojeno se vztahem již existujících států k dané entitě, který je v posledku demonstrován uznáním.[93] Doslovné znění úmluvy přitom přímo nehovoří o navázání diplomatických styků ani o oficiálním uznání existence státu ze strany ostatních zemí. Co víc, Čl. 3 Montevidejské úmluvy jasně stanovuje, že stát existuje nezávisle na tom, zda je vůbec uznán jinými státy – tedy již předtím, než je uznán.[94] Z toho naprosto nelze

[85] Dle Talmona toto kritérium *„není v souladu s všeobecnou praxí států“*, dle Ker-Lindsaye je v současnosti zpochybňováno a upozaděno. TALMON, S. The Constitutive versus the Declaratory Theory… Op. cit., s. 116–117; KER-LINDSAY, James. *The Foreign Policy of Counter Secession. Preventing the Recognition of Contested States.* Oxford: Oxford University Press, 2012. ISBN 978-0-19-969839-4, s. 29. Srov. IOANNIDIS, Christoforos. Are the Conditions of Statehood Sufficient? An Argument in Favour of Popular Sovereignty as an Additional Requirement for Statehood, on the Grounds of Justice as a Moral Foundation of International Law. In: *4 June 2014, Reykjavik 11th International Academic Conference.* ISBN 978-80-87927-03-8, IISES, s. 153.

[86] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 62.

[87] TANCREDI, A. A normative ‚due process'… Op. cit., pozn. 1 na s. 171.

[88] ROTH, B. R. The Entity that Dare Not Speak Its Name. Op. cit., s. 4.

[89] *„[J]iž není, pokud vůbec kdy byla, výsadním prerogativem států.“* CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 61.

[90] *Postoj ČSSR, ČSFR a ČR k OOP a Palestinskému státu, vč. zastoupení v ČR.* Online. MZV ČR. Dostupné z: https://mzv.gov.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocni_zpravy_a_dokumenty/poskytnute_informace/postoj_cssr_csfr_a_cr_k_oop_a.html [cit. 2023-04-17].

[91] *The Contacts and Addresses of Somaliland Representative Offices around the World.* Online. The Republic of Somaliland. Dostupné z: https://somalilandgov.com/country-profile/embasies/ [cit. 2020-06-10].

[92] EMBASSYPAGES. *Nauru. Embassies & Consulates*. Online. Dostupné z: https://www.embassypages.com/nauru [cit. 2022-10-01].

[93] Složitou otázkou uznání se podrobněji zabývá kapitola 2.2. této práce.

[94] Dle Crawforda měl tento článek znít raději *„Politická existence státu je nezávislá na jeho uznání kterýmkoli konkrétním třetím státem.“* CRAWFORD, James. *Chance, Order, Change: The Course of International Law,*

usuzovat, že způsobilost vstupovat do vztahů s ostatními státy může být demonstrována pouze prostřednictvím uznání ze strany ostatních států – a přece je tak v praxi často vykládána.

Názory badatelů se liší. Weller soudí, že se jedná o následek toho, že si entita *„nárokuje právní způsobilost k navazování mezinárodních vztahů.“*[95] Bartmann spojuje tuto způsobilost s uznáním a poukazuje na to, že nikde není definován ani minimální počet uznávajících států, ani jejich mocenskopolitický status.[96] Dugard a Raič soudí, že je *„složité prohlašovat“*, že entita, která není uznána žádným nebo takřka žádným státem, se těší státnosti, protože tuto způsobilost nemůže demonstrovat.[97] Podle vícera autorů splňují všechna montevidejská kritéria státnosti včetně tohoto některé neuznané entity jako Somaliland.[98] Mezinárodní uznání lze chápat i jako faktor odlišný od všech kritérií Montevidejské úmluvy, ale také od suverenity.[99] Jak Crawford, tak Talmon považují způsobilost vstupovat do vztahů s ostatními státy nikoli za jedno z kritérií, ale za následek státnosti[100] – za ten ji považuje i německá diplomacie.[101] Bureš ji naopak považuje za podmínku státnosti *sine qua non.*[102]

Zatímco k vnitrostátnímu projevu státnosti nepochybně vede splnění kritérií území, obyvatelstva a výkonu veřejné moci, pochyby panují ohledně toho, nakolik je v tomto případě potřeba splnění čtvrtého kritéria Montevidejské úmluvy.[103] V případě mezinárodního uznání dnes převažuje názor, že má typicky deklaratorní účinky.[104] Na výkladu podstaty a významu kritéria způsobilosti vstupovat do vztahů s ostatními státy rovněž nepanuje shoda a část doktríny se domnívá, že má rovněž charakter deklaratorní, na rozdíl ostatních klasických kritérií státnosti, jež mají nepochybně konstitutivní charakter.

General Course on Public International Law. Leiden: Hague Academy of International Law. ISBN 978-90-04-26808-1., s. 195–196.

[95] WELLER, M. *Secession and Self-Determination in Western Europe.* Op. cit.

[96] BARTMANN, Barry. Between De Jure and De Facto Statehood: Revisiting the Status Issue for Taiwan. *Island Studies Journal.* Vol. 3 (2008), No. 1, s. 115.

[97] DUGARD, John a RAIČ, David. The role of recognition in the law and practice of secession. In: KOHEN, M. G. (ed.). *Secession.* Op. cit., s. 98.

[98] DUGARD, J. *The Secession of States…* Op. cit., s. 60; VIDMAR, J. Territorial Integrity and the Law of Statehood. Op. cit., s. 110.

[99] SHAW, M. N. *International Law.* Op. cit., s. 198.

[100] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 60; TALMON, S. The Constitutive versus the Declaratory Theory… Op. cit., s. 116–117.

[101] TALMON, Stefan. *Nonexistence of a „State of Palestine“.* Online. In: GPIL – German Practice of International Law. 02.06.2017. Dostupné z: https://gpil.jura.uni-bonn.de/2017/06/nonexistence-state-palestine/ [cit. 2024-03-14].

[102] BUREŠ, P. (Ne)sporná existence státu Palestina… Op. cit., s. 48.

[103] ČEPELKA, Č. a ŠTURMA, P. *Mezinárodní právo veřejné.* Op. cit., s. 52–54.

[104] Viz bod 2.2.1. této práce.

Vnímání Montevidejské úmluvy

Kritéria státnosti dle Montevidejské úmluvy jsou přijímána široce, ale s výhradami: nejsou precizně formulovaná a v úmluvě hrají okrajovou roli; neodráží se v nich pozdější praxe,[105] a to zejména ve věcech sebeurčení a dekolonizace;[106] jsou používána, protože jsou nejméně kontroverzní[107] a žádná lepší neexistují.[108] Dle české diplomacie jsou kritéria úmluvy obecně považována za součást obyčejového mezinárodního práva,[109] dle Shawa *„byla široce uznána za závaznáˮ*[110] – zároveň však Shaw nepřijímá bezvýhradně žádná kritéria, ani ta montevidejská, přičemž podstatnou roli přisuzuje teritoriální efektivitě.[111] Dle dalších autorů splnění kritérií úmluvy neznamená automatický vznik státnosti a jejich nesplnění vznik státnosti nevylučuje,[112] a kritéria úmluvy splňují i některé nestátní entity.[113] Přes všechno řečené je Montevidejská úmluva uznávána učenci i státy jako pramen mezinárodního práva v materiálním smyslu[114] a aplikována při uznávání nových států.[115]

---

[105] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 758.

[106] SALTZMANN, Zachary. Much Ado About Nothing: Non-Member State Status, Palestine and the International Criminal Court. *Journal of International and Comparative Law.* Vol. 3, Issue 2 (Spring 2013), s. 173. Úlevy tak mají připadat v úvahu v případě realizace práva na sebeurčení a nemožnosti splnit kritéria státnosti vinou ilegálního nebo neplatného jednání. MTS. *Žádost žalobce podle čl. 19 odst. 3 o rozhodnutí o územní jurisdikci soudu v Palestině.* (*Prosecution request pursuant to article 19(3) for a ruling on the Court's territorial jurisdiction in Palestine*). Úřad žalobce, 22.01.2020, No.: ICC-01/18-12, odst. 137 na s. 74.

[107] ICTY. *Žalobce v. Milošević.* IT-02-54-T. Rozhodnutí o návrhu na zproštění obžaloby podle článku 98 bis (soudní senát) (Decision on Motion for Judgment of Acquittal Under Rule 98 bis (Trial Chamber)), 16.06.2004, odst. 86 na s. 23.

[108] WARBRICK, C. States and Recognition in International Law. Op. cit., s. 221; COHEN, R. The Concept of Statehood in United Nations Practice. Op. cit., s. 1129.

[109] MTS. *Stanovisko České republiky jako* amicus curiae *ve věci Palestiny.* (*Situation in the State of Palestine. Request Pursuant to Rule 103 of the Rules of Procedure and Evidence for leave to submit observations*). *Česká republika*, 13.02.2020, No.: ICC-01/18, odst. 5 na s. 3. Rakouská či německá diplomacie a část badatelů se ovšem drží Jellinekových kritérií (území, obyvatelstvo, veřejná moc). TALMON, S. *Nonexistence of a „State of Palestine".* Op. cit.; MTS. *Stanovisko Rakouské republiky jako* amicus curiae *ve věci Palestiny (Amicus curiae observations of the Republic of Austria*). Rakouská republika, 15.03.2020, No.: ICC-01/18 (ICC-01/18-76), odst. 5 na s. 6; SCHEU, Harald-Christian. *Úvod do mezinárodního práva veřejného.* 2. doplněné vydání. Praha: Auditorium, 2019. ISBN 978-80-87284-73-5, s. 86 a 114.

[110] MTS. *Stanovisko Malcolma N. Shawa jako* amicus curiae *ve věci Palestiny*. (*Submission of Observations to the Pre-Trial Chamber Pursuant to Rule 103*). Prof. Malcolm N. Shaw, 16.03.2020, No.: ICC-01/18-75 (dále jen „ICC-01/18-75 (Shaw)"), bod 13 na s. 8.

[111] SHAW, M. N. *International Law.* Op. cit., s. 198–199.

[112] CRAWFORD, J. (ed.). *Brownlie's Principles…* Op. cit., s. 128; VIDMAR, Jure. South Sudan and the International Legal Framework… Op. cit., s. 543. VIDMAR, Jure. Territorial Integrity and the Law of Statehood. *George Washington International Law Review.* Vol. 44 (2013), s. 147. Jindy autor označuje jakákoli kritéria státnosti za *„do velké míry irelevantníˮ*. VIDMAR, Jure. *Democratic Statehood in International Law: The Emergence of New States in Post-Cold War Practice*. Oxford: Hart Publishing, 2013. ISBN 978-1-84946-469-7, s. i.

[113] VIDMAR, Jure. *The Importance of Legal Criteria for Statehood: A Rejoinder to Dapo Akande.* Online. EJIL: Talk!, Blog of the European Journal of International Law. 09.08.2013. Dostupné z: https://www.ejiltalk.org/the-importance-of-legal-criteria-for-statehood-a-rejoinder-to-dapo-akande/ [cit. 2023-08-04].

[114] THIRLWAY, H. The Sources of International Law. Op. cit., s. 118–119.

[115] DUGARD, J. *The Secession of States…* Op. cit., s. 27 a 60.

2.1.2. Další kritéria státnosti

Tradiční kritéria státnosti jsou založena na objektivních kvalitách dané entity. Vedle toho však byla dlouhodobě navrhována i jiná, jež zčásti vyplývala ze světonázoru potenciálních hodnotitelů a jako taková byla kritizována.[116] Vidmar konstatuje, že existují dodatečná kritéria, jež nevycházejí z nauky o státnosti, ale z jiných oblastí mezinárodního práva veřejného,[117] a že tato kritéria nejsou založena na efektivitě, ale na legalitě (nebo nepřítomnosti ilegality).[118] O dalších kritériích státnosti se zmiňují Crawford[119] i Dugard – ten však nemůže přesně říct, jaká tato nová kritéria jsou, a navrhuje sebeurčení a respekt k lidským právům,[120] případně sem spadá projevení vůle mít vlastní státnost.[121] Lze též soudit, že pro vznik státu je třeba bezvýsledně vyčerpat všechny ostatní, méně extrémní možnosti nápravy.[122]V případech, kdy je pozitivně zakotveno právo na sebeurčení formou vytvoření nového státu, nelze tolerovat vytvoření státního útvaru, ve kterém by menšina vládla podrobené většině.[123] Podle T. Granta lze považovat za ustálené kritérium pouze respekt k právu na sebeurčení, zatímco další požadavky představují pouze vyjádření jistých trendů.[124]

Některá z navrhovaných kritérií si zaslouží podrobnější rozbor.

Nezávislost

Způsobilost vstupovat do vztahů s ostatními státy je významně propojena s nezávislostí na právním řádu jiných států, jež je považována za rozhodující kritérium státnosti.[125] Některé státy úzce kooperují se zahraničním patronem, jiné nechají cizí stát, aby jejich jménem řídil určitou výseč jejich zahraničních vztahů (Lichtenštejnsko), nebo jsou podrobeny smluvním omezením (Rakousko). Tato politická a praktická omezení rozhodovací svobody však nejsou

[116] CHEN, T.-C. *The International Law of Recognition.* Op. cit., s. 60.
[117] VIDMAR, J. Territorial Integrity and the Law of Statehood. Op. cit., s. 108.
[118] VIDMAR, J. The Concept of the State and Its Right to Existence. Op. cit., s. 3; VIDMAR, J. *Democratic Statehood in International Law.* Op. cit., s. 42. Ilegalitu je třeba posuzovat z hlediska mezinárodního práva, nikoli vnitrostátního práva „mateřské" země.
[119] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 89–95; CRAWFORD, J. (ed.). *Brownlie's Principles…* Op. cit., s. 134–135.
[120] DUGARD, J. *The Secession of States…* Op. cit., s. 52–54.
[121] WELLER, Marc, *Escaping the Self-Determination Trap.* Leiden: Brill, 2008. ISBN 978-90-04-17488-7, s. 72.
[122] PETERS, A. Statehood after 1989. Op. cit., s. 9.
[123] SHAW, M. N. *International Law.* Op. cit., s. 206.
[124] Cit. in: TANCREDI, A. A normative 'due process'… Op. cit., pozn. 30 na s. 182.
[125] CRAWFORD, J. (ed.). *Brownlie's Principles…* Op. cit., s. 129–130. Opačný názor ovšem považuje mandátní území Společnosti národů kategorie A za státy, byť nikoli nezávislé. QUIGLEY, J. *The Statehood of Palestine…* Op. cit., s. 27–51 a 77.

pro posouzení existence nezávislosti rozhodující.[126] I Monako, San Marino nebo Andorra byly počátkem devadesátých let přijaty do OSN,[127] na překážku nebylo ani podstatné omezení politiky Palau, Mikronésie a Marshallových ostrovů.[128] Tím méně vadí situace, kdy je existence již vzniklého státu upevňována zvenčí. Navíc i v případě, že je stát závislý na jiném státu, je možné, že se v budoucnu této závislosti zbaví.[129]

Suverenita a její formy

Od nezávislosti je někdy odlišována suverenita – dle Crawforda je nezávislost podmínkou státnosti a suverenita jejím právním následkem;[130] jinde však považuje oba pojmy za synonyma[131] a Shaw používá oba výrazy *promiscue*.[132] Suverenita není neomezená, ale představuje souhrn všech pravomocí, které státům přiznává mezinárodní právo veřejné.[133] Je obecně chápána jako binární koncept: buď jí entita disponuje, nebo ne.[134] Suverenita nemusí být nezbytně vykonávána neustále nad celým územím, obzvlášť *„v případě koloniálních teritorií, částečně neobydlených nebo doposud zčásti nepodrobených.“*[135]

Suverenita má složku vnitřní a vnější.[136] Uvnitř státu suverenita vyjadřuje svrchovanost státních institucí, na mezinárodním kolbišti je na suverenitě založena identita státu jako právnické osoby.[137] Vnitřní a vnější suverenitu můžeme vysvětlit také jako *„nezávislost na jiné moci dovnitř i navenek“*.[138] V posledku lze mít za to, že suverenita všech států spočívá na *„kombinaci vnějšího uznání a vlastní síly, i když se složení této směsi může případ od případu diametrálně lišit.“*[139]

[126] WARBRICK, C. States and Recognition in International Law. Op. cit., s. 229.
[127] COHEN, R. The Concept of Statehood in United Nations Practice. Op. cit., s. 1150.
[128] QUIGLEY, J. *The Statehood of Palestine…* Op. cit., s. 240–242.
[129] TALMON, S. The Constitutive versus the Declaratory Theory… Op. cit., s. 120.
[130] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 89. Podle jiného názoru jsou nezávislost i suverenita předpokladem státnosti. COHEN, R. The Concept of Statehood in United Nations Practice. Op. cit., s. 1138.
[131] CRAWFORD, J. (ed.). *Brownlie's Principles…* Op. cit., s. 134.
[132] SHAW, M. N. *International Law.* Op. cit., s. 211–214.
[133] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 32.
[134] KOLSTØ, Pål a BLAKKISRUD, Helge. Engaging without Recognizing? Western Approaches to the De Facto States. *Journal of International Analytic.* Vol. 13 (2022), No. 4, s. 65–66.
[135] Stálý rozhodčí soud. *Případ ostrova Palmas (nebo Miangas).* Rozhodčí nález. Haag, 04.04.1928, s. 855.
[136] CHEN, T.-C. *The International Law of Recognition.* Op. cit., s. 20.
[137] SHAW, M. N. *International Law.* Op. cit., s. 487.
[138] LIPOVSKÝ, M. Podněstří – de facto stát? Op. cit., s. 169.
[139] CLAPHAM, Christopher. Degrees of Statehood. *Review of International Studies.* Vol. 24, No. 2 (Apr., 1998), s. 144.

Suverenita státu ve vztahu k určitému území může být výrazně omezena ve prospěch cizího státu, který vykonává práva příslušející územnímu suverénovi.[140] Územní suverenitu je možno též načas smluvně převést na jiný stát, případně oddělit výkon územní suverenity a územní výsosti. Územní výsost představuje monopol na výkon veškeré moci územním suverénem na jeho teritoriu vůči všemu obyvatelstvu i věcem na tomto teritoriu se nacházejícím. Může však být automaticky uplatňována i mimo území státu (lodě, letadla) nebo naopak omezena (území cizích diplomatických zastoupení), další změny mohou být založeny smlouvou či rozhodnutím mezinárodního společenství.[141]

Ať už je vztah mezi nezávislostí a suverenitou jakýkoli, oba tyto koncepty se dají do jisté míry považovat za součást elementu veřejné moci a uznání, spíše než aby na nich byly nezávislé.

Ochota řídit se mezinárodním právem

I tento faktor bývá někdy považován za další kritérium státnosti,[142] avšak tato myšlenka je odmítána – každý stát je povinen řídit se mezinárodním právem,[143] při jehož porušení vzniká deliktní odpovědnost, případně je možno neuznat entitu, která se odmítá mezinárodním právem řídit.[144] Zde je třeba dodat, že lze jen těžko uvést významnější stát, který by úzkostně dbal všech pravidel mezinárodního práva (což ovšem jeho státnost nijak neohrožuje – u již vzniklých států není plnění většiny kritérií státnosti podmínkou jejich pokračující existence). Lze tak shrnout, že se o kritérium státnosti nejedná.

Civilizovanost

Civilizovanost, a ještě předtím příslušnost ke „správnému" náboženství,[145] původně hrály důležitou roli, avšak Montevidejská úmluva od jakéhokoli akcentu na civilizovanost

[140] Japonské souostroví Rjúkjú tak bylo spravované do r. 1972 Spojenými státy – těm příslušela *de facto* suverenita, zatímco Japonsko se těšilo residuální *de iure* suverenitě. CRAWFORD, J. (ed.). *Brownlie's Principles…* Op. cit., s. 207.
[141] ČEPELKA, Č. a ŠTURMA, P. *Mezinárodní právo veřejné.* Op. cit., s. 204–206; BÍLKOVÁ, Veronika. Území státu v mezinárodním právu. In: ŠTURMA, Pavel (ed.). *Mezinárodní právo a státní území.* Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015, s. 9–26. ISBN 978-80-87975-42-8, s. 13–14.
[142] HILLGRUBER, Christian. The Admission of New States to the International Community. *European Journal of International Law.* Vol. 9 (1998), s. 499–503.
[143] CHEN, T.-C. *The International Law of Recognition.* Op. cit., s. 61–62.
[144] Což ovšem neznamená neexistenci státnosti. CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 91.
[145] KOSKENNIEMI, Martti. Race, Hierarchy and International Law: Lorimer's Legal Science. *The European Journal of International Law.* Vol. 27 (2016), No. 2, s. 428; LAUTERPACHT, Hersch. Recognition of States in International Law. *The Yale Law Journal.* Vol. 53, No. 3 (Jun., 1944), s. 413–414.

vědomě upustila[146] a ve dvacátém století se tento trend upuštění od takového požadavku zcela prosadil.[147] Reliktem původního přístupu je Čl. 38 odst. 1 písm. c) Statutu MSD, jenž mezi prameny mezinárodního práva zahrnuje i *„všeobecné právní principy uznávané civilizovanými národy“*.[148] Nejlepším důkazem proměny paradigmatu je odsouzení jihoafrického apartheidu a neuznání režimu v Jižní Rhodesii. V současnosti je vyžadováno pouze *„jisté minimum pořádku a stability.“*[149]

Deklarace nezávislosti

Za podmínku státnosti či uznání bývá někdy považováno to, aby samotná entita dávala najevo, že se jedná o nezávislý stát;[150] vyskytl se dokonce názor, že se jedná o jediné nepominutelné kritérium.[151] To však není nikde zakotveno[152] a shoda nepanuje ani na jeho nezbytnosti,[153] ani na formě. Lze je vykládat i jako *„subjektivní kritérium projevené vůle mít vlastní státnost,“*[154] *„akce nebo projevy, jež dokazují jasnou touhu po samostatné existenci“*,[155] případně vyjádřit např. *„prostřednictvím referenda, přijetím vlastní měny nebo podobným aktem, který zjevně dává najevo zájem na nezávislosti, ačkoli tento zájem nemusí být vyjadřován konstantně, konzistentně ani univerzálně.“*[156] Dle Crawforda se má jednat o tvrzení nebo činy,

[146] D'ASPREMONT, J. The International Law of Statehood and Recognition. Op. cit., s. 12.
[147] LAUTERPACHT, Hersch (ed.). *International Law. A Treatise by L. Oppenheim, M.A., LL.D. Vol. I. Peace.* 8. vydání. London: Longmans, Green and Co., 1955. [ISBN není], § 28, s. 50.
[148] THIRLWAY, H. The Sources of International Law. Op. cit., s. 131.
[149] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 92.
[150] *Tamtéž*, s. 211; WELLER, M. *Secession and Self-Determination in Western Europe.* Op. cit.; RONEN, Yaël. Entities that can be states but do not claim to be. In: FRENCH, Duncan (ed.). *Statehood and Self-Determination. Reconciling Tradition and Modernity in International Law.* Cambridge: Cambridge University Press, 2013. ISBN 978-1-107-02933-0, s. 45–46; HILLGRUBER, Ch. The Admission of New States to the International Community. Op. cit., s. 509.
[151] CHEN, T.-C. *The International Law of Recognition.* Op. cit., pozn. 1 na s. 55.
[152] ŘEHÁČKOVÁ, Diana. *Mezinárodní postavení de facto států.* Diplomová práce. Milan LIPOVSKÝ (vedoucí práce). Praha: Universita Karlova, Právnická fakulta. 2021, s. 25. Obdobně ROTH, B. R. The Entity that Dare Not Speak Its Name. Op. cit., s. 2.
[153] Požadavek na vyhlášení nezávislosti není většinově přijímán ani u *de facto* států (blíže k nim viz bod 2.3.2. této práce) – ze vzorku devíti badatelů, kteří vytvořili definice *de facto* státu (byť pod různými názvy), uvedli požadavek na *„vyhlášení nezávislosti nebo nějaké jiné prohlášení o záměru“* pouze čtyři. TOOMLA, R. *De Facto States in the International System.* Op. cit., s. 48 a 55–57. Sám Toomla toto kritérium nevyžaduje a připouští, že k secesi může dojít i bez vyhlášení nezávislosti, přičemž ne každý *de facto* stát musí o nezávislost usilovat.
[154] WELLER, M. *Escaping the Self-Determination Trap.* Op. cit., s. 71–72. Z jazykového hlediska to nelze vykládat jako požadavek na explicitní vyhlášení nezávislosti – a přece je Weller toho názoru, že Čínská republika toto kritérium nesplňuje.
[155] CASPERSEN, Nina a STANSFIELD, Gareth. Introduction. Unrecognized states in the international system. In: CASPERSEN, Nina a STANSFIELD, Gareth (eds.). *Unrecognized States in the International System.* London: Routledge, 2011. ISBN 978-0-203-83451-0, s. 4.
[156] ŘEHÁČKOVÁ, D. *Mezinárodní postavení de facto států.* Op. cit., s. 25. O nezbytnosti takového kroku však autorka není přesvědčena.

jež dosahují intenzity výslovného vyhlášení nezávislosti.[157] Kelsen ovšem považoval vyhlášení nezávislosti za akt, kterým nový stát uznal sebe sama – za analogii uznání ze strany jiného státu.[158] Už tenkrát ale postačovalo implicitní uznání, například vyslání a přijetí velvyslanců[159] – to je nepochybně analogie vyhlášení nezávislosti (jedná se přitom o krok, který je propojen s výkonem veřejné moci a uznáním).

Proti požadavku na explicitnost vyhlášení nezávislosti hovoří i fakt, že montevidejská kritéria jsou do jisté míry pružná. Jak bylo doloženo výše, není požadována minimální velikost státního území, vymezené hranice ani to, zda entita ovládá vše, co si nárokuje; neexistuje minimální požadovaný počet obyvatel ani osob, které mají výlučně občanství entity; není vyžadováno konkrétní státní zřízení ani perfektní fungování státního aparátu; o čtvrtém kritériu netřeba hovořit. Proč by mělo mít splnění požadavku, aby entita měla za cíl nezávislost, formalizovanou podobu?

Praxe často na explicitním vyhlášení nezávislosti netrvá. Během španělské občanské války britská justice rozhodla, že se španělskou nacionalistickou frakcí mohlo být nakládáno jako s reprezentantem suverénního státu – přitom nacionalisté rozhodně nevyhlašovali nezávislost.[160] Proti nezbytnosti takového kroku hovoří též případ srbsko-černohorské Jugoslávie, jež popírala rozpad SFRJ a tvrdila, že je s ní totožná. Přestože její nárok nebyl uznán, byla považována za stát, byť nově vzniklý.[161]

Entity aspirující na státnost obvykle nezávislost vyhlásí samy; jen zřídka z politických důvodů nebo strategických ohledů zaujímají ve věci své státnosti a suverenity ambivalentní stanovisko. Tchaj-wan je příkladem klasickým, nikoli však jediným. Již roku 1921 se Gruzie zdráhala otevřeně vyhlásit nezávislost, aby nevyprovokovala k útoku ruské bolševiky.[162] Dalším příkladem je Palestina, jež vyhlásila nezávislost již roku 1988 – pozdější vyjádření jejích představitelů však nelze vykládat tak, že by konzistentně potvrzovala existenci její státnosti.[163] I přes tento ambivalentní postoj samotných Palestinců však Palestinu uznává velká část mezinárodního společenství. Může ovšem dojít – a zejména v čínském prostředí – i k opačným situacím: k vyhlášení nezávislosti, jehož cílem je něco úplně jiného. Patří sem

[157] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 211.
[158] KELSEN, H. Recognition in International Law. Op. cit., s. 609.
[159] Bod 2.2.2. této práce.
[160] SHAW, M. N. *International Law.* Op. cit., s. 474–475; BRIGGS, Herbert W. De Facto and De Jure Recognition: The Arantzazu Mendi. *The American Journal of International Law.* Vol. 33, No. 4 (Oct., 1939), s. 693–698.
[161] Její způsobilost vstupovat do vztahů s jinými státy fungovala prostřednictvím sítě diplomatických zastoupení, převzatých po původní SFRJ. VIDMAR, J. *Democratic Statehood in International Law…* Op. cit., s. 102–103.
[162] LAUTERPACHT, H. *Recognition in International Law.* Op. cit., pozn. 1 na s. 37.
[163] BUREŠ, P. (Ne)sporná existence státu Palestina. Op. cit., s. 51–53.

vyhlášení Tchajwanské republiky roku 1895. Patří sem i „vyhlášení nezávislosti“ četných čínských provincií v letech 1915–1916 – zde nešlo o vytvoření nezávislých suverénních států, ale o nesouhlas s tím, že se čínský president Jüan Š'-kchaj prohlásil císařem. Poté, co Jüan odvolal vytvoření nové monarchie a zemřel, odboj „nezávislých“ provincií skončil.[164] Opětně se začlenit do mateřské země se mohou nakonec i entity, jejichž vyhlášení nezávislosti bylo míněno vážně a doslovně (Republika srbská, Tatarstán).[165] V případě entit typu Liberland[166] je otázkou, nakolik bylo jejich vyhlášení nezávislosti vůbec míněno vážně.

Je tedy vidět, že v některých specifických případech není vyhlášení nezávislosti vyžadováno a v jiných případech je nelze brát doslovně. Názorem autora této práce je, že stanovit kritérium státnosti v podobě požadavku na explicitní vyhlášení nezávislosti není nezbytné, v drtivé většině případů je tento požadavek nadbytečný, a nemá tedy smysl vytvářet pravidlo, které má význam pouze pro jednu nebo dvě entity, jejichž vyjádření navenek jsou ovlivněny vnější hrozbou.

Otázky legitimity

Některé státy a režimy vznikají nebo vládnou způsobem, o jehož legitimitě lze pochybovat. Z hlediska mezinárodního práva je lhostejné, zda nový stát vznikl způsobem, který byl konformní s vnitrostátním právem mateřského státu – secese není zakázána.[167] To však naprosto nechrání separatisty před následky, které typicky stanovuje právo vnitrostátní. Existence již etablovaného státu je nedotčena, pokud jeho vláda začne vládnout takovým způsobem, že ztratí legitimitu.

Současné politické myšlení se točí kolem pojmu demokracie, jenž nemá zcela jasný význam.[168] Nelze například jednoznačně prohlásit, že demokracie je naplněna pořádáním voleb za účasti více politických stran.[169] Demokracie nikdy nebyla v kodifikacích mezinárodního práva výslovně zahrnuta mezi lidská práva a požadavek na demokratičnost není ani součástí

[164] FANG, Jun. *From Political Centralism to Constitutional Monarchy: The Quest of Yuan Shikai and His Advisors, 1912-1916.* Thesis, Georgia State University, 2021, s. 70–71. Dostupné z: https://doi.org/10.57709/26537023; BÜTTNER, Clemens. The National Protection War and the Intellectual Foundations of Chinese Warlordism. *Modern China.* Vol. 49 (2023), Issue 6, s. 692–693.
[165] WELLER, M. *Escaping the Self-Determination Trap.* Op. cit., s. 96–98 a 109–111.
[166] Základní informace o Liberlandu viz LIBERLAND. *Basic Information.* Online. Free Republic of Liberland. 2024. Dostupné z: https://liberland.org/en/about [cit. 2024-07-14].
[167] LAUTERPACHT, H. Recognition of States… Op. cit., s. 408; KUNZ, J. L. Critical Remarks on Lauterpacht's „Recognition in International Law“. Op. cit., s. 715.
[168] VIDMAR, J. *Democratic Statehood in International Law.* Op. cit., s. 32 a 157–158.
[169] *Tamtéž*, s. 19.

obyčejového práva.[170] Princip suverénní rovnosti států, vyložený v Deklaraci zásad mezinárodního práva o přátelských vztazích a spolupráci (Deklaraci o přátelských vztazích), stanovuje: *„Každý stát má právo svobodně si vybrat a rozvíjet svoje politické, společenské, hospodářské a kulturní zřízení.“*[171] Převládající názor je takový, že demokratická vláda nepředstavuje a nikdy nepředstavovala podmínku vzniku státnosti.[172] Nedostatek demokratické legitimity neznamená ani nedostatek státnosti, ani neexistenci vlády,[173] a je možné, že z pohledu státnosti bude za legitimní považována i nedemokratická vláda[174] – lze se však setkat i s odlišnými názory.[175]

Přesto podle mnoha odborníků stoupá význam demokratického mandátu a způsobu vládnutí,[176] přičemž převrat či útlak představuje „pozvánku“ k intervenci.[177] Jako by se stal obsoletním Čl. 8 Montevidejské úmluvy, podle nějž *„[ž]ádný stát nemá právo zasahovat do vnitřních nebo vnějších záležitostí jiného.“* Něco jiného je uznání nových států – jde o otázku politickou a uznávající stát si může vymínit splnění podmínek jdoucích nad rámec pozitivního práva. Jak USA, tak Evropské společenství roku 1991 přijaly zásady pro uznávání nových států – ty se musejí zavázat, že budou respektovat smluvní závazky v oblasti demokracie, lidských práv a vlády práva, stejně jako práva etnických a národnostních menšin.[178] Jejich zásady ovšem

[170] VIDMAR, Jure. Democracy and Regime Change in the Post-Cold War International Law. *New Zealand Journal of Public and International Law.* Vol. 11 (2013), s. 379–380.; TALMON, S. The Constitutive versus the Declaratory Theory… Op. cit., s. 122.
[171] Příloha k rezoluci Valného shromáždění OSN č. A/RES/2625 (XXV) z 24. října 1970. Princip suverénní rovnosti států, odst. 2, písm. e).
[172] GRANT, J. P. a BARKER, J. C. *Parry and Grant Encyclopaedic Dictionary of International Law.* Op. cit., s. 573 (heslo „State“). Opačně A. Petersová: *„Zdá se, že současné mezinárodní právo vyžaduje, aby* nové *státy (…) byly demokratické.“* PETERS, A. Statehood after 1989. Op. cit., s. 9.
[173] VIDMAR, J. Democracy and Regime Change… Op. cit., s. 360; TALMON, Stefan. Has the United Kingdom De-Recognized Colonel Qadhafi as Head of State of Libya? *Oxford Legal Studies Research Paper No. 16/2011*, s. 5 (PDF verze). Kaddáfího režim přestal být za libyjskou vládu považován až tehdy, když ztratil kontrolu nad částí státního území. VIDMAR, J. Democracy and Regime Change… Op. cit., s. 365–366. Warbrick dospívá k závěru, že i kdyby existovalo lidské právo na demokratickou vládu, znamenalo by jeho porušení pouze porušení lidskoprávních závazků dotyčného státu. WARBRICK, C. States and Recognition in International Law. Op. cit., s. 227.
[174] D'ASPREMONT, Jean. 1989-2010: The Rise and Fall of Democratic Governance in International Law. In: CRAWFORD, James (ed.). *Select Proceedings of the European Society of International Law.* Vol. 3 (2011). Hart Publishing, s. 5 (PDF verze).
[175] COHEN, R. The Concept of Statehood in United Nations Practice. Op. cit., s. 1136.
[176] ROTH, B. R. The Entity that Dare Not Speak Its Name. Op. cit., s. 29; BUCHANAN, A. *Justice, Legitimacy, and Self-Determination.* Op. cit., s. 265.
[177] KOSKENNIEMI, Martti. What Is International Law For? In: EVANS, M. D. (ed.). *International Law.* Op. cit., s. 97.
[178] EUROPEAN COMMUNITY. *Declaration on Yugoslavia and on the Guidelines on the Recognition of New States* (December 16, 1991), 31 I.L.M. 1485 (1992), s. 1486–1487. Americké zásady viz CHEN, Lung-Chu. *An Introduction to Contemporary International Law: A Policy-Oriented Perspective.* New York: Oxford University Press, 2015. ISBN 978-0-19-022800-2, s. 45.

nejsou všeobecně přijímány jako pramen práva a otázku uznání států ještě více politizují.[179] Zavádění demokracie zvenčí lze považovat za moderní obdobu „civilizační mise“, pokus o popření principu suverénní rovnosti států a nahrazení konceptu státní suverenity konceptem lidové suverenity.[180]

Demokratická forma vlády každopádně nepředstavuje předpoklad vzniku, natož pokračujícího trvání státnosti. Jiné ohledy lidskoprávního charakteru však v nejnovější době hrají z hlediska vzniku státnosti podstatnou roli, a to v souvislosti se zkoumáním, zda nedošlo k porušení *ius cogens*.

2.1.3. Porušení ius cogens

Ius cogens představuje mezinárodněprávní normy, od nichž se nelze odchýlit.[181] Samotný výraz *ius cogens* byl znám dlouho, avšak pojem se plně etabloval až v souvislosti s přijetím Vídeňské úmluvy o smluvním právu roku 1969.[182] Je nepřijatelné se dopustit například porušení zákazu použití síly a porušení práva na sebeurčení,[183] případně ve spojení s rasismem.[184] Situace, kdy entita vznikne či je vytvořena (závažným) porušením těchto pravidel, je v současnosti překážkou pro uznání státnosti, a obdobně to platí u současných územních změn – OSN vyzve své členy, aby příslušnou entitu či změny hranic neuznaly.[185] Lze ovšem periodicky zkoumat, zda takováto povinnost stále existuje.[186] Jedná se o jinou situaci, než když není z politických důvodů uznána entita, která nevznikla porušením *ius cogens*. Porušuje-li *ius cogens* již existující stát, sankcí není zánik jeho státnosti ani automatické přerušení diplomatických vztahů s ostatními mocnostmi. Státnost Jihoafrické republiky v období apartheidu zůstávala nezpochybnitelná i přes odmítnutí pověřovacích listin jejího

[179] KER-LINDSAY, J. *The Foreign Policy of Counter-Secession.* Op. cit., s. 35; STERIO, Milena. *The Right to Self-Determination under International Law: Selfistans, Secession, and the Rule of the Great Powers.* London: Routledge 2013. ISBN 978-0-203-08396-3, s. 49.
[180] VIDMAR, J. Democracy and Regime Change… Op. cit., s. 357–358.
[181] Blíže viz ČEPELKA, Č. a ŠTURMA, P. *Mezinárodní právo veřejné.* Op. cit., s. 112–114.
[182] Vídeňská úmluva o smluvním právu. No. 18232, 1115 UNTS 331, sjednaná 23.05.1969, v platnosti od 27.01.1980 (VCLT), Čl. 53 a Čl. 64. Srov. SHAW, M. N. *International Law.* Op. cit., s. 125–127.
[183] PETERS, A. Statehood after 1989. Op. cit., s. 5–6.
[184] VIDMAR, J. Territorial Integrity and the Law of Statehood. Op. cit., s. 148.
[185] DUGARD, J. a RAIČ, D. The role of recognition… Op. cit., s. 100–101. Existuje však i jiný pohled: *„Převládající názor (…) se zdá být takový, že entity, jež splňují tradiční kritéria, (…) jsou nezávislými státy a měly by být (…) za takové uznány.“* BUCHANAN, A. *Justice, Legitimacy, and Self-Determination.* Op. cit., s. 264. Obdobně dle Tancrediho soulad vzniku entity s mezinárodním právem nepředstavuje kritérium státnosti a ilegálně vytvořený stát nemůže být zrušen prostředky mezinárodního práva. TANCREDI, Antonello. A normative ‘due process’… Op. cit., s. 198.
[186] TALMON, S. The Constitutive versus the Declaratory Theory… Op. cit., s. 164–165.

velvyslance u OSN[187] – avšak státnost čtyř bantustanů neboli „států" pro jihoafrická černošská etnika, jimž Jihoafrická republika formálně poskytla nezávislost, se neprosadila, protože smyslem jejich vytvoření bylo snížení podílu černošského obyvatelstva na zbylém jihoafrickém území a usnadnění rasové diskriminace.[188]

Obecně ne každé porušení *ius cogens* nutně vylučuje uznání jeho výsledků. Články o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní chování[189] ve svém Čl. 41 odst. 2 s poukazem na Čl. 40 zakazují uznat výsledky takového porušení *ius cogens*, které je *„závažné"*.[190] Podle některých autorů ani takovéto porušení *ius cogens* nezabrání vzniku státnosti, pokud je entita uznána mateřskou zemí.[191]

Ilegální použití síly

Uznání státu nepřipadá v úvahu v prvé řadě tehdy, pokud jako nástroj k jeho vzniku posloužilo použití síly nebo hrozba silou ze strany jiného státu. Do první světové války bylo použití síly relativně běžné, Briand-Kelloggovým paktem z roku 1928 se však jeho signatáři zavázali neřešit vzájemné spory silou. To se stalo základem pro neuznání loutkového státu Mandžukuo, vytvořeného v důsledku japonské agrese v čínském Mandžusku o několik let později.[192] Také Čl. 11 Montevidejské úmluvy zavazuje její signatáře, aby neuznali územní změny ani zvláštní výhody, které byly získány silou nebo hrozbou silou. Situace však nebyla takto jednoznačná hned od začátku.[193]

Jednoznačně převažuje názor, že formální naplnění kritérií státnosti entitami vytvořenými skrze ilegální použití síly nepostačuje k tomu, aby mohl stát ve smyslu

[187] SUTTNER, Raymond. Has South Africa been illegally excluded from the United Nations General Assembly? *The Comparative and International Law Journal of Southern Africa*. Vol. 17, No. 3 (Nov., 1984), s. 279–284.
[188] K bantustanům viz CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 338–348; VIDMAR, J. *Democratic Statehood in International Law.* Op. cit., s. 59–61; DUGARD, J. *The Secession of States…* Op. cit., s. 58.
[189] Články o odpovědnosti státu za mezinárodně protiprávní chování, přijaté ve formě rezoluce Valného shromáždění OSN č. A/RES/56/83 ze 12. prosince 2001 (ARSIWA).
[190] K závažnosti porušení *ius cogens* dále viz DAWIDOWICZ, Martin. Trading fish for human rights in Western Sahara? In: FRENCH, D. (ed.). *Statehood and Self-Determination.* Op. cit., s. 265.
[191] ŘEHÁČKOVÁ, D. *Mezinárodní postavení de facto států.* Op. cit., s. 30; VIDMAR, J. *Democratic Statehood in International Law.* Op. cit., s. 56–57. Vidmar sám ovšem následně uvádí, že stát nemůže vzniknout porušením *ius cogens*. *Tamtéž*, s. 253.
[192] Valné shromáždění Společnosti národů přijalo rezoluci, která vyzývala k neuznání Mandžukua. CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 132–133; DUGARD, J. a RAIČ, D. The role of recognition… Op. cit., s. 100. Talmon argumentuje, že rozhodujícím faktorem pro neuznání Mandžukua byla absence autentického mandžuského separatistického hnutí. TALMON, S. The Constitutive versus the Declaratory Theory… Op. cit., s. 111–112.
[193] SHAW, M. N. *International Law.* Op. cit., s. 468–469 a 473–474; TALMON, S. The Constitutive versus the Declaratory Theory… Op. cit., s. 127–128.

mezinárodního práva vzniknout.[194] Existují však i z tohoto pohledu problematické příklady z poválečného období, kdy dospěly relevantní orgány k závěru, že loutkové státy vytvořené Německem či Japonskem – Italská sociální republika (1943–1945) a loutková vláda Filipín – nebyly pouhou organizační složkou okupační moci.[195] Ani jedna z těchto vlád ovšem nepředstavovala separatistickou entitu, ale obě se považovaly za právoplatnou vládu Itálie, resp. Filipín.

Musí každé nasazení vnější vojenské síly v souvislosti se vznikem státu představovat nepřekonatelnou překážku pro jeho uznání?[196] Je tomu tak v případě ilegálního použití síly, jež může představovat už nasazení válečných plavidel v mezinárodních vodách.[197] Zásah na straně povstalců bez pověření OSN není přípustný ani z humanitárních důvodů.[198] Na překážku dále je, když nasazení vnější síly kontroluje jiný stát.[199] Do této kategorie tak nejspíš nespadá ani zásah bývalé sovětské 14. armády na straně podněsterských separatistů proti Moldavsku roku 1992, protože tuto armádu tou dobou nekontrolovala žádná vláda.[200]

Obecně je nepřípustná změna hranic v důsledku vojenské akce i tam, kdy samotná vojenská akce byla legální (např. sebeobrana).[201] Za kontroverzní tak bývá někdy považován vznik Bangladéše v důsledku indického zásahu proti Pákistánu z prosince 1971, i když tamní hnutí za nezávislost mělo masovou podporu, Pákistán masakroval civilisty a indický zásah byl reakcí na pákistánský útok na Indii. V okamžiku stažení indických sil z Bangladéše byl nový stát i tak uznán více než padesáti zeměmi.[202]

---

[194] Srov. však COHEN, R. The Concept of Statehood in United Nations Practice. Op. cit., s. 1141.
[195] Stálý rozhodčí soud. Případ Treves – rozhodnutí č. 144. 24.11.1956, Sv. XIV, s. 266; TALMON, S. The Constitutive versus the Declaratory Theory… Op. cit., s. 115–116.
[196] Intervence na žádost vlády cizího státu je přípustná. MSD, *Vojenské a polovojenské aktivity v a proti Nikarague* (Nikaragua v. USA), rozsudek v meritu, 27.06.1986. I.C.J. Reports, 1986 (*Case Concerning Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua* (Nicaragua v. United States of America)). odst. 246 na s. 116. Dle Nolteho je intervence na pozvání ústřední vlády přípustná i v situaci, kdy ústřední vláda bojuje proti separatistům – ne však v situaci, kdy separatisté již vytvořili *de facto* stát. NOLTE, Georg. External intervention. In: KOHEN, M. G. (ed.). *Secession.* Op. cit., s. 80 a 83. Rezoluce Institutu pro mezinárodní právo ve věci principu neintervence v občanských válkách z roku 1975 však intervenci zakazuje (což se netýká konfliktů spojených s dekolonizací nebo se situací, kdy je již etablován *de facto* stát). The Institute of International Law, *The Principle of Non-Intervention in Civil Wars*, 14 August 1975, Čl. 2.
[197] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s.211.
[198] AKANDE, Dapo. Classification of Armed Conflicts: Relevant Legal Concepts, in: WILMSHURST, E. (ed), *International Law and the Classification of Conflicts*, (2012, OUP), 3. kapitola, předtisková verze, s. 10.
[199] LIPOVSKÝ, Milan. Podněstří – de facto stát? In: ŠTURMA, Pavel (ed.), *Mezinárodní právo a státní území.* Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015. ISBN 978-80-87975-42-8, s. 171.
[200] *Tamtéž*, s. 175; NOLTE, G. External intervention. Op. cit., s. 91. Srov. Čl. 8 Návrhu článků o mezinárodní odpovědnosti států.
[201] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 171.
[202] DUGARD, J. a RAIČ, D. The role of recognition… Op. cit., s. 123.

Respekt k územní celistvosti států se však týká pouze vztahů mezi státy a neznamená zákaz vyhlášení nezávislosti ze strany části obyvatel daného státu proti vůli jeho vlády.[203]

Porušení práva na sebeurčení a rasismus

Klasickým příkladem je Jižní Rhodesie, jejíž bílá menšina vyhlásila roku 1965 nezávislost na Spojeném království. Názor, že v tom okamžiku ještě nebylo právo na sebeurčení jednoznačně zakotveno v mezinárodním právu,[204] je menšinový, a nová entita podle převládajícího mínění nepředstavovala stát, protože popírala právo černošského obyvatelstva na sebeurčení.[205] Respekt k právu na sebeurčení je v tomto případě možno chápat jako dodatečné kritérium státnosti.[206] Dalším příkladem je neuznání již zmíněných bantustanů. Rozbor západoněmeckého přístupu vede k závěru, že *„německá vláda považovala bantustany za státy, jen s nimi podle toho nechtěla jednat.“*[207] Výsledek však byl stejný, a nakonec bylo území bantustanů opětně začleněno do Jižní Afriky.

Okolnosti vzniku entity jsou tedy klíčové. Zatímco Jižní Rhodesie se vinou rasové diskriminace vůbec neprosadila jako stát, Jihoafrická republika jako již existující stát provozovala apartheid, aniž by vyvstaly pochyby o její státnosti. Existuje i názor, že absence ilegality vzniku entity nepředstavuje dodatečné kritérium státnosti, ale „pouze“ podmínku pro mezinárodní uznání nového státu[208] – tento názor však je menšinový.

2.1.4. Význam splnění těchto kritérií pro vznik státu

Názor, že při naplnění kritérií státnosti vznikne nový stát automaticky,[209] není všeobecně přijímán. Představa, že se stát stává subjektem mezinárodního práva od chvíle, kdy začne existovat, popřípadě, že existuje od chvíle, kdy splňuje kritéria státnosti, je kritizována i ironizována.[210]. V tradičním pojetí bylo vytvoření státu chápáno jako otázka faktická, nikoli

[203] SVAČEK, O. Mezinárodněprávní aspekty vzniku Kosova. Op. cit., s. 81; posudek MSD ve věci Kosova, § 80.
[204] TALMON, S. The Constitutive versus the Declaratory Theory… Op. cit. s. 130–132.
[205] SHAW, M. N. *International Law.* Op. cit., s. 206–207. To, že Jižní Rhodesie (přinejmenším zpočátku) splňovala kritéria Montevidejské úmluvy, je vcelku přijímáno: CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 129; VIDMAR, J. *Democratic Statehood in International Law.* Op. cit., s. 58.
[206] SHAW, M. N. Peoples, Territorialism and Boundaries. Op. cit., s. 505–506; CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 129–131.
[207] TALMON, S. The Constitutive versus the Declaratory Theory… Op. cit., s. 120.
[208] *Tamtéž*, s. 126.
[209] SHAW, M. N. Peoples, Territorialism and Boundaries. Op. cit., s. 491–492. Obdobně SCHEU, H.-Ch. *Úvod do mezinárodního práva veřejného.* Op. cit., s. 114.
[210] LAUTERPACHT, H. Recognition of States… Op. cit., s. 427. (Množina subjektů mezinárodního práva byla ovšem v tradičním pojetí omezenější než dnes.) Vidmar označil představu, že *„stát existuje v mezinárodním právu*

právní – toto pojetí bylo zpochybněno s příchodem práva na sebeurčení[211] a dnes je vznik státu chápán častěji jako záležitost s faktickou i právní dimenzí,[212] případně jako otázka právní.[213] Samotné splnění kritérií státnosti je dnes do určité míry posuzováno nekonsistentně,[214] existují jasné závěry a méně jasné oblasti. Některé entity splňovaly tradiční kritéria státnosti, ale nebyly považovány za stát v důsledku porušení *ius cogens* (bantustany, Jižní Rhodesie)[215] nebo i bez něj (Somaliland).[216] Ke vzniku státnosti automaticky nestačí ani splnění dodatečných kritérií.[217] Vidmar dospívá k závěru, že některé státy vznikly i bez uznání (zbytková Jugoslávie, původní „Makedonie") a jiné dle něj zprvu nesplňovaly kritéria státnosti (Chorvatsko, Bosna a Hercegovina), a přece byly uznány – má se jednat o následek toho, že původní územní suverén zmizel.[218] Neexistence nároku dalšího státu na dané území ve Vidmarově pojetí nahrazuje splnění kritérií státnosti.

2.2. Vznik a uznání státu

Klíčovým faktorem při vzniku entity je ovládnutí určitého území. V současném světě toto území obvykle předtím patřilo již existujícímu státu, může se také jednat o území některé z posledních zbývajících kolonií (zde nejde o území koloniální metropole), popřípadě o území s nevyjasněným statusem. Stát může vzniknout sloučením vícera celků (Tanzánie), rozpadem čili dissolucí již existujícího státu (SSSR, ČSFR, příp. Jugoslávie) nebo odtržením části státního území. Poslední případ je označován jako secese[219] – v užším slova smyslu je termín „secese" použit při jednostranném vyhlášení nezávislosti,[220] zatímco vznik nového státu se souhlasem stávajícího územního suveréna nazýváme devolucí. Situace, kdy mateřský stát sám vypudí část

od chvíle, kdy začne existovat", za *„spíše trapnou"*. VIDMAR, J. The Concept of the State and Its Right to Existence. Op. cit., s. 3.[211] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 108.
[211] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 108.
[212] *Tamtéž*, s. 156; SVAČEK, O. Mezinárodněprávní aspekty vzniku Kosova. Op. cit., s. 66.
[213] CRAWFORD, J. (ed.). *Brownlie's Principles…* Op. cit., s. 138.
[214] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. x.
[215] VIDMAR, J. Territorial Integrity and the Law of Statehood. Op. cit., s. 109.
[216] *Tamtéž*, s. 110.
[217] VIDMAR, J. The Concept of the State and Its Right to Existence. Op. cit., s. 4. Dle Vidmara kritéria státnosti představují přinejlepším vodítka. VIDMAR, J. Territorial Integrity and the Law of Statehood. Op. cit., s. 147.
[218] VIDMAR, J. Territorial Integrity and the Law of Statehood. Op. cit., s. 132.
[219] BÍLKOVÁ, V. Území státu v mezinárodním právu. Op. cit., s. 22.
[220] Pojem bývá někdy dále zužován na odtržení pomocí násilí nebo hrozby násilím. CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 375. Za secesi lze ovšem považovat i situaci, kdy byl násilím vynucen souhlas (např. vznik Jižního Súdánu). DUGARD, J. *The Secession of States…* Op. cit., s. 20.

svého státního území („secese vypuzením“), je velice zřídkavá – jako příklad bývá uváděn vznik Singapuru.[221]

Vznik nového státu je nejvýznamnější ze změn, na které mohou stávající státy reagovat prostřednictvím uznání. To představuje jednostranný akt,[222] *„prohlášení osoby mezinárodního práva ve věci mezinárodněprávního statusu jiné skutečné nebo údajné osoby mezinárodního práva nebo konkrétního skutkového stavu.“*[223] Panuje shoda na tom, že uznání entity za stát je právem již existujících států, nikoli povinností;[224] neprosadilo se ani opačné stanovisko Lauterpachtovo,[225] ani jeho návrh na kodifikaci pravidel pro uznání státu.[226] Akt uznání tedy má politický charakter a v principu není upravený mezinárodním právem.[227] Toto tvrzení nelze vykládat příliš široce – uznání je nutno odepřít v případě závažného porušení *ius cogens* (zmíněno výše) a nelze přistoupit ani k předčasnému uznání, dokud se daná entita neetablovala (viz níže). Na druhé straně neexistuje mezinárodněprávní delikt ve formě uznání opožděného.[228] A tak se stává, že státy nepostupují konzistentně, řídí se strategickými úvahami nebo se za uznání (či jeho odvolání) nechají „odměnit“.[229] V obecné rovině dochází ke všeobecnému uznání nového státu, pokud vznikl realizací pozitivně zakotveného práva na sebeurčení v důsledku dekolonizace, případně se souhlasem dosavadního územního suveréna.[230]

[221] FEJFAR, Jakub. *Legalita realizace práva na sebeurčení národa formou unilaterální secese.* Rigorózní práce. Alla TYMOFEYEVA (pověřený akademický pracovník). Praha: Universita Karlova, Právnická fakulta, 2018, s. 55–56; ROSŮLEK, Přemysl. *Politický secesionismus & etické teorie: Allen Buchanan a jeho kritici.* Brno: Barrister & Principal, 2014. ISBN 978-80-7485-037-0, s. 30.
[222] FAIX, Martin. Kolektívne uznanie. In: BUREŠ, P.; FAIX, M. a SVAČEK, O. *Vznik a uznání státu…* Op. cit., s. 13.
[223] SHAW, M. N. *International Law.* Op. cit., s. 445.
[224] KELSEN, H. Recognition in International Law. Theoretical Observations. Op. cit., s. 610; CHEN, T.-C. *The International Law of Recognition.* Op. cit., s. 129–130; KUNZ, J. L. Critical Remarks… Op. cit., s. 716; VIDMAR, J. Boundaries of the Will of the People. Op. cit., s. 383.
[225] LAUTERPACHT, H. Recognition of States… Op. cit., s. 437.
[226] DUGARD, John. *The Secession of States…* Op. cit., s. 37; LAUTERPACHT, H. *Recognition in International Law.* Op. cit., s. li–lii.
[227] DUGARD, J. *The Secession of States…* Op. cit., s. 45.
[228] KUNZ, J. L. Critical Remarks… Op. cit., s. 717.
[229] VISOKA, Gëzim. The derecognition of states. In: VISOKA, Gëzim; DOYLE, John a NEWMAN, Edward (eds.). *Routledge Handbook of State Recognition.* London: Routledge, 2020. ISBN 978-1-351-13175-9, s. 321–330; RICH, Timothy S. a DAHMER, Andi. Taiwan. In: VISOKA, G.; DOYLE, J. a NEWMAN, E. (eds.). *Routledge Handbook of State Recognition.* Op. cit., s. 363–373; MARIOTTINI DE OLIVEIRA, Victor S. Statehood for Sale: Derecognition, “Rental Recognition”, and the Open Flanks of International Law. *Jus Cogens.* Vol. 5 (2023), Issue 2–3, s. 283–289. Dostupné z: https://doi.org/10.1007/s42439-023-00075-y.
[230] LEMAY-HÉBERT, Nicolas. State fragility and international recognition. In: VISOKA, G.; DOYLE, J. a NEWMAN, E. (eds.). *Routledge Handbook of State Recognition.* Op. cit., s. 310.

2.2.1. Konstitutivní a deklaratorní teorie a současný pohled

Vztah mezi uznáním a vznikem státnosti je dodnes kontroverzní otázkou, ohledně níž se tradičně střetávají dvě teorie – konstitutivní a deklaratorní.

Konstitutivní teorie vychází z myšlenky, že existence nových států z hlediska mezinárodního práva je odvozena z vůle států již existujících,[231] případně, že stát sice sám pro sebe vzniká ve chvíli, kdy naplní kritéria státnosti, ale že subjektem mezinárodního práva coby stát se stává teprve prostřednictvím uznání.[232] Okruh subjektů mezinárodního práva je ovšem dnes mnohem širší a zahrnuje i entity aspirující na státnost. Klíčovým argumentem proti konstitutivní teorii je, že vede k relativizaci státnosti dotyčné entity – státem je pouze pro ty státy, které ji uznaly za stát;[233] Lauterpachtův návrh na stanovení závazných pravidel pro uznání státu neuspěl.[234] Mezi další argumenty proti této teorii patří, že vznik státu již tolik nezávisí na splnění objektivních kritérií; že rozhodování stávajících států o vzniku nových je v rozporu se současnou zásadou suverénní rovnosti států;[235] i to, že uznání nemá předepsanou formu a může být i implicitní a postupné.

Podle deklaratorní teorie stát existuje nezávisle na jeho uznání ostatními zeměmi.[236] K ní se přihlásila již Montevidejská úmluva a roku 1936 i Institut pro mezinárodní právo.[237] Práva a povinnosti entity mají vznikat *„působením práva na základě faktů, nikoli jednáním kteréhokoli třetího státu,“*[238] přičemž nemůže existovat komunita státního typu, která by byla vyloučena z mezinárodního společenství.[239] Dnes je deklaratorní teorie přinejmenším teoreticky přijímána většinou autorů.[240] Obecně tak převládá mínění, že státnost entity nelze popřít z důvodu absence uznání;[241] že stát se subjektem stává již v důsledku své faktické existence a především skrze naplnění konstitutivních prvků státnosti, a skrze uznání pouze získá

[231] LAUTERPACHT, H. *Recognition in International Law.* Op. cit., s. 38.
[232] OPPENHEIM, L. *International Law.* Op. cit., §§ 71–72 a 209, s. 109–110 a 264.
[233] LAUTERPACHT, H. *Recognition in International Law.* Op. cit., s. 58.
[234] Vyvrácení teze o povinnosti uznat entitu splňující kritéria státnosti viz: KUNZ, J. L. Criticial Remarks… Op. cit., s. 713–719.
[235] IOANNIDIS, Ch. Are the Conditions of Statehood Sufficient? Op. cit., s. 151; TALMON, S. The Constitutive versus the Declaratory Theory… Op. cit., s. 102.
[236] Úmluva o právech a povinnostech států (Montevidejská úmluva). Op. cit., Čl. 3.
[237] Institut De Droit International: Resolutions Concerning the Recognition of New States and New Governments, s. 185.
[238] CHEN, T.-C. *The International Law of Recognition.* Op. cit., s. 50.
[239] *Tamtéž*, s. 37.
[240] LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale.* Disertační práce. Pavel ŠTURMA (školitel). Praha: Universita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015, s. 107; WELLER, M. *Escaping the Self-Determination Trap.* Op. cit., s. 71.
[241] CRAWFORD, J. *The Creation of States….* Op. cit., s. 27 a 456; SHAW, M. N. *International Law.* Op. cit., s. 448; ICC-01/18-75 (Shaw), bod 18 na s. 11; DOEBBLER, Curtis F. J. *Dictionary of Public International Law.* Lanham: Rowman & Littlefield, 2011. ISBN 978-1-5381-1125-3, s. 492–493 (heslo „State“).

schopnost se plně podílet na životě mezinárodního společenství,[242] případně je jeho státnost *„posílena a doložena“*.[243] Stále se však lze setkat s názory podporujícími konstitutivní teorii.[244]

Situace však je ještě složitější a potřebná míra uznání závisí na dalších okolnostech. Mezinárodní uznání není potřeba, pokud mateřský stát zanikl (jako při rozpadu Jugoslávie). Jiná je situace v případě entit, které jednostranně vyhlásily nezávislost na existujícím státu bez porušení *ius cogens*. Funkční Somaliland, vzniklý secesí od (byť zhrouceného) Somálska, není za stát považován – patrně k tomu potřebuje alespoň nějaké uznání.[245] Jsou-li naplněna kritéria státnosti méně efektivně, je potřeba uznání podstatně širší.[246] Ještě horší pozici mají entity vzniklé prostřednictvím porušení *ius cogens* – nesmějí být uznány a v tomto případě nelze hovořit o vzniku státnosti.[247] Absence uznání tak může znamenat buď to, že ostatní státy nechtějí entitu uznat z politických důvodů, anebo to, že respektují existenci překážky uznání entity v podobě porušení *ius cogens*. V situacích, kdy lze uvažovat o tom, že by ke vzniku státnosti mohlo uznání přispět, není jasné, od kolika a jakých států je uznání potřeba;[248] záležet může i na tom, kolik států se proti uznání nového státu naopak staví.[249]

Deklaratorní teorie zcela neodpovídá praxi států[250] a je možné, že v některých případech (kolektivní uznání) může mít uznání konstitutivní účinky.[251] Lze se setkat i s názorem, že od skončení dekolonizace má uznání spíše konstitutivní charakter,[252] že může být konstitutivní v případech jednostranné secese,[253] na druhé straně ovšem i, že *„institut uznání státu*

[242] POTOČNÝ, M. a ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné. Zvláštní část.* Op. cit., s. 24.
[243] SHAW, M. N. Peoples, Territorialism and Boundaries. Op. cit., s. 492.
[244] HILLGRUBER, Ch. The Admission of New States to the International Community. Op. cit., s. 492; JACKSON, R. H. a ROSBERG, C. G. Why Africa's Weak States Persist. Op. cit., s. 16; DUGARD, J. *The Secession of States…* Op. cit., s. 61; FINCK, François. The State between Fact and Law: The Role of Recognition and the Conditions under which It Is Granted in the Creation of New States. *Polish Yearbook of International law.* Vol. 36 (2016), s. 80–81. Finck přímo požaduje uznání kolektivní.
[245] DUGARD, J. *The Secession of States…* Op. cit., s. 63. Je možné, že nepostačí ani uznání ze strany několika málo států: VIDMAR, Jure. International Organizations and Non-State Entities. In: HARZL, Benedikt C. a PETROV, Roman (eds.). *Unrecognized Entities: Perspectives in International, European and Constitutional Law.* Leiden: Brill, 2011. ISBN 978-90-04-49910-2, s. 36.
[246] V případě Palestiny bývá uznání od stovky zemí považováno za nedostatečné. [WEILER, Joseph.] Editorial. Differentiated Statehood? 'Pre-States'? Palestine@the UN. *European Journal of International Law.* Vol. 24, Issue 1 (Feb., 2013), s. 4.
[247] VIDMAR, J. *Democratic Statehood in International Law.* Op. cit., s. 253.
[248] VIDMAR, J. Territorial Integrity and the Law of Statehood. Op. cit., s. 146.
[249] AKANDE, Dapo. Palestine as a UN Observer State: Does this Make Palestine a State? Online. EJIL: Talk! Blog of the European Journal of International Law. 03.12.2012. Dostupné z: https://www.ejiltalk.org/palestine-as-a-un-observer-state-does-this-make-palestine-a-state/ [cit. 2023-07-29].
[250] VIDMAR, Jure: The Concept of the State and its Right of Existence. *Cambridge Journal of International and Comparative Law.* Vol. 4 (2015), Issue 3, s. 5.
[251] *Tamtéž*, s. 5–6; AKANDE, D. *Palestine as a UN Observer State.* Op. cit.; FAIX, M. Kolektívne uznanie. Op. cit., s. 34.
[252] [WEILER, J.] Editorial. Differentiated Statehood? 'Pre-States'? Palestine@the UN. Op. cit., s. 2–3.
[253] VIDMAR, J. Territorial Integrity and the Law of Statehood. Op. cit., s. 144.

[představuje] právní kategorii, která nenávratně patří minulosti",[254] případně, že tato debata je překonaná:[255] *„Popravdě nejlepší teorií uznání může být, žádnou teorii nemít."*[256] K tomuto poslednímu závěru se kloní i tato práce.

2.2.2. Způsoby uznání

Uznání nemá předepsanou formu,[257] může být implicitní,[258] Čl. 7 Montevidejské úmluvy hovoří o uznání výslovném či tacitním. Stejné efekty jako výslovné uznání státu má navázání (formálních) diplomatických styků,[259] uznání vlády nové entity,[260] ale třeba i gratulace ke dni nezávislosti[261] či podpis mezinárodních smluv politického charakteru.[262] Obzvláště silnou formu uznání představuje uznání kolektivní, které může zhojit nedostatečné naplnění kritérií státnosti, předčasnost a možná i ilegalitu vzniku entity.[263] Nezbytný však je úmysl danou entitu uznat za plnohodnotný stát ve smyslu mezinárodního práva.[264] Je možné i to, že stát prohlásí, že se vystříhá výslovného uznání nebo jeho odepření.[265] O tom, zda k uznání došlo implicitně, však lze uvažovat pouze v případě, že mezi státy existují kontakty diplomatického

[254] ČEPELKA, Č. a ŠTURMA, P. *Mezinárodní právo veřejné.* Op. cit., pozn. 13 na s. 54.
[255] TALMON, S. The Constitutive versus the Declaratory Theory… Op, cit., s. 101.
[256] CRAWFORD, J. *Chance, Order, Change.* Op. cit., s. 194–195.
[257] *Tamtéž*, s. 613.
[258] VIDMAR, Jure. Palestine and the Conceptual Problem of Implicit Statehood. *Chinese Journal of International Law.* Vol. 12 (2013), § 28.
[259] Vysílání plnohodnotných diplomatických zástupců pod jiným označením do Britské Indie před rokem 1947 nepředstavovalo ovšem její uznání za stát. O implicitní uznání nemá jít ani v situaci, kdy není použit oficiální název dané entity. CHEN, T.-C. *The International Law of Recognition.* Op. cit., s. 196–197 a 220.
[260] *Tamtéž*, s. 101–102.
[261] CRAWFORD, J. (ed.). *Brownlie's Principles…* Op. cit., s. 147. Obdobný charakter pro uznání nové vlády má gratulace nové hlavě státu. CHEN, T.-C. *The International Law of Recognition.* Op. cit., s. 218. Uznání státu může mít i podobu uznání jeho vlády, a ve specifickém případě Tchaj-wanu může i uznání Čínské republiky za stát posloužit jako uznání toho, že existuje nezávislý Tchaj-wan. VIDMAR, J. States, Governments, and Collective Recognition. Op. cit., s. 16. Naproti tomu nelze vyvozovat, že USA uznaly severokyperskou entitu, když roku 2015 blahopřály vítězi tamních voleb. KER-LINDSAY, James. The Stigmatisation of de facto States: Disapproval and 'Engagement without Recognition'. *Ethnopolitics.* Vol. 17 (2018), No. 4, s. 366.
[262] U ostatních smluv, byť bilaterálních, není situace takto jasná. CHEN, T.-C. *The International Law of Recognition.* Op. cit., s. 192–196; LAUTERPACHT, H. *Recognition in International Law.* Op. cit., s. 375–376.
[263] VIDMAR, J. *Democratic Statehood in International Law.* Op. cit., s. 46. Srov. CHEN, T.-C. *The International Law of Recognition.* Op. cit., s. 414.
[264] LAUTERPACHT, H. *Recognition in International Law.* Op. cit., s. 378 a 391. Srov. CRAWFORD, J. (ed.). *Brownlie's Principles…* Op. cit., s. 149. V případu Palestiny nestačil ani souhlas s umístěním jejího velvyslanectví v Praze. MZV ČR, *Postoj ČSSR, ČSFR a ČR k OOP a Palestinskému státu, vč. zastoupení v ČR*. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocni_zpravy_a_dokumenty/poskytnute_informace/postoj_cssr_csfr_a_cr_k_oop_a.html. [cit. 2023-04-17].
[265] TALMON, Stefan. New Zealand's Policy of Implied Recognition of States: One Step Ahead or Falling Behind? In: *New Zealand Yearbook of International Law* 2009 (2010), Oxford Legal Studies Research Paper No. 70/2010, 17 s. (PDF verze).

charakteru,[266] nepostačuje ani to, když zástupcům entity jsou uděleny diplomatické výsady a imunity.[267]

V souvislosti s uznáním státu či vlády se dále tradičně používají pojmy uznání *de iure* a *de facto*. Vícero autorů bylo toho názoru, že mezi nimi není rozdíl;[268] koncem šedesátých let bylo možno konstatovat, že se do budoucna otázka *de facto* uznání stává *„odsouzenou k zániku“*.[269] A přece i dnes lze rozlišovat mezi oběma typy, považovat uznání *de iure* za definitivní a neodvolatelný krok, zatímco uznání *de facto* za prozatímní a odvolatelné.[270]

2.2.3. Předčasné uznání

V souvislosti s uznáním je dále řešeno, zda lze rozumně předpokládat, že se entita udrží. Stát, který bojuje za nezávislost, tak v principu nelze uznat, dokud konflikt neskončil[271] – záleží ovšem na politických úvahách. Uznání entity lze považovat za předčasné, pokud mateřský stát chce v budoucnu obnovit kontrolu nad jejím územím a pokud takový výsledek není vyloučený. Jsou-li tyto podmínky splněny, bude uznání předčasné i v případě, že mateřský stát i po delší dobu nevyvíjí konkrétní aktivitu směřující k obnovení kontroly nad dotyčným územím.[272] Takové uznání představuje intervenci a mezinárodněprávní delikt.[273] Jiné formy kontaktů tím ovšem nejsou vyloučeny.[274] Výjimku z předčasnosti uznání však představuje možnost kolektivního uznání rozhodnutím mezinárodního společenství,[275] popřípadě situace, kdy se mateřský stát nároku na dané území zřekl nebo zanikl. V praxi však státy přistupují k uznání entit, vzniklých proti vůli stávajícího územního suveréna, mimořádně neochotně.[276] Úskalí

---

[266] FEJFAR, Jakub. *Problematika de facto států na příkladu Severního Kypru a Náhorního Karabachu s přihlédnutím k judikatuře ESLP.* Diplomová práce. Alla TYMOFEYEVA (pověřený akademický pracovník). Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. 2017. s. 21.

[267] K postavení diplomatických misí Čínské republiky v některých státech ASEAN viz HSIEH, Pasha L. Rethinking non-recognition: Taiwan's new pivot to ASEAN and the one-China policy. *Cambridge Review of International Affairs.* Vol. 33 (2020), Issue 2, s. 212–216.

[268] KELSEN, H. Recognition in International Law. Op. cit., s. 613. Obdobně BRIGGS, H. W. De Facto and De Jure Recognition. Op. cit., s. 690; CHEN, T.-C. *The International Law of Recognition.* Op. cit., s. 261 a 283.

[269] COCHRAN, Charles L. De Facto and De Jure Recognition: Is there a Difference? *The American Journal of International Law.* Vol. 62, No. 2 (Apr., 1968), s. 459–460.

[270] POTOČNÝ, M. a ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné. Zvláštní část.* Op. cit., s. 29 a 31; SHAW, M. N. *International Law.* Op. cit., s. 466.

[271] CHEN, T.-C. *The International Law of Recognition.* Op. cit., s. 59–60.

[272] LAUTERPACHT, H. Recognition of States… Op. cit., s. 391–392 a 428. Některé státy vskutku odvolaly své uznání Kosova jakožto „předčasné“. Dle Rotha naopak postačí, když *„ozbrojené úsilí centrální vlády (...) ustalo nebo se stalo zjevně beznadějným.“* ROTH, B. R. The Entity that Dare Not Speak Its Name. Op. cit., s. 5.

[273] LAUTERPACHT, H. Recognition of States… Op. cit., s. 391.

[274] LAUTERPACHT, H. *Recognition in International Law.* Op. cit., s. 8.

[275] *Tamtéž*, s. 8.

[276] ROTH, Brad R. Bilateral Recognition of States. In: VISOKA, G.; DOYLE, J. a NEWMAN, E. (eds.). *Routledge Handbook of State Recognition.* Op. cit., s. 195.

uznání entity v průběhu konfliktu dokazují případy Biafry, Tamilského Ílámu či Náhorního Karabachu, jež byly po kratší či delší době poraženy a zničeny.

2.2.4. Podmínění uznání

Článek 6 Montevidejské úmluvy praví, že *„uznání je bezpodmínečné a nevratné“*. Nevratnost uznání bude rozebrána níže.[277] Bezpodmínečnost neznamená, že uznání nelze ničím podmínit – může jít o výsledek dohody mezi uznávajícím a uznávaným státem, případně třetí stranou; případně o respektování zásad, jež jsou pro uznávající stranu důležité.[278] Pokud je tento závazek následně porušen, neznamená to ani nicotnost uznání, ani možnost jeho odvolání, ale zakládá to vznik mezinárodněprávní odpovědnosti.[279]

2.2.5. Uznání skrze přijetí do mezinárodních organizací

Klíčovou mezinárodní organizací je OSN a přijetí nového členského státu je nejjistějším potvrzením jeho státnosti.[280] I ti stávající členové OSN, kteří vystupovali proti uznání dané entity, nemohou její státnost nadále popírat. Přitom však členství v OSN nenahrazuje uznání z jejich strany. Tak členství Izraele v OSN neznamená, že by arabští (nebo jiní) členové OSN automaticky uznali Izrael za stát – mají však povinnost akceptovat jeho existenci v mezích daných obecným mezinárodním právem.[281] Musí se ovšem jednat o plnohodnotné členství, nikoli o status pozorovatelského nečlenského státu – takový status nelze za potvrzení státnosti považovat.[282] Pokud není entita, jejíž státnost je sporná, přijata do OSN, není to důkazem, že se nejedná o stát, ale nelze ani jednoznačně prohlásit, že se o stát jedná.[283]

Členství v OSN není povinné a Charta OSN operuje s představou, že některé státy nebudou členy ani v budoucnosti,[284] ale pro mezinárodně uznané státy se však dnes členství

[277] Bod 2.2.8. této práce.
[278] Např. podmínky USA či EU pro uznání nových států – viz bod 2.1.2. této práce, oddíl „Otázky legitimity“.
[279] Blíže viz OPPENHEIM, L. *International Law.* Op. cit., s. 111–112; KELSEN, H. Recognition in International Law. Op. cit., s. 612; LAUTERPACHT, H. *Recognition in International Law.* Op. cit., s. 358–364; CHEN, T.-C. *The International Law of Recognition.* Op. cit., s. 266–269.
[280] Některé ne-státy byly od počátku členy OSN, ale ta nyní již je *„klubem pouze a výlučně pro státy“*. VIDMAR, J. Palestine and the Conceptual Problem… Op. cit., § 19.
[281] FAIX, Martin. Kolektívne uznanie. Op. cit.., pozn. 52 na s. 25–26.
[282] *Tamtéž*, s. 38; VIDMAR, J. Palestine and the Conceptual Problem… Op. cit., § 30. Naopak Finck soudí, že hlasování pro přijetí za nečlenský stát může představovat *de facto* uznání. FINCK, F. The State between the Fact and Law. Op. cit., s. 76.
[283] VIDMAR, J. Territorial Integrity and the Law of Statehood. Op. cit., s. 144.
[284] *Charta OSN* (*Charter of the United Nations*), 892 UNTS 119, sjednána 26.06.1945, v platnosti od 24.10.1945, Čl. 2 odst. 6.

stalo universálním, nehledě na tradici jejich neutrality (Švýcarsko se stalo členem roku 2002) nebo na jejich malou rozlohu a počet obyvatel. Je však třeba zavrhnout myšlenku, že v současnosti znamená plnou státnost teprve přijetí do OSN[285] – dle článku 4 Charty OSN je státnost předpokladem, nikoli následkem členství v této organizaci.[286] Praxe ukazuje, že se zatím žádný stát členem OSN nestal, dokud jej neuznala mateřská země[287] – uznání z její strany tak je v praxi politickým předpokladem členství.[288] Další problém je, že o přijetí rozhoduje Valné shromáždění OSN na základě doporučení Rady bezpečnosti. Kterýkoli stálý člen RB OSN tak může zablokovat přijetí nového člena.[289] Členství v OSN tak pro entity se spornou státností představuje obvykle nedostižnou metu.

Absence členství v OSN však nevylučuje členství v jejích agenturách nebo jiných mezinárodních organizacích. Otázka, zda v těchto případech bude mít přijetí za člena charakter kolektivního uznání, popřípadě s konstitutivními účinky, je sporná;[290] je možné, že entita bude považována za stát pouze členskými státy, a to v mezích činnosti dané organizace či agentury.[291] U mezinárodních organizací, jež jsou otevřeny i jiným entitám než státům (např. Světová obchodní organizace) tyto otázky nevyvstávají. Lze tedy uzavřít, že pouze při přijetí za členský stát OSN panuje jistota, že entita, jejíž státnost byla sporná, státem je.

2.2.6. Uznání vlády

Vládu cizího státu vzniklou standardním způsobem není třeba uznávat – otázka uznání cizí vlády vyvstává v situaci, kdy došlo k její změně v rozporu s ústavním řádem daného státu.[292] Takováto změna ani případná krvavost její realizace nejsou překážkou uznání,[293] není

[285] LIU, Yulin. Statehood Theory and China's Taiwan Policy. *Tsinghua China Law Review.* Vol. 2 (2012), Issue 1, s. 10.
[286] CRAWFORD, J. (ed.). *Brownlie's Principles…* Op. cit., s. 146.
[287] VIDMAR, J. Territorial Integrity and the Law of Statehood. Op. cit., s. 144; CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 415.
[288] ALMQVIST, Jessica. The politics of recognition: The question about the final status of Kosovo. In: FRENCH, D. (ed.). *Statehood and Self-Determination.* Op. cit., pozn. 27 na s. 170.
[289] Čl. 4 odst. 2 Charty OSN; RADAN, Peter. Recognition of states in international law. In: VISOKA, G.; DOYLE, J. a NEWMAN, E. (eds.). *Routledge Handbook of State Recognition.* Op. cit., s. 56.
[290] Jednou z možností je, že tyto účinky má pouze samotné přijetí za členský stát OSN. FAIX, M. Kolektívne uznanie. Op. cit., s. 34–35. Obdobně Vidmar ironicky uvažuje, zda Generální konference UNESCO představuje orgán, jenž může dvoutřetinovým hlasováním vytvořit státnost v duchu konstitutivní teorie; Akande se domnívá, že i hlasování o vstupu do UNESCO skutečně může mít charakter kolektivního uznání. VIDMAR, J. Palestine and the Conceptual Problem… Op. cit., § 48; AKANDE, Dapo. *Palestine as a UN Observer State.* Op. cit.
[291] FAIX, M. Kolektívne uznanie. Op. cit., s. 37–38; VIDMAR, J. Palestine and the Conceptual Problem… Op. cit., § 45.
[292] SHAW, M. N. *International Law.* Op. cit., s. 454.
[293] LAUTERPACHT, H. *Recognition in International Law*. Op. cit., s. 87; CHEN, T.-C. *The International Law of Recognition.* Op. cit., s. 111–112.

jí ani odmítnutí nového režimu plnit mezinárodní závazky.[294] Uznání vlády se netýká právní osobnosti státu, ale statusu jeho správních orgánů.[295] I zde rozlišujeme mezi uznáním *de iure* a *de facto*. Uznání *de iure* znamená, že vládě je přisuzován *„právní status svrchované autority“*, zatímco uznání *de facto* je toliko důkazem, že vláda efektivně vykonává svoji autoritu.[296] *De facto* uznání vlády reflektuje aktuálně existující stav, *de iure* uznání pak trvalost této kontroly a formální autority.[297] Za *de iure* vládu lze považovat takovou vládu, jíž se podařilo vykonávat nezpochybnitelnou kontrolu nad celým územím státu, byť by posléze tuto kontrolu částečně ztratila vinou občanské války nebo mezinárodního konfliktu; zůstává *de iure* vládou, dokud nepadne.[298] Jiný pohled je takový, že i neuznaná nová vláda, která celou zemi ovládla v rozporu s ústavním pořádkem, je *de facto* vládou,[299] ale její akty stát zavazují stejně jako u *de iure* vlády – z tohoto hlediska mezi *de iure* a *de facto* vládou není rozdíl.[300]

Je patrná tendence k preferenci demokratické a ústavní formy vlády, avšak nelze říci, že by na globální úrovni platilo pravidlo, že nelze uznat efektivně fungující režim, který se k moci dostal státním převratem.[301] Uznání revolučních změn nebylo a není zakázáno.[302] V podmínkách občanské války celé území státu neovládá nikdo a existují různá měřítka pro posouzení, kdy je možno uznat novou vládu. Krajní názor praví, že ta původní by měla být uznávána, dokud není zcela smetena.[303] Další možný přístup je ten, že revoluční vláda, která ovládá celé nebo skoro celé území státu, a lze rozumně předpokládat, že se udrží, bude uznána *de iure*, i kdyby dosavadní vláda kladla odpor *„v jedné izolované výspě“*,[304] případně je nutno uznat vládu, která se těší *„poslušnosti rozhodující masy obyvatelstva“*.[305] Dle jiného názoru stačí, když rebelové ovládnou pouhou většinu země.[306] V závislosti na vývoji faktické situace může ovšem dojít i ke zrušení uznání toho, že stát jakoukoli vládu vůbec má.[307] V případě, že

[294] LAUTERPACHT, H. *Recognition in International Law.* Op. cit., s. 106–107 a 110–112.
[295] SHAW, M. N. *International Law.* Op. cit., s. 456.
[296] FERNÁNDEZ-MOLINA, Irene. The International Recognition of Governments in Practice(s): Creatures, Mirages, and Dilemmas in Post-2011 Libya. *International Studies Review.* Vol. 25, Issue 4 (Dec., 2023), s. 7 PDF verze. Dostupné z: https://doi.org/10.1093/isr/viad050.
[297] CHEN, L.-C. *An Introduction to Contemporary International Law.* Op. cit., s. 43.
[298] CHEN, T.-C. *The International Law of Recognition.* Op. cit., s. 271–272 a 290–291.
[299] Viz případ *Tinoco* (1923). CRAWFORD, J. (ed.). *Brownlie's Principles…* Op.cit., s. 152.
[300] LAUTERPACHT, H. *Recognition in International Law.* Op. cit., s. 145–147.
[301] PETERSON, M. J. Recognition of Governments. In: VISOKA, G.; DOYLE, J. a NEWMAN, E. (eds.). *Routledge Handbook of State Recognition.* Op. cit., s. 207–209. Srov. FERNÁNDEZ-MOLINA, I. The International Recognition of Governments in Practice(s). Op. cit., s. 7.
[302] FERNÁNDEZ-MOLINA, I. The International Recognition of Governments in Practice(s). Op. cit., s. 7. Srov. CHEN, T.-C. *The International Law of Recognition.* Op. cit., s. 112–113.
[303] CHEN, T.-C. *The International Law of Recognition.* Op. cit., s. 183.
[304] LAUTERPACHT, H. *Recognition in International Law.* Op. cit., s. 94–99.
[305] *Tamtéž*, s. 170.
[306] PETERSON, M. J. Recognition of Governments. Op. cit., s. 209–210.
[307] SHAW, M. N. *International Law.* Op cit., s. 467.

pouze část státu přejde pod kontrolu nové frakce, může tato frakce být uznána za místní *de facto* vládu. Ta může představovat jak separatisty, tak frakci, jež bojuje o moc nad celým státem.[308]

Institut uznání vlády byl v minulosti mnohem významnější než dnes a byl hojně zneužíván. Mexiko od uznávání vlád upustilo Estradovou doktrínou z roku 1930 a další země následovaly jeho příkladu[309] – například Spojené království tak učinilo roku 1980.[310] V současnosti bývá uznání vlády prohlašováno za nadbytečné.[311] I ze současnosti ovšem známe jeho příklady, a nejde jen o dilema, zda udržovat diplomatické styky s vládou v Pekingu nebo Tchaj-peji. Uznání vlády může fungovat i jako podpora sil, jež dávají naději, že bojují za demokracii, nezávisle na efektivitě.[312] Tento institut tak byl uplatněn při krizi v Pobřeží slonoviny (2010),[313] v Libyi (2011),[314] při uznání somálské vlády[315] a svým způsobem i během syrské občanské války.[316] V případu Venezuely roku 2019 velká část států uznala Juana Guaidóa za prozatímního presidenta,[317] později jej však například EU přestala uznávat a vsadila na dialog všech zainteresovaných stran.[318] Na vyvození obecných závěrů je ještě brzy, institut uznání vlády je však zjevně stále využíván.

[308] CHEN, T.-C. *The International Law of Recognition.* Op. cit., s. 327–332.
[309] COCHRAN, Charles L. The Estrada Doctrine and United States Policy. *University of Miami Inter-American Law Review.* Vol. 27 (1973), s. 27–28; WARBRICK, C. States and Recognition… Op. cit., s. 245; GRANT, J. P. a BARKER, J. C. *Parry and Grant Encyclopaedic Dictionary of International Law.* Op. cit., s. 190 (heslo „Estrada Doctrine"). Doktrína je ovšem obtížně uplatnitelná v situaci, kdy existuje vícero soupeřících vlád. SHAW, M. N. *International Law.* Op. cit., s. 380.
[310] WARBRICK, Colin. The New British Policy on Recognition of Governments. *The International and Comparative Law Quarterly.* Vol. 30, No. 3 (Jul., 1981), s. 568–592; CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 151–152; ALBARI, Leonor Vulpe. The Estrada Doctrine and the English Courts: Determining the Legitimate Government of a State in the Absence of Explicit Recognition of Governments. *Hague Yearbook of International Law / Annuaire de la Haye de Droit International.* Vol. 29 (2016), s. 171–205.
[311] SCHEU, H.-Ch. *Úvod do mezinárodního práva veřejného.* Op. cit., s. 117.
[312] D'ASPREMONT, Jean. Legitimacy of Governments in the Age of Democracy. *New York University Journal of International Law and Politics (JILP)*, Vol. 38 (2006), s. 903.
[313] D'ASPREMONT, Jean. *Duality of government in Côte d'Ivoire.* Online. EJIL: Talk! Blog of the European Journal of International Law. 04.01.2011. Dostupné z: https://www.ejiltalk.org/duality-of-government-in-cote-divoire/ [cit. 2024-05-20].
[314] ALBARI, L. V. The Estrada Doctrine and the English Courts. Op. cit., s. 178. Následné kontakty mezi mezinárodním společenstvím a libyjskými frakcemi viz FERNÁNDEZ-MOLINA, I. The International Recognition of Governments in Practice(s). Op. cit., s. 12–22 PDF verze.
[315] *U.S. Relations with Somalia.* Online. U,S. Department of State. 18.03.2022. Dostupné z: https://www.state.gov/u-s-relations-with-somalia/ [cit. 2024-05-17].
[316] TALMON, S. Recognition of Opposition Groups… Op. cit., s. 1–33 (PDF verze).
[317] BRIDGEMANN, Tess. *A Dangerous Bet on Recognition in Venezuela.* Online. Just Security. 25.01.2019. Dostupné z: https://www.justsecurity.org/62357/dangerous-bet-recognition-venezuela/ [cit. 2023-09-17].
[318] COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *Council Conclusions on Venezuela.* 5582/21. PDF. Online. Brussels, 25.01.2021. Dostupné z: https://www.consilium.europa.eu/media/48053/st05582-en21.pdf [cit. 2024-05-05].

2.2.7. Kontinuita státu při změně režimu

Dlouhodobě panuje shoda na tom, že i když ve státě dojde ke změně režimu, nebo i k bezvládí a vzniku anarchie, existence státu pokračuje.[319] Neustálé změny státního zřízení ve Francii po roce 1789 tak neznamenaly zánik francouzského státu jako takového.[320] Ani vývoj v Rusku od svržení cara přes občanskou válku až po vytvoření SSSR roku 1922 nepřinesl zánik právní osobnosti starého Ruska a vznik nového státu.[321] Tím spíše k tomu nedojde v případě méně drastických změn ve vedení státu.

2.2.8. Odstoupení od uznání státu

Pokud byl stát uznán, lze takovéto uznání zrušit? Článek 6 Montevidejské úmluvy praví, že ne, totéž stanovisko podpořilo i americké ministerstvo zahraničí.[322] V praxi však přesto mohou nastat situace, kdy je tato otázka na pořadu dne. Stát může (ale nemusí) přestat být uznáván, pokud přestane naplňovat základní kritéria státnosti;[323] někteří autoři soudí, že protože je uznání politická záležitost, lze je odvolat i z politických důvodů.[324] Tak Turecko přestalo uznávat Kypr roku 1963; nepopíralo, že na jihu Kypru existuje stát kyperských Řeků, avšak odmítalo uznat jeho identitu s původní Kyperskou republikou.[325] Srbsko dlouhodobě apeluje na státy, které Kosovo uznaly, aby tento krok zrušily, a uspělo u jistého množství rozvojových zemí.[326] Vanuatu a Tuvalu, které původně uznaly separatistické entity na gruzínském území, posléze své stanovisko přehodnotily a uznaly územní integritu Gruzie.[327] Lze konstatovat, že

[319] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 69 a 91; WARBRICK, C. States and recognition… Op. cit., s. 228.
[320] OPPENHEIM, L. *International Law.* Op. cit., s. 116.
[321] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op.cit., s. 34; ŠTURMA, Pavel, Sukcese států ve vztahu k mezinárodní odpovědnosti: nový kodifikační úkol? *Právník,* Roč. 153 (2014), čís. 9, s. 722.
[322] COCHRAN, C. L. De Facto and De Jure Recognition. Op. cit., s. 459.
[323] *Tamtéž*, s. 459–460; LAUTERPACHT, H. *Recognition in International Law.* Op. cit., s. 36; WARBRICK, C. States and Recognition… Op. cit., s. 240. V případě Somálska ovšem k ničemu takovému nedošlo.
[324] SHAW, M. N. *International Law.* Op. cit., s. 466–468; VISOKA, G. The derecognition of states. Op. cit., s. 319.
[325] TALMON, Stefan, Cyprus: An Obstacle on Turkey's Way to Europe, in: *Oxford Legal Studies Research Paper No. 44/2006*, s. 4–5 a 33 PDF verze.
[326] Jako příklad může posloužit Surinam. MORINA, Die. *Kosovo Says Suriname Can't Revoke Independence Recognition.* Online. BalkanInsight. 31.10.2017. Dostupné z: https://balkaninsight.com/2017/10/31/kosovo-claims-suriname-cannot-revoke-independence-recognition-10-31-2017/ [cit. 2022-09-28].
[327] MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF GEORGIA. *Statement of the Georgian Foreign Ministry regarding the establishment of diplomatic and consular relations.* Online. 31.03.2014. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20141006191232/http://mfa.gov.ge/index.php?lang_id=ENG&sec_id=59&info_id=17401 [cit. 2022-10-01]; MORRISON, Thea. *Vanuatu Foreign Minister Visits Occupation Line.* Online. Georgia Today. 15.03.2019. Dostupné z: http://gtarchive.georgiatoday.ge/news/14846/Vanuatu-Foreign-Minister-Visits-Occupation-Line [cit. 2022-10-01].

zrušení uznání státu je velice mimořádný a nežádoucí krok, obzvlášť v situaci, kdy došlo k uznání *de iure*.[328]

2.3. Nestandardní případy

Stav, kdy je teritoriální entita universálně uznaným státem a efektivně kontroluje celé své území, je optimální. Odchylky mohou být trojího druhu. V prvním případě již uznané státy přinejmenším na části svého území nevykonávají veřejnou moc dostatečně efektivně, nebo se jejich vláda dokonce zcela zhroutila. Druhý případ představují entity, které se netěší dostatečnému či vůbec žádnému mezinárodnímu uznání. V praxi se může stát, že je neuznaná entita zároveň vnitřně slabá.[329] Ve třetím případě došlo k rozdělení původně jednotné země na vícero států, které tento stav považují za dočasný.

Terminologie je zde mimořádně neustálená. Tak např. výraz „kvazistát" je jednou používán jako zastřešující výraz pro neefektivní i neuznané entity,[330] jindy zase k označení entit, které tradiční kritéria státnosti splňují, avšak netvrdí, že jsou státy;[331] existují různé termíny pro jednotlivé stupně selhání státního aparátu i pro neuznané entity.[332] Tato práce pro mezinárodně uznané státy, jejichž státní aparát přestal fungovat, používá výraz „zhroucený stát",[333] a entity, jež na státnost aspirují, avšak nejsou dostatečně mezinárodně uznané, nazývá jejich nejběžnějším označením „*de facto* státy".

2.3.1. Ztráta atributů státnosti a zhroucený stát

V dnešním světě je zánik státu proti jeho vůli dosti nepravděpodobný – mezinárodní právo je silně vychýleno ve prospěch stávajících států.[334] Splnění kritérií státnosti, vypočtených

[328] LAUTERPACHT, H. *Recognition in International Law.* Op.cit., s. 357. Dle Lauterpachta lze zrušit de iure uznání státu pouze tehdy, když zároveň dojde k uznání nového státu.
[329] RIEGL, M. Terminologie kvazistátů. Op. cit., s. 66–67.
[330] *Tamtéž*, s. 67.
[331] RONEN, Y. Entities that Can be States but Do Not Claim to Be. Op. cit., s. 25–27. Autorka považuje za kvazistáty Palestinu (do roku 2011) a případně Tchaj-wan, nevypořádává se však s faktem, že Tchaj-wan je toliko provincií Čínské republiky, která svoji státnost nijak nezpochybňuje.
[332] RIEGL, M. Terminologie kvazistátů. Op. cit., s. 59. Různé koncepty neuznaných entit viz TOOMLA, Raul. *De facto states in the international systems: Conditions for (in-)formal engagement.* Disertační práce. Eiki BERG (supervisor). Tartu: University of Tartu, Faculty of Social Sciences and Education, 2014, s. 37–47.
[333] Samotné toto označení (*failed state*) je ovšem prohlašováno za *„kontroverzní a (...) zavádějící"*. SHAW, M. N. *International Law.* 6th Edition. Op. cit., s. 201–202.
[334] WARBRICK, C. States and Recognition… Op. cit., s. 234.

v kapitole 2.1., má podstatně větší význam pro vznik státu než pro jeho pokračující existenci.[335] Stát může zažít i podstatné změny jeho rozlohy, počtu obyvatel a fungování státního aparátu. Sebevětší ztráty území a obyvatelstva se nedotýkají kontinuity existence státu a jeho mezinárodněprávní osobnosti, a to ani v případě, že mají trvalý charakter a jsou zakotveny v mezinárodních smlouvách.[336] Změna státního zřízení, názvu státu nebo neústavní změna vlády nemají následky pro právní osobnost státu.[337] Již uznaný stát nezanikne ani v důsledku porušování *ius cogens* z jeho strany, ani v případě jeho dobytí a anexe.[338] Konec státu by však mohla znamenat ztráta veškerého obyvatelstva[339] nebo trvalý zánik všeho státního území, např. v důsledku jeho zaplavení mořem.[340] Časté jsou případy (například v Africe), kdy vláda nekontroluje celé státní území, případně zcela přestala fungovat. I v situaci bezvládí stát nadále existuje.[341] Je to vidět na případu Somálska, kde načas došlo k naprostému zhroucení státní moci a zániku vlády[342] – ani v takovém případě však nepřestalo být Somálsko považováno za stát a člena OSN.[343]

Počátkem devadesátých let došlo k rozpadu tří federací. Bezproblémové rozdělení ČSFR bylo vyhodnoceno jako dissoluce a vznik dvou nových států. Nebýt dohody českých a slovenských činitelů, mohlo to být chápáno i jako případ oddělení Slovenska, přičemž by Česko bylo pokračovatelem ČSFR.[344] Rozpad SSSR byl v posledku chápán jako secese všech svazových republik kromě Ruska, vystupujícího jako pokračovatel právní osobnosti Sovětského svazu.[345] Rozklad jugoslávské federace, kdy většina svazových republik vyhlásila v letech 1991–1992 nezávislost, byl ovšem vyhodnocen zcela jinak. Původně západní státy

[335] Převažuje mínění, že se jejich splněním pokračující existence státu nepodmiňuje. VIDMAR, J. *Democratic Statehood in International Law.* Op. cit., s. 41; RIM, Y. State Continuity in the Absence of Government. Op. cit., s. 491. Opačně TALMON, S. The Constitutive versus the Declaratory Theory… Op. cit., s. 124.
[336] Srov. CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 675–676.
[337] Viz bod 2.2.7. této práce.
[338] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 689–690.
[339] OPPENHEIM, L. *International Law.* Op. cit., § 79 na s. 117–118.
[340] SHARON, O. To Be or Not to Be. Op. cit., s. 1082.
[341] WARBRICK, C. States and recognition… Op. cit., s. 228. Srov. JACKSON, R. H. a ROSBERG, C. G. Why Africa's Weak States Persist. Op. cit., *passim*.
[342] K situaci v Somálsku viz MENKHAUS, Ken. Local Security Systems in Somali East Africa. In: ANDERSEN, Louise; MØLLER, Bjørn a STEPPUTAT, Finn. *Fragile States and Insecure People?: Violence, Security, and Statehood in the Twenty-First Century.* New York: Palgrave Macmillan, 2007. ISBN 978-1-349-53928-4, s. 67–98.
[343] DUGARD, J. *The Secession of States…* Op. cit., s. 60.
[344] CRAWFORD, James a BOYLE, Alan. *[Scotland analysis: Devolution and the implications of Scottish independence.] Annex A. Opinion: Referendum on the Independence of Scotland – International Law Aspects.* Online. [10.12.2012]. § 77, s. 84. Dostupné z: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/79408/Annex_A.pdf [cit. 2024-06-04]; CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 706–707.
[345] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 395.

podpořily integritu Jugoslávie,[346] poté bylo ovšem zvoleno opačné řešení, eufemisticky nazvané „eutanázií".[347] Badinterova komise dospěla k závěru, že nastala dissoluce jugoslávské federace;[348] OSN dospěla k závěru, že jugoslávská státnost zanikla.[349] Tento přístup byl kritizován pro nedostatek opory v tehdejším mezinárodním právu,[350] možný je ovšem i názor, že se Jugoslávie *„zhroutila dřív, než se rozpadla"*, že ochrana národnostních menšin ztratila na účinnosti, a že v této vyhlášení nezávislosti Chorvatska a Slovinska představovalo akt sebeobrany.[351]

Je tak možné, že ztráta atributů státnosti, územní změny nebo rozpad země na několik celků nesou takové právní následky, jaké jim přisoudí mezinárodní společenství.[352] Část badatelů zastává stanovisko, že by nebylo v principu špatné uznat zánik nefunkčních států a jejich nahrazení novými, ale tento přístup se v praxi států naprosto neprosadil.[353] Výsledkem je existence *de facto* států.

2.3.2. *De facto* stát a *de facto* režim

„Nic takového jako de facto *stát neexistuje"*, soudí Crawford, a výrazy *de iure* a *de facto* rezervuje pro vlády.[354] Přesto se pojem „*de facto* stát" běžně používá. Tyto entity představují velice nesourodou společnost,[355] od stabilního a nikým neuznaného Somalilandu, přes Jižní Osetii, závislou na ruské pomoci a diplomatické podpoře, až po ostrov Bougainville, když byl z velké části ovládán bojovníky proti Papui-Nové Guinei.[356] Různí autoři stanovili různá kritéria, podle nichž takovéto entity definují (ať je nazývají jakkoli). Mezi obecně přijímané prvky patří splnění montevidejských kritérií státnosti ve spojení s různou mírou nedostatku uznání. Naopak dostatečně dlouhá existence, vznik z domácí iniciativy a vyhlášení nezávislosti

[346] FABRY, Mikulas. *Recognizing States. International Society and the Establishment of New States since 1776.* Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 978-0-19-956444-6, s. 191–192.
[347] VIDMAR, J. The Concept of the State… Op. cit., s. 10.
[348] Stanovisko č. 1 Badinterovy komise, bod 3.
[349] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 398.
[350] ROTH, B. R. *Vidmar's Democratic Statehood Thesis in Light of the Yugoslav Dissolution.* Op. cit.
[351] BUCHANAN, A. *Justice, Legitimacy, and Self-Determination.* Op. cit., s. 366. Buchanan není o opodstatněnosti této argumentace přesvědčen bezezbytku.
[352] ROTH, B. R. The Entity that Dare Not Speak Its Name. Op. cit., s. 13.
[353] LEMAY-HÉBERT, N. State fragility and recognition. Op. cit., s. 309.
[354] CRAWFORD, J. (ed.). *Brownlie's Principles…* Op. cit., s. 152.
[355] Dílčí seznam neuznaných entit viz CASPERSEN, N. a STANSFIELD, G. Introduction. Unrecognized states in the international system. Op. cit., tabulka I.1 na s. 4.
[356] PREMDAS, Ralph R. Bougainville. The quest for self-determination. In: BAHCHELI, Tozun; BARTMANN, Barry a SREBRNIK, Henry. *De Facto States: The Quest for Sovereignty.* London: Routledge, 2004. ISBN 0-714-65476-0, s. 232–244.

jsou zmiňovány méně často.[357] Kritérium vyhlášení nezávislosti lze chápat i jako úsilí o samostatnou státnost.[358] Z hlediska územní kontroly se lze občas setkat s požadavkem na to, aby stát ovládal přinejmenším většinu[359] nebo dokonce dvě třetiny území, které si nárokuje.[360] *De facto* stát se z mezinárodněprávního hlediska nachází na území jiného, „mateřského státu". Mnohdy, ale ne vždy, bývá závislý na podpoře ze strany jiného státu, zvaného „patronský stát".[361] I na *de facto* státy se vztahuje mezinárodní právo, i ony jsou jím vázány a nemohou jednat v rozporu s ním,[362] i když jeho podobu nemohou ovlivnit.

Specifický případ představují *de facto* režimy, kterýžto pojem použil J. Frowein pro označení NDR, KLDR a Severního Vietnamu jakožto entit, které si nárokovaly nezávislost a kontrolovaly určité území. Talmon soudí, že se jednalo o plnohodnotné státy, jež nebyly tou dobou univerzálně uznávané,[363] přičemž vláda mezinárodně uznaného „mateřského" státu nemohla vůči území a obyvatelstvu těchto států uplatňovat žádnou pravomoc.[364] Za de facto režim v širším smyslu slova lze označit *„politicky organizovanou entitu, která vykonává účinnou vládu nad částmi státu s cílem stát se vládou státu."*[365] Za *de facto* režim býval někdy ovšem označován i Islámský stát[366] – je tak vidět, že i tento pojem může být používán pro označení velice různorodých entit.

2.3.3. Rozdělené státy

Po roce 1945 se ve vícero případech stalo, že území dříve existujících států bylo rozděleno mezi vícero entit, z nichž každá mohla být následně považována za stát.[367] Mezi „rozdělené státy" se tak zařadily Německo, Korea a Vietnam; otázku, zda sem lze řadit i Čínu, řeší třetí část této práce.

[357] TOOMLA, R. *De facto states in the international systems.* Op. cit., s. 47–59.
[358] *Tamtéž*, s. 55. Srov. LIPOVSKÝ, M. Podněstří – de facto stát? Op. cit., s. 170.
[359] KOLSTØ, Pål. The Sustainability and Future of Unrecognized Quasi-State. *Journal of Peace Research.* Vol. 43, No. 6 (Nov., 2006), s. 725–726.
[360] TOOMLA, R. *De facto states in the international systém.* Op. cit., s. 49.
[361] ŘEHÁČKOVÁ, D. *Mezinárodní postavení de facto států.* Op. cit., s. 26.
[362] CRAWFORD, J., *The Creation of States…* Op. cit., s. 99.
[363] TALMON, S. The Constitutive versus the Declaratory Theory… Op. cit., s. 103–104.
[364] *Tamtéž*, s. 148.
[365] ONDŘEJ, Jan. *Vybrané otázky mezinárodní bezpečnosti a odzbrojení.* Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7676-108-7, s. 175–176.
[366] *Tamtéž*, s. 176; LIPOVSKÝ, M. Podněstří – de facto stát? Op. cit., s. 177.
[367] Podobné znaky vykazovala již Itálie v letech 1943–45, kdy na jejím území existovaly protiněmecká a proněmecká entita. Viz Stálý rozhodčí soud. Případ Treves – rozhodnutí č. 144. 24.11.1956, Sv. XIV, s. 266.

Všechny tyto případy jsou složité na zhodnocení. Tak Německo je možno považovat již k roku 1949 za rozdělený stát,[368] v roce 1955 lze psát o jediném německém státu, který je rozdělen toliko dočasně.[369] Je ovšem možno dospět i k závěru, že existovaly hned tři německé státy najednou – SRN, NDR[370] a zbytková Německá říše, jejíž jsoucnost se projevovala v obou částech rozděleného Berlína[371] a jež zanikla po skončení Studené války splynutím se SRN.[372]

Korea byla roku 1945 rozdělena podle 38. rovnoběžky, na jih od ní vznikla Korejská republika, která se těšila širokému mezinárodnímu uznání a jejíž vláda byla rezolucí VS OSN č. 195 (III) z roku 1948 uznána za jedinou zákonnou korejskou vládu.[373] Sovětský svaz však hovořil o *„loutkové vládě, vytvořené ilegální akcí Spojených národů.“*[374] Na severu Koreje Sověti vytvořili v rozporu s předchozími mezispojeneckými dohodami komunistickou entitu, již lze v tomto období považovat za *de facto* režim či *de facto* vládu;[375] obě korejské entity považovaly sebe sama za jediného reprezentanta celé Koreje.[376] Dlouhodobá existence efektivního severokorejského režimu však dala vzniknout jeho státnosti,[377] přičemž za den, kdy KLDR dovršila secesi od Korejské republiky a začala představovat stát v právním smyslu, lze *„možná“* považovat den uzavření příměří v korejské válce, tedy 27. červenec 1953.[378]

V případě Vietnamu byla situace obzvlášť složitá – dle Crawforda je separátní státnost Vietnamské demokratické republiky (Severního Vietnamu) *„patrně třeba datovat rokem 1956.“*[379] Lauterpacht naopak již roku 1955 uvádí mezi asijskými státy jak Vietnam, tak „Viet Minh“ (Severní Vietnam).[380]

---

[368] ŠTURMA, Pavel. Územní změny a sukcese států v mezinárodním právu. In: ŠTURMA, Pavel (ed.). *Mezinárodní právo a státní území.* Op. cit., s. 36.
[369] LAUTERPACHT, H. (ed.). *International Law.* Op. cit., s. 256.
[370] Dlouhodobá existence NDR *„konsolidovala její separátní státnost“.* CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op, cit., s. 457. NDR se těšila uznání od nezanedbatelného množství států – Čínská republika po roce 1949 ovšem také.
[371] *Tamtéž*, s. 465–466 a 684.
[372] *Tamtéž*, s. 687–688.
[373] Rezoluce VS OSN A/RES/195 (III) z 12.12.1948. Otázka nezávislosti Koreje.
[374] COHEN, R. The Concept of Statehood in United Nations Practice. Op. cit., s. 1136.
[375] CRAWFORD, J. *The Creation of States…*, s. 466–472.
[376] I současná ústava Korejské republiky tak za její území považuje celý Korejský poloostrov a přilehlé ostrovy. *Constitution of the Republic of Korea.* Čl. 3. Online. In: Refworld. Dostupné z: https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?lang=ENG&hseq=1 [cit. 2024-04-22]. Severokorejský vůdce Kim Čong-un ovšem na přelomu let 2023–2024 zavrhl mírové znovusjednocení a označil Jižní Koreu za *„separátní válčící státy“* – na hlubší analýzu situace je v okamžiku sepsání této práce příliš brzy. KIM, Sang-woo. *Inter-Korean Basic Agreement and two-state system.* Online. The Korea Times. 13.02.2024. Dostupné z: https://www.koreatimes.co.kr/www/opinion/2024/02/792_368653.html. [cit. 2024-04-22].
[377] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 60.
[378] *Tamtéž*, s. 472.
[379] *Tamtéž*, s. 385.
[380] LAUTERPACHT, H. (ed.). *International Law.* Op. cit., s. 258.

Jednotlivé případy vykazují četné odlišnosti, a už proto „rozdělené státy“ nepředstavují zvláštní kategorii států.[381] Takováto situace může nastat v důsledku porážky a okupace, ale naopak i osvobození, a není dopředu plánována. Společným rysem je, že k rozdělení států došlo nedlouho po druhé světové válce v důsledku soupeření komunistického a nekomunistického tábora, pročež část mezinárodního společenství odmítala jednu nebo druhou entitu uznat – nedostatek uznání ve spojení s dlouhodobou efektivní kontrolou části nárokovaného území ovšem nezabránil vzniku státnosti. Může být těžké rozhodnout, kdy se situace stabilizovala natolik, že se jednotlivé entity staly státy. Na přežívání Německé říše je dále vidět, že ne všechny státy na území rozděleného státu musejí vznikat ve stejném období. Konečně ne všechny takové státy musejí usilovat o znovusjednocení, ale pokud tuto ambici mají, není to na překážku jejich státnosti.[382]

2.4. Právo na sebeurčení obecně

2.4.1. Úvod

Kořeny této ideje lze vztahovat k americké Deklaraci nezávislosti a k Francouzské revoluci.[383] Pojem „sebeurčení“ se ve dvacátém století etabloval jako obecný princip mezinárodního práva,[384] je zmíněn v Chartě OSN,[385] avšak je dosti široký.[386] Nejčastěji je chápán tak, že *„všechny národy mají právo svobodně určit, bez vnějšího zasahování, svůj*

[381] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 451.
[382] *Tamtéž*, s. 451; ROTH, B. R. The Entity that Dare Not Speak Its Name. Op. cit., pozn. 17 na s. 7.
[383] BRILMAYER, Lea. *Secession and Self-Determination: A Territorial Interpretation* (1991). Yale Law School, Faculty Scholarship Series. Paper 2434, s. 179–180; WARBRICK, C. States and Recognition… Op. cit., s. 213.
[384] SHAW, M. N. *International Law.* 6th Edition. Op. cit., s. 252–255. Bezprostředně po druhé světové válce ovšem ještě bylo možné se od něj odchýlit. CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 434. Roku 1970 bylo právo na sebeurčení zahrnuto mezi sedm základních zásad mezinárodního práva veřejného vypočtených v Deklaraci zásad přátelských vztahů a spolupráce mezi státy. MALENOVSKÝ, J. *Mezinárodní právo veřejné.* Op. cit., s. 218–219.
[385] Čl. 1 odst. 2 a čl. 55 Charty OSN.
[386] WELLER, M. *Escaping the Self-Determination Trap.* Op. cit., s. 23–24; KLABBERS, Jan. The Right to Be Taken Seriously: Self-Determination in International Law. *Human Rights Quarterly.* Vol. 28, No. 1 (Feb., 2006), s. 203–205.

politický status a usilovat o svůj hospodářský, sociální a kulturní rozvoj,"[387] popřípadě jde o *„potřebu brát ohledy na svobodně projevenou vůli národů"*.[388]

Právo na sebeurčení má vnější a vnitřní aspekt.[389] Vnější aspekt ve specifických případech může vyústit ve vznik nového státu; ve vnitrostátní sféře právo na sebeurčení zahrnuje práva obyvatelstva na řízení vlastního státu, případně právo menšinových skupin na ochranu jejich skupinových specifik; jinými slovy, jedná se o *„neustálý proces rozhodování a budování národa."*.[390] Může jít o poskytnutí zvláštních výsad části území a všemu tam žijícímu obyvatelstvu za současného respektu k teritoriální integritě státu jako takového.[391] Nelze však říci, že z práva na sebeurčení automaticky vyplývá požadavek na demokratickou formu vlády,[392] a už vůbec ne právo na vytvoření nového státu; v praxi byla omezena aplikace práva na sebeurčení v obou jeho aspektech.[393] Tento ušlechtile znějící pojem tak nezaručuje takřka nic, případně byl zredukován na *„právo být brán vážně"*.[394]

2.4.2. „Národ"

Právo na sebeurčení se týká skupin obyvatelstva označovaných jako „národy" (*peoples*).[395] V mezinárodním právu má tento pojem vícero významů. V jednom z nich se vztahuje ke společenstvím, jež žijí pod koloniální nebo jinou cizí nadvládou. V dalším znamená všechno obyvatelstvo dotyčného státu jako celek,[396] a jako celku se ho také týká právo na sebeurčení[397] – zde tedy má výraz „národ" jiný význam než v běžném středoevropském

[387] Příloha k rezoluci Valného shromáždění OSN č. A/RES/2625 (XXV) z 24. října 1970. Princip rovných práv a sebeurčení národů, odst. 1. Tato definice vychází z Čl. 2 rezoluce VS OSN A/RES/1514 (XV) ze 14. prosince 1960, Deklarace o poskytnutí nezávislosti koloniálním zemím a národům, a ze společného Čl. 1 odst. 1 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, No. 14668, 999 UNTS 171, ICCPR, a Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, No. 14531, 993 UNTS 3, ICESC (obojí přijato 16. prosince 1966).
[388] MSD, *Západní Sahara. Poradní posudek.* I.C.J. Reports 1975, p. 12, odst. 59 na s. 25.
[389] VIDMAR, J. *Democratic Statehood in International Law.* Op. cit., s. 139. Toto dělení bývá někdy považováno za kontroverzní: WELLER, M. *Escaping the Self-Determination Trap.* Op. cit., s. 23–24.
[390] CHEN, L.-C. *An Introduction to Contemporary International Law.* Op. cit., s. 32 a 58.
[391] DEL MAR, Katherine. The myth of remedial secession. In: FRENCH, D. (ed.). *Statehood and Self-Determination.* Op. cit., s. 87–89.
[392] VIDMAR, J. *Democratic Statehood in International Law.* Op. cit., s. 8. Existuje ovšem i jiné stanovisko: *„Pod vládou tyranie není sebeurčení a nezávislosti."* LAUTERPACHT, H. *Recognition in International Law.* Op. cit., s. 173.
[393] WELLER, M. *Escaping the Self-Determination Trap.* Op. cit., s. 154.
[394] KLABBERS, J. The Right to Be Taken Seriously. Op. cit., s. 187–189.
[395] VIDMAR, J. *Democratic Statehood in International Law.* Op. cit., s. 146.
[396] TALMON, S. Recognition of Opposition Groups… Op. cit., s. 16 (PDF verze).
[397] DEL MAR, K, The myth of remedial secession. Op. cit., s. 91.

chápání. „Národ“ však může zároveň představovat i část populace státu,[398] přičemž jeho příslušníci mohou být zároveň příslušníky „národa“ chápaného jako souhrn všech obyvatel státu.[399] Je možno vycházet z antropologických a sociálních kritérií a vůle být jedním národem, přičemž se tyto charakteristiky mohou v čase měnit;[400] společné kulturní či etnické znaky však nejsou nezbytné.[401] Odlišný pohled je takový, že dílčí části obyvatelstva, etnické a kulturní skupiny představují toliko menšiny, součásti jednoho národa – a jen ten se těší právu na sebeurčení.[402]

V praxi bylo vícekrát řešeno, která skupina představuje „národ“, a to s nekonzistentními výsledky. V otázce kosovských Albánců je otázkou, zda národem jsou,[403] zdá se, že Mezinárodní soudní dvůr *„možná nevědomky“* kosovské Albánce (a obecněji etnické menšiny) za národ považoval.[404] Obyvatelstvo Somalilandu lze považovat za zvláštní „národ“, odlišný od obyvatelstva mateřské země v důsledku odlišné koloniální minulosti[405] – nezávislá správa vede ke vzniku svébytné identity.[406]

Jak vidno pod pojem národa spadají národní pospolitosti založené na společné krvi, společnosti stavějící na občanském principu, ale i souhrn obyvatelstva jednotlivých rozvojových zemí s problematickou soudržností. V posledku lze říci, že „ne-národní“ komunita, která úspěšně vytvoří vlastní stát, se může stát „národem“.[407]

2.4.3. Situace v poválečném období

V poválečném období mezinárodní společenství přijalo za svou myšlenku dekolonizace, ale zároveň začalo pohlížet na secesi mimo tento kontext jako na nelegitimní akt[408] – když však

[398] YUSUF, Abdulqawi A. Unconstitutional Change of Government and the Public Law of Africa: Outlawing *Coups d'État* in Africa. In: MALUWA, Tiyanjana, DU PLESSIS, Max a TLADI, Dire (eds.). *The Pursuit of a Brave New World in International Law: Essays in Honour of John Dugard.* Leyden: Brill Nijhoff, 2017. ISBN 978-90-34007-7, s. 317–318; DUGARD, J. *The Secession of States…* Op. cit., s. 120–121.
[399] SUMMERS, James. Pathways to independence and recognition. In: VISOKA, G.; DOYLE, J. a NEWMAN, E. (eds.). *Routledge Handbook of State Recognition.* Op. cit., s. 235.
[400] MSD, *Soulad jednostranného vyjádření nezávislosti Kosova s mezinárodním právem. Písemné komentáře Nizozemského království.* 17. července 2009, bod 3.6 na s. 5.
[401] STILZ, Anna. Nations, States, and Territory. *Ethics.* Vol. 121, No. 3 (Apr., 2011), s. 600.
[402] KOHEN, M. G. Introduction. In: KOHEN, M. G. (ed.). *Secession.* Op. cit., s. 9.
[403] SVAČEK, O. Mezinárodněprávní aspekty vzniku Kosova. Op. cit., pozn. 63 na s. 80.
[404] DUGARD, J. *The Secession of States…* Op. cit., s. 245–246 a 262. Viz MSD, *Soulad jednostranného vyjádření nezávislosti Kosova s mezinárodním právem. Poradní posudek.* I.C.J. Reports 2010, odst. 109, s. 447–448.
[405] DUGARD, J. *The Secession of States…* Op. cit., s. 178.
[406] WELLER, M. *Escaping the Self-Determination Trap.* Op. cit., s. 70.
[407] KOHEN, M. G. Introduction. In: KOHEN, M. G. (ed.). *Secession.* Op. cit., s. 12.
[408] FABRY, M. *Recognizing States.* Op. cit., s. 203; DUGARD, J. a RAIČ, D. The role of recognition… Op. cit., s. 94–95. Srov. vyjádření generálního tajemníka OSN U Thanta z roku 1970, cit. in: TOMUSCHAT, Christian. Secession and self-determination, in: KOHEN, M. G. (ed.). *Secession.* Op. cit., s. 29.

roku 1971 vznikl Bangladéš, byl do dvou let uznán výraznou většinou mezinárodního společenství.[409] Počátkem devadesátých let došlo k rozpadu SSSR, Jugoslávie a Československa a k uznání desítek jejich nástupnických států; roku 1993 získala nezávislost Eritrea, roku 2002 Východní Timor a roku 2011 Jižní Súdán. OSN přijala za své členy země, jejichž vznik byl výsledkem ozbrojeného boje mimo kontext kolonialismu, vedoucího k politické dohodě mezi vládou a separatisty.[410] V mnoha těchto případech však docházelo ke snahám zabránit vzniku nových států nebo jej alespoň zbrzdit,[411] nemluvě o překážkách, kterým čelí ostatní separatistická hnutí. Kontroverzním případem je vyhlášení kosovské nezávislosti roku 2008 – Kosovo v současnosti uznává zhruba polovina států. Zachování stability a územní integrity stávajících států je tak i nadále silně preferováno.

2.5. Realizace práva na sebeurčení vnější formou

Všeobecně je přijímáno, že oprávnění vytvořit nezávislý stát[412] má obyvatelstvo území svěřeneckých, mandátních a nesamosprávných[413] či okupovaných.[414] V těchto případech nastupuje právo na vnější sebeurčení, což může znamenat vytvoření vlastního nezávislého státu, ale i připojení či přidružení k jinému státu, nebo i jiný politický status.[415] Území, ke kterému se toto právo vztahuje, představuje jeden typ tzv. sebeurčovacích jednotek.[416] Dále je existence práva na vnější sebeurčení uznávána, pokud bylo území připojeno k současnému územnímu suverénovi rozhodnutím VS OSN za podmínek, které nejsou respektovány, nebo odtržení povoluje vnitrostátní právo územního suveréna.[417]

---

[409] DUGARD, J. a RAIČ, D. The role of recognition… Op. cit., s. 120–123. Specifika situace Bangladéše viz CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 140–143; THIO, Li-Ann. International Law and Secession in the Asia and Pacific Region. In: KOHEN, M. G. (ed.). *Secession.* Op. cit., s. 306–307.
[410] DUGARD, J. *The Secession of States…* Op. cit., s. 156–157.
[411] BARTMANN, Barry. Political realities and legal anomalies: Revisiting the politics of international recognition. In: BAHCHELI, T., BARTMANN, B., SREBRNIK, H. (eds.). *De Facto States.* Op. cit., s. 13. WELLER, M. *Escaping the Self-Determination Trap.* Op. cit., s. 133.
[412] Výraz „právo na secesi" je dle d'Aspremonta nesmyslný, protože nelze hovořit o právu na pouhý fakt. D'ASPREMONT, J. Regulating Statehood. Op. cit., pozn. 46 na s. 658. Vzhledem k tomu, že velká většina badatelů tento výraz beztak používá, hovoří o právu na secesi i tato práce.
[413] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 127.
[414] Kanada, Nejvyšší soud. Rozhodnutí ve věci secese Quebecu (*Reference re Secession of Quebec)*, [1998] 2 S.C.R. 217, odst. 131.
[415] Příloha k rezoluci Valného shromáždění OSN č. A/RES/2625 (XXV) z 24. října 1970. Princip rovných práv a sebeurčení národů, odst. 4.
[416] Jejich dalším typem jsou již existující státy (chráněny proti zasahování zvenčí), a dále sem může patřit i součást území státu, jejíž obyvatelstvo je vyloučeno z účasti na řízení státu (viz bod 2.5.1. této práce). CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 126. Viz příklad Bangladéše. *Tamtéž*, s. 142 a 393.
[417] KOHEN, Marcelo G. Introduction. In: KOHEN, M. G. (ed.). *Secession.* Op. cit., s. 19–20.

Privilegovaný a v minulosti častý případ výkonu práva na sebeurčení tak představuje dekolonizace – situace, kdy západní mocnosti přicházejí o své zámořské državy.[418] Obyvatelstvo jednotlivých kolonií jako celek se těší explicitně zakotvenému právu na sebeurčení vnější formou.[419] Splnění kritérií státnosti – zejména existence funkční vlády – se v případě dekolonizace hodnotí obzvlášť shovívavě.[420] Tato pravidla se ovšem nevztahují na jiné případy podrobených zemí a etnik, ať je jejich postavení jakkoli tíživé. Dílčí skupiny obyvatelstva na území jednotlivých kolonií rovněž nemají oprávnění vytvořit vlastní stát. Princip *uti possidetis* v současnosti představuje všeobecně platné pravidlo,[421] podle nějž se při vzniku nového státu stávající vnitrostátní hranice přemění na hranici mezinárodní a na případnou touhu části obyvatel po odtržení není brán zřetel[422] (nedohodnou-li se strany jinak).[423]

2.5.1. Nápravná secese

Nezanedbatelnou podporu má myšlenka nápravné secese (*remedial secession*), podle níž vzniká právo na vnější sebeurčení, pokud mateřská země porušuje právo příslušné skupiny na sebeurčení vnitřní formou a dopouští se závažného porušování lidských práv. Podle některých autorů lze toto právo odvodit z Deklarace o přátelských vztazích z roku 1970 čtením *a contrario* – chráněna je teritoriální integrita a politická jednota států, *„které si počínají v souladu se zásadou rovných práv a sebeurčení národů (…) a mají tudíž vládu, jež zastupuje všechen lid náležející k území bez rozdílu rasy, vyznání nebo barvy pleti.“*[424] Otázka, zda tato tzv. ochranná klausule představuje právní oporu principu nápravné secese, je sporná; mělo se jednat o reakci na konkrétní problém – na jihoafrický apartheid.[425] Myšlenka, že lze dovodit právo na secesi z pasáže sloužící k ochraně teritoriální integrity, bývá kritizována pro rozpor

[418] *„[K]olonialismus je definován jako evropské državy mimo Evropu.“* VIDMAR, J. Statehood as a Politically Realised Legal Status. Op. cit., s. 2.
[419] Rezoluce VS OSN A/RES/1541 (XV) z 15. prosince 1960, Princip VI.
[420] WARBRICK, C. States and Recognition. Op. cit., s. 232; DUGARD, J. a RAIČ, D. The role of recognition… Op. cit., s. 99.
[421] MSD, Případ týkající se pohraničního sporu (Burkina Faso/Republika Mali). Rozsudek z 22. prosince 1986, I.C.J. Reports 1986, p. 554, odst. 21 na s. 565.
[422] FABRY, M. *Recognizing States.* Op. cit., s. 161–162.
[423] VIDMAR, J. *Democratic Statehood in Inrternational Law.* Op. cit., s. 213. Obdobně SHAW, M. N. Peoples, Territorialism and Boundaries. Op. cit., s. 504.
[424] Příloha k rezoluci Valného shromáždění OSN č. A/RES/2625 (XXV) z 24. října 1970. Princip rovných práv a sebeurčení národů, odst. 7. Výraz „reprezentuje“ neznamená požadavek na existenci demokracie. ROTH, B. R. The Entity that Dare Not Speak Its Name. Op. cit., s. 26.
[425] TANCREDI, Antonello. A normative ‚due process'…Op. cit., s. 184–185. Obdobně ROTH, B. R. The Entity that Dare Not Speak Its Name… Op. cit., s.26.

s pravidly subjektivního a systematického výkladu.[426] Jiný názor je, že tento odstavec právo na secesi implicitně uznává, ale v normálních situacích je omezuje právem mateřského státu na územní integritu.[427]

Nápravná secese zůstává silně kontroverzním konceptem – čtyři z příspěvků Kohenovy kolektivní monografie ji podporují, čtyři včetně samotného editora zpochybňují;[428] roku 2009 Weller konstatoval, že počet jejích odpůrců se snižuje.[429] Malenovský se k nápravné secesi staví příznivě,[430] Shaw ji považuje za aplikovatelnou snad jen v tech nejextrémnějších situacích,[431] případně lze hovořit o *„mýtu nápravné secese“*.[432] Kanadský Nejvyšší soud se roku 1998 opatrně přiklonil k myšlence, že právo na vnější sebeurčení může připadat v úvahu při nemožnosti realizace vnitřního sebeurčení.[433] Možnost nápravné secese připustila i Africká komise pro lidská práva a práva národů.[434] Pokud bývá myšlenka nápravné secese podporována, pak obvykle jako *ultima ratio*, po bezvýsledném pokusu o nápravu ostatními prostředky.[435] Představa, že je možno realizovat secesi „preventivně“, ještě předtím, než se „mateřská země“ dopustí porušování lidských práv, má jen nevelkou podporu v doktríně[436] a v praxi některých států při rozpadu Jugoslávie.[437]

Praxe států nedokazuje, že by institut nápravné secee byl obecně přijímán. Za příklady úspěšné nápravné secese bývá považován Bangladéš, případně Jižní Súdán, ale ani na tom nepanuje shoda. Vidmar nesouhlasí ani s těmito, ani s žádnými jinými příklady.[438] Nezávislost Jižního Súdánu dle něj vyplývala z vnitrostátních dohod a právního pořádku, a proto

[426] SVAČEK, O. Mezinárodněprávní aspekty vzniku Kosova. Op. cit., s. 74. Obdobná argumentace viz VIDMAR, Jure. Remedial Secession in International Law: Theory and (Lack of) Practice. *St Antony's International Review*. Vol. 6 (2010), No. 1, s. 50; SHAW, M. N. Peoples, Territorialism, and Boundaries. Op. cit., s. 483.
[427] DUGARD, J. a RAIČ, D. The role of recognition… Op. cit., s. 103–106.
[428] WELLER, M. *Escaping the Self-Determination Trap.* Op. cit., pozn. 70 na s. 64; KOHEN, M. G. Introduction, Op. cit., s. 10.
[429] WELLER, M. *Escaping the Self-Determination Trap.* Op. cit., s. 64.
[430] MALENOVSKÝ, J. *Mezinárodní právo veřejné.* Op. cit., s. 114.
[431] SHAW, M. N. *International Law.* 6th Edition. Op. cit., s. 523.
[432] DEL MAR, K., The myth of remedial secession. Op. cit., s. 79–108.
[433] Kanada, Nejvyšší soud, *Reference re Secession of Quebec*, [1998] 2 S.C.R. 217, odst. 134–138.
[434] *Katangese Peoples' Congress v. Zaire, African Commission on Human and Peoples' Rights, Comm. No. 75/92 (1995)*. Online. University of Minnesota Human Rights Library. Dostupné z: http://hrlibrary.umn.edu/africa/comcases/75-92.html [cit. 2024-06-18]; Africká komise pro lidská práva a práva národů. *Kevin Mgwanga Gunme et al v. Cameroon, Rozhodnutí.* Communication No. 266/2003, 27 květen 2009, odst. 194–199. Srov. SVAČEK, O. Mezinárodněprávní aspekty vzniku Kosova. Op. cit., s. 78–79.
[435] DUGARD, J. *The Secession of States…* Op. cit., s. 174 a 217–218; MSD, Veřejné slyšení konané 10. prosince 2009, *Soulad jednostranného vyjádření nezávislosti Kosova s mezinárodním právem.* CR 2009/32, s. 9, odst. 6–8.
[436] DUGARD, J. a RAIČ, D. The role of recognition… Op. cit., s. 131.
[437] FABRY, M. *Recognizing States.* Op. cit., s. 195–196 a 198.
[438] VIDMAR, J. Remedial Secession in International Law. Op. cit., s. 50–51.

nepředstavovala případ nápravné secese.[439] Též případ Bangladéše je interpretován i zcela opačně,[440] případně jej lze považovat za akceptaci *fait accompli* státy, které Bangladéš uznaly do roku 1974.[441] Ze zemí, které se vyjádřily k řízení před MSD ve věci Kosova, jich princip nápravné secese podpořilo řádově stejné množství jako těch, které jeho existenci popřely, i jako těch, které nezaujaly stanovisko[442] – z krajně protichůdných vyjádření států naprosto nelze dovodit vznik obyčejového pravidla.[443]

Lze uzavřít, že nápravnou secesi současné mezinárodní právo veřejné ani výslovně nepřipouští, ani nezakazuje, přičemž odtržení části státu může být za určitých podmínek legitimní, ale nebude se jednat o výkon mezinárodněprávního oprávnění.[444] Situace tak je obdobná jako u „secese bez přívlastků".

2.5.2. Secese bez oprávnění

Jednostranné vyhlášení nezávislosti je aktem, který sám o sobě není z hlediska mezinárodního práva zakázaný ani výslovně povolený[445] a z hlediska mezinárodního práva nepředstavuje ilegální krok;[446] souhlas mateřské země není pro vznik nového státu nezbytný.[447] Názor, že secese je zakázaná,[448] je silně menšinový. Pokud k secesi došlo po ilegálním použití síly, ale ne v jeho přímém důsledku, neznamená taková secese porušení mezinárodního práva.[449] Posudek MSD ve věci Kosova, jinak kritizovaný,[450] alespoň stanovil, že povinnost

[439] VIDMAR, Jure. South Sudan and the International Legal Framework Governing the Emergence and Delimitation of New States. *Texas International Law Journal.* Vol. 47 (2012), Issue 3, s. 553.
[440] SUMMERS, J. Pathways to independence and recognition. Op. cit., s. 131.
[441] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 393; souhlasně VIDMAR, J. Remedial Secession in International Law. Op. cit., s. 43.
[442] MILOVANOVIC, Marko. *A Footnote on Secession.* Online. EJIL: Talk! Blog of the European Journal of International Law. 26.10.2017. Dostupné z: https://www.ejiltalk.org/a-footnote-on-secession/ [cit. 2023-07-31].
[443] ASATIANI, Sopio. *Remedial Secession under International law: Analysis of Kosovo, Abkhazia and South Ossetia.* LL.M. Human Rights Thesis. Charlotte STEINORTH (supervisor). [Budapest]: Central European University, 2013, s. 63–64.
[444] SVAČEK, O. Mezinárodní aspekty vzniku Kosova. Op. cit., s. 79–81.
[445] DUGARD, J. a RAIČ, D. The role of recognition… Op. cit., s. 102; Kanada, Nejvyšší soud, *Reference re Secession of Quebec,* [1998] 2 S.C.R. 217, odst. 112. Srov. též posudek MSD ve věci Kosova, odst. 80–84.
[446] PETERS, A. Statehood after 1989. Op. cit., s. 8; CHEN, T.-C. *The International Law of Recognition.* Op. cit., s. 429.
[447] VIDMAR, J. Statehood as a Politically Realised Legal Status. Op. cit., s. 1.
[448] CZAPLIŃSKI, Władysław. *The Crimean crisis and the Polish practice on non-recognition.* Online. Questions of International law. 07.07.2016. odst. 4. Dostupné z: http://www.qil-qdi.org/crimean-crisis-polish-practice-non-recognition/ [cit. 2024-03-18].
[449] URBANOVÁ, Kristýna. Právo na secesi v souvislosti se situací v Kosovu a na Krymu. In: ŠTURMA, P. (ed.). *Mezinárodní právo a státní území.* Op. cit., s. 192.
[450] SCHEU, Harald Christian. *Dilema Mezinárodního soudního dvora ve věci kosovské nezávislosti.* Online. Ústav mezinárodních vztahů Praha. 25.04.2012. Dostupné z: https://www.iir.cz/dilema-mezinarodniho-soudniho-dvora-ve-veci-kosovske-nezavislosti [cit. 2024-02-09].

respektovat územní integritu států mají pouze jiné státy, tzn. princip územní integrity nechrání státy před separatismem nespokojených menšin.[451]

2.5.3. Vztah sebeurčení a teritoriální integrity

Mimo kontext dekolonizace probíhá případná realizace vnějšího sebeurčení na úkor územní integrity mateřského státu. Převažuje mínění, že ani právo na vnější sebeurčení, ani právo na teritoriální integritu není absolutní;[452] že jedno nemůže „přebít" druhé a že by většina států právo na územní integritu *„pravděpodobně řadila výše z hlediska hierarchické normativity"*.[453] Právo na územní integritu lze vykonávat pouze při respektování práva na sebeurčení či lidskoprávních závazků.[454] *De lege ferenda* lze uvažovat, nakolik je současná preference zachování stávajících hranic šťastná.[455]

[451] MSD, *Soulad jednostranného vyjádření nezávislosti Kosova s mezinárodním právem. Poradní posudek.* I.C.J. Reports 2010, odst. 80, s. 437; DUGARD, J. *The Secession of States…* Op. cit., s. 271–273. Srov. *Tamtéž*, s. 137–138. ABI-SAAB, Georges. Conclusion. In: KOHEN, M. G. (ed.). *Secession.* Op. cit., s. 474.
[452] Opačný názor cit. in: VIDMAR, J. Conceptualizing Declarations of Independence. Op. cit., pozn. 8 na s. 2.
[453] DUGARD, J. *The Secession of States…* Op. cit., s. 89–90.
[454] DUGARD, J. a RAIČ, D. The role of recognition… Op. cit., s. 106.
[455] BÍLKOVÁ, Veronika. Mezinárodněprávní aspekty vývoje na Krymu. *Working Papers České společnosti pro mezinárodní právo.* Roč. 1 (2014), č. 1, s. 6–7. Obdobně LIPOVSKÝ, M. Podněstří – de facto stát? Op. cit., s. 178.

3. Aplikace poznatků na Čínskou republiku

3.1. Splňuje Čínská republika a kritéria státnosti?

3.1.1. Kritéria Montevidejské úmluvy

Území

Čínská republika zcela nepopiratelně kontroluje určité území, a to o rozloze 35 980 km²,[456] což je výrazně více než v případě mnoha mezinárodně uznaných států. Toto území lze rozdělit do tří kategorií: někdejší japonské državy (Tchaj-wan a Peskadorské ostrovy); skupiny ostrůvků Ťin-men a Ma-cu, jež byly nesporně součástí císařské a později republikánské Číny; a ostrovy v Jihočínském moři, jež si nárokují i další státy. Na otázku, komu patří Tchaj-wan od mírové smlouvy s Japonskem z roku 1951, neexistuje jednotný názor. Ťin-men a Ma-cu o rozloze zhruba 100 km² a se zhruba 100 000 obyvateli představují jediné území Čínské republiky, které je zcela nepochybně čínské; i samo o sobě je větší a lidnatější než ty nejmenší mezinárodně uznané státy. Ani to, že si Čínská republika zároveň nárokuje území kontinentální Číny a velkou část Jihočínského moře, ani to, že si celé její území nárokuje ČLR, není ničemu na překážku – mezinárodní právo pro vznik státnosti nevyžaduje vyřešení územních sporů.

Obyvatelstvo

Na území pod kontrolou Čínské republiky žije zhruba 23,6 milionů obyvatel, což odpovídá nadprůměrně lidnatému evropskému státu a je výrazně více než počet obyvatel Rumunska nebo Nizozemska. Ve velké většině se jedná o občany Čínské republiky, kteří na ni mají pevné vazby. Ze vztahů mezi oběma čínskými entitami vyplývá, že Čínská republika teoreticky považuje i Číňany z území pod kontrolou Pekingu za svoje občany – v praxi je ovšem odlišuje, a to i v případě, že dlouhodobě pobývají na Tchaj-wanu.[457] V každém případě i počet obyvatel území pod kontrolou Čínské republiky uspokojuje ta nejpřísnější měřítka.

[456] Včetně vod. Statistická data pro Čínskou republiku (zvanou ovšem „Taiwan“) viz: *The World Factbook. Taiwan.* Online. CIA. 18.06.2024. Dostupné z: https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/taiwan/ [cit. 2024-06-23].
[457] Bod 3.10.2. této práce.

Výkon veřejné moci

Čínská republika na Tchaj-wanu po celou dobu svého působení ostrov kontinuálně ovládá a zajišťuje výkon veřejné moci – dříve nedemokratickým způsobem, nyní demokratickým. Nikdy nedošlo ke zhroucení státní autority a k nástupu chaosu, k jakému na pevninské Číně vedla maoistická politika během Kulturní revoluce (1966–1976).

Způsobilost vstupovat do vztahů s jinými státy

Montevidejská úmluva toto kritérium neztotožňovala s mezinárodním uznáním, kterému se současná Čínská republika takřka netěší. Tuto způsobilost Čínská republika prokazuje dvěma formami – oficiálními diplomatickými styky se státy, které ji uznávají, a velice širokými neoficiálními kontakty s dalšími státy.

3.1.2. Dodatečná kritéria

Čínská republika je nezávislá na právním řádu jiných států. Ochota řídit se mezinárodním právem kritérium státnosti nepředstavuje, přičemž beztak nelze říci, že by současná Čínská republika mezinárodní právo porušovala. Co se explicitního vyhlášení nezávislosti týče, tato práce dospěla k závěru, že nepředstavuje podmínku vzniku státnosti; Čínská republika o sobě v každém případě prohlašuje, že státem je.[458]

Dále je třeba zhodnotit, zda nedošlo při vzniku entity k porušení *ius cogens*. Čínská republika se na Tchaj-wan nepřesunula s cílem umožnit např. provozování apartheidu – nelze jí tedy upírat státnost z tohoto důvodu. Došlo snad při vzniku tchajwanské entity k ilegálnímu použití síly? Crawford soudí, že ke konsolidaci Čankajškova režimu na Tchaj-wanu napomohla přítomnost amerického loďstva v Tchajwanské úžině, a pokud tato americká aktivita představovala ilegální použití síly, mohlo by se jednat o porušení *ius cogens*. Zde je zaprvé třeba poukázat na rezoluci VS OSN č. 505 (VI), podle níž do čínské občanské války zasáhl již předtím Sovětský svaz. Americké loďstvo ostatně začalo chránit ostrov až v důsledku

[458] Viz úvod ke kapitole 3.4. této práce. Srov. též vyjádření k zákonu ČLR proti secesi: *„Čínská republika je nezávislým a suverénním státem. Suverenita Tchaj-wanu náleží 23 milionům obyvatel Tchaj-wanu.“ The Official Position of the Republic of China (Taiwan) on the People's Republic of China's Anti-Secession (Anti-Separation) Law.* Online. Mainland Affairs Council. 29.03.2005. bod III.(II).2. Dostupné z: https://www.mac.gov.tw/en/News_Content.aspx?n=8A319E37A32E01EA&sms=2413CFE1BCE87E0E&s=D1B0D66D5788F2DE [cit. 2024-07-08].

vypuknutí války v Koreji. Ještě 12. ledna 1950 se americký státní tajemník Dean Acheson od Čankajškova režimu distancoval a nedával najevo nepřátelství vůči lidové Číně. Deklaroval, že americký obranný perimetr sahá od Aleut přes Japonsko a Rjúkjú po Filipíny – o Tchaj-wanu se vůbec nezmínil; podporoval integritu Číny a naznačoval, že ji USA budou podporovat proti sovětskému tlaku, bez ohledu na to, že v Pekingu vládl komunistický režim.[459] USA následně nebránily komunistickému dobytí Chaj-nanu. Severokorejský útok na Jižní Koreu 25. června 1950 byl podniknut po domluvě se SSSR a ČLR.[460] Existuje tedy příčinná souvislost mezi akcemi maoistické vlády a následnými americkými akcemi, a nelze prohlašovat, že by protiprávní stav byl zaviněn americkou politikou. Tato práce se domnívá, že existence současné Čínské republiky není výsledkem porušení *ius cogens*.[461]

3.1.3. Závěr

Čínská republika i ve své současné okleštěné podobě na Tchaj-wanu splňuje kritéria státnosti a neexistuje povinnost ji neuznat.

3.2. Komu patří Tchaj-wan?

Když Čínská republika vyhlásila v prosinci 1941 válku Japonsku a abrogovala všechny čínsko-japonské smlouvy včetně mírové smlouvy z roku 1895, argumentovala, že již tím se Tchaj-wan stal opět čínským územím. Tuto argumentaci je třeba odmítnout – smlouva byla již konzumována roku 1895 postoupením Tchaj-wanu a Peskadorských ostrovů Japonsku, takže v tomto ohledu později nebylo co rušit.[462] Káhirská deklarace z roku 1943 slibovala návrat Tchaj-wanu a Peskadorských ostrovů pod čínskou vládu. Sanfranciská mírová smlouva z roku 1951 však nevyřešila otázku suverenity nad ostrovem, stanovila pouze, že Tchaj-wan i Peskadorské ostrovy přestávají být součástí Japonska. Ani jedna čínská entita nebyla na konferenci zastoupena. Jednou z možností je, že vstupem smlouvy v platnost roku 1952 se ostrov stal součástí Číny.[463] Opačný pohled je, že status Tchaj-wanu nebyl vyřešen – takové

[459] ACHESON, Dean. *Speach on the Far East. January 12, 1950.* Online. Teaching American History. Dostupné z: http://teachingamericanhistory.org/library/document/speech-on-the-far-east/ [cit. 2024-06-30].
[460] LI, X. *China's Battle for Korea.* Op. cit., s. 9–11.
[461] Dále viz bod 3.4.1. této práce.
[462] *„U některých typů smluv vyplývá doba jejich platnosti ze samotného* předmětu *smlouvy, např. ze smlouvy o cesi části státního území."* POTOČNÝ, M. a ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné. Zvláštní část.* Op. cit., s. 255.
[463] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 206–211. Crawford s tímto názorem souhlasí, byť označuje příslušný způsob převodu území za *„unikátní"*.

bylo po dlouhou dobu britské i americké stanovisko.[464] Rezoluce VS OSN č. 2758 mlčela jak o tom, komu ostrov patří, tak i o státnosti Čínské republiky.[465] Tato práce pomine zcela okrajové extrémní názory a nemá ambici podrobně analyzovat a definitivně vyřešit otázky suverenity nad ostrovem – ty přesahují téma této práce. Hlavní problém Tchaj-wanu představují nároky Pekingu na ostrov, a ty jsou založeny na předpokladu, že Tchaj-wan představuje čínské území – na tom se obě čínské entity shodují. Pokud bude tato práce operovat s představou, že ostrov čínský je, má na mysli, že se jedná o území Čínské republiky.

3.3. Tchaj-wan a právo na sebeurčení

Politické a ústavní změny, ke kterým došlo v Čínské republice v posledních čtyřech desetiletích, vedly k její transformaci z vojenské diktatury na demokratický právní stát. Tyto pokroky bývají někdy považovány za projev realizace práva Tchajwanců na sebeurčení.[466] S tímto právem obyvatel ostrova je ovšem spojeno vícero otázek.

3.3.1. Konec japonské nadvlády: okupace místo dekolonizace

Tchaj-wan byl japonskou kolonií, přičemž odpovídal i standardnímu chápání kolonie jako závislého území odděleného od koloniální metropole mořem. Na rozdíl od jiných kolonií, jejichž právo na vnější sebeurčení začalo být mezinárodním právem úzkostlivě chráněno, byl ostrov bez ohledu na zájmy a přání jeho obyvatelstva vystaven brutální čínské okupaci[467] a posléze se podle převládajícího mínění stal bez plebiscitu součástí Číny. Tento přístup k Tchajwancům lze označit za kontroverzní.

Legalitu územních změn je však třeba posuzovat dle mezinárodního práva platného a účinného v době, kdy k nim došlo. Požadavek, aby územní změny byly stvrzeny vůlí dotčeného obyvatelstva, byl formulován dlouho poté, co Tchaj-wan obsadila Čínská republika.[468] Ke změně postavení Tchaj-wanu došlo v době, kdy ještě kolonialismus nebyl zcela zavržen, a požadavek na dekolonizaci byl v mezinárodním právu definitivně potvrzen až

[464] CHEN, L.-C. *An Introduction to Contemporary International Law.* Op. cit., s. 52–54.
[465] Rezoluce VS OSN č. 2758, A/RES/2758 (XXIX) z 25.10.1971. Obnovení zákonných práv Čínské lidové republiky ve Spojených národech.
[466] CHEN, L.-C. *An Introduction to Contemporary International Law.* Op. cit., s. 54–55.
[467] CALDWELL, E. Transitional Justice Legislation in Taiwan… Op. cit., s. 454–456.
[468] MSD, *Západní Sahara. Poradní posudek.* 16. říjen 1975. I.C.J. Reports 1975, p. 12, § 59; MOECKLI, Daniel a REIMANN, Nils. Independence Referendums in International Law. Forthcoming in: VIDMAR, Jure; MCGIBBON, Sarah a RAIBLE, Lea (eds.). *Research Handbook on Secession.* Edward Elgar, 2020. s. 10–13. VIDMAR, J. *Democratic Statehood in International Law.* Op. cit., s. 8.

roku 1960.[469] I kdyby se snad na Tchaj-wan po druhé světové válce vztahoval, lze si představit, že mohl být přijat závěr, že přirozenou formou naplnění tohoto požadavku je návrat ostrova k Číně. Lze tedy uzavřít, že ovládnutí ostrova Čínskou republikou nelze *prima facie* označit za porušení práva Tchajwanců na sebeurčení.

3.3.2. Tchajwanský národ

V mezinárodním právu (stejně jako v běžném chápání) neexistuje universálně platná definice národa. Vždy v posledku záleží na vůli příslušníků dané skupiny, na jejich vnímání vlastní identity, a tato identita se může v čase měnit. Slovy Ernesta Renana, *„existence národa je (…) každodenní plebiscit“*.[470] Německojazyční Rakušané tak v roce 1900 byli součástí německého národa – ale nyní již existuje samostatný rakouský národ, tak jako vznikl národ panamský nebo (slovanský) makedonský. Tvrzení, že tentýž nebo podobný jazyk a kultura nevyhnutelně indikují národní jednotu, je tedy mylné.[471] Myšlenka, že všichni jedinci sdílející v zásadě tu samou kulturu, ten samý jazyk a ten samý etnický původ musejí tvořit jeden národ, ať už chtějí, nebo nechtějí, a musejí být sjednoceni pod vlastní vládou, nemá oporu v mezinárodním právu. Tato myšlenka je silně zdiskreditovaná, nikdy nebyla universálně přijímána, je v rozporu s tím, jak obyvatelstvo mnoha významných států definuje svůj národ, a spoustu dalších států by zničila. Kdyby byla dovedena *ad absurdum*, znamenala by rozdělení samotné Číny podle tradičních etnických hranic, tj, ztrátu asi poloviny státního území.

Záleží ovšem na vůli samotných Tchajwanců, za koho se považují. Je možné, aby obyvatelé části tradičně existujícího národního státu představovali svébytnou skupinu s právem na sebeurčení, uplatnitelným i proti vládě zbylé části původního státu? Za takový případ lze považovat už Jižní Vietnam,[472] a to přesto, že objektivně zjistit tehdejší postoje jeho obyvatel je dnes nereálné. V případě Tchajwanců je situace jednodušší – myšlenka svébytné identity je mezi nimi silně zakořeněna. Dle průzkumu z roku 2023 se 67 % respondentů prohlásilo primárně za Tchajwance, 3 % za Číňany a 28 % za obojí; mezi lidmi do 34 let věku je

[469] Rezoluce VS OSN A/RES/1514 (XV) z 14.12.1960. Deklarace o poskytnutí nezávislosti koloniálním zemím a národům.
[470] RENAN, Ernest. *What is a Nation?* Online. UC Paris. s. 10. Dostupné z: http://www.ucparis.fr/files/9313/6549/9943/What_is_a_Nation.pdf [cit. 2024-06-03].
[471] Dle Moynihana: *„Etnické konflikty nevyžadují velké rozdíly; malé stačí.“* Cit. in: BAHCHELI, T., BARTMANN, B. a SREBRNIK, H. Introduction. In: BAHCHELI, T.; BARTMANN, B. a SREBRNIK, H. (eds.). *De Facto States.* Op. cit., s. 3.
[472] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 475.

tchajwanská identita ještě výrazně silnější.[473] Myšlenka, že dlouhodobá samostatná vláda vedla ke vzniku samostatného tchajwanského národa (ať už onen termín znamená cokoliv), je rovněž přípustná z hlediska mezinárodního práva.[474] Tchajwance tedy za samostatný národ považovat lze.

3.3.3. Vnitřní sebeurčení v rámci ČLR?

Čl. 5 zákona ČLR proti secesi z roku 2005 slibuje, že Tchaj-wan *„bude moci praktikovat systém odlišný od toho na pevnině a těšit se vysoké míře autonomie,“* a mezinárodní právo preferuje realizaci práva na sebeurčení vnitřní formou. Obrovské úskalí ovšem spočívá v možnosti, že sjednané specifické postavení příslušné oblasti nebude respektováno. Od událostí v Hongkongu z roku 2019 a omezení tamní smluvně zaručené autonomie tak lze důvodně pochybovat, že vláda v Pekingu bude trvale ochotna tolerovat případné zvláštní postavení Tchaj-wanu. Podobná situace nastala např. v Rusku ve vztahu k Tatarstánu.[475]

3.4. Vyhlášení nezávislosti

Tuto otázku lze rozdělit na dvě: dopad absence vyhlášení nezávislosti Čínské republiky na její státnost a otázku vyhlášení nezávislosti Tchaj-wanu. V části 2.1.2. byly uvedeny důvody, proč se tato práce přiklání k názoru, že explicitní vyhlášení nezávislosti není nezbytně podmínkou státnosti. V případě Tchaj-wanu tím spíše tento požadavek nedává smysl už z chronologických důvodů – nelze rozumně požadovat, aby Čínská republika vzniklá roku 1912 vyhlásila nezávislost na ČLR založené roku 1949. Krom toho nelze opomíjet opakovaná vyjádření ostrovních představitelů, počínaje Li Teng-chuejovým vyjádřením z roku 1999, že vztahy s čínskou pevninou jsou *„zvláštními mezistátními vztahy“*,[476] až po inaugurační projev presidenta Laj Čing-teho z 20. května 2024, jenž obdobně potvrzuje svébytnou státnost.[477]

---

[473] HUANG, Christine a STARR, Kelsey Jo. *Most people in Taiwan see themselves as primarily Taiwanese; few say they're primarily Chinese.* Online. Pew Research Center. 01.16.2024. Dostupné z: https://www.pewresearch.org/short-reads/2024/01/16/most-people-in-taiwan-see-themselves-as-primarily-taiwanese-few-say-theyre-primarily-chinese/ [cit. 2024-07-02].

[474] Crawford soudí, že k tomuto vývoji skutečně došlo. CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 220.

[475] WELLER, M. *Escaping the Self-Determination Trap.* Op. cit., s. 109–111.

[476] Pozn. č. 12 této práce.

[477] *„Čínská republika Tchaj-wan je suverénním nezávislým státem (*nation*) (…) Tchaj-wan byl první asijskou zemí (*country*), která legalizovala manželství osob stejného pohlaví.“ Inaugural Address of ROC 16th-term President Lai Ching-te.* Online. Mainland Affairs Council. 20.05.2024. Dostupné z: https://www.mac.gov.tw/en/News_Content.aspx?n=B7C204243029BC59&sms=29BD1E466E967AF7&s=E6DAFE42C620B870 [cit. 2024-07-08].

3.4.1. Legalita vyhlášení nezávislosti Tchaj-wanu z hlediska mezinárodního práva

V závislosti na tom, zda považujeme Tchaj-wan za území státu jménem Čínská republika nebo za součást ČLR, může být vyhlášení nezávislosti ostrova chápáno jako konsensuální devoluce se souhlasem územního suveréna, nebo jako jednostranná secese. V prvním případě neexistuje žádný problém, ve druhém případě jednostranná secese nepochybně nepředstavuje sama o sobě porušení mezinárodního práva; není jím ani výslovně povolená, ani zakázaná. Vnitrostátní právo ČLR ji ovšem co nejpřísněji zakazuje (což je z hlediska mezinárodního práva jedno a souhlas mateřského státu není pro vznik státnosti nutný).

Dále je třeba zhodnotit, zda neexistuje povinnost neuznat entitu kvůli porušení *ius cogens* při jejím vzniku. Nelze předpokládat, že by cílem vyhlášení nezávislosti Tchaj-wanu bylo umožnění porušování *ius cogens,* například prostřednictvím rasové diskriminace. Další překážku by mohlo představovat ilegální použití síly vnějšími aktéry ve vztahu příčinné souvislosti s vyhlášením nezávislosti Tchaj-wanu. Jak bylo demonstrováno v bodu 3.1.2 této práce, k vnějšímu zasahování do čínské občanské války na maoistické straně došlo již před porážkou nacionalistů. Hlídkování amerických lodí v Tchajwanské úžině bylo následkem korejské války, rozpoutané s vědomím Pekingu. Bylo by v silách ČLR dobýt Tchaj-wan, nebýt amerického loďstva? Je možno o tom pochybovat – v padesátých letech se maoistům nepodařilo dobýt ani Ťin-men a Ma-cu, ležící na dostřel jejich pobřežního dělostřelectva,[478] a Čankajškovy síly na mnohem vzdálenějším Tchaj-wanu byly početné a dobře vyzbrojené. Nelze tak jednoznačně prohlásit, že přežití Čínské republiky bylo v příčinné souvislosti s americkou ochranou. I kdyby tato ochrana byla protiprávní intervencí, samotná časová souslednost bez kauzálního nexu nepředstavuje porušení *ius cogens* při vzniku entity.[479] Ať už separátní státnost Čínské republiky na Tchaj-wanu vznikla před rokem 1971 (jak soudí tato práce),[480] nebo později, k porušení *ius cogens* tak nedošlo. Nedošlo by k tomu ani v případě, že by Tchaj-wan vyhlásil nezávislost nyní – samotné USA varovaly Tchaj-pej před vyhlášením nezávislosti, a vyhlášení nezávislosti by tedy nijak nevyplývalo z amerických akcí.

[478] Při neúspěšném pokusu o vylodění na Ťin-men v říjnu 1949 ztratili maoisté 9086 mužů. LI, X. *China's Battle for Korea.* Op. cit., s. 5. Celková strategická situace viz *Tamtéž*, s. 4–15.
[479] URBANOVÁ, K. Právo na secesi v souvislosti se situací v Kosovu a na Krymu. Op. cit., s. 192.
[480] Viz část 3.7 této práce.

Postavení ne-tchajwanských částí Čínské republiky (Ťin-men, Ma-cu) v případě vyhlášení nezávislosti by se odvíjelo od znění případného textu vyhlášení nezávislosti. Stačí uvést tolik, že pokud by nezávislost vyhlásily „tchajwanské" části Čínské republiky (administrativní jednotky na Tchaj-wanu a Peskadorských ostrovech),[481] uplatnil by se princip *uti possidetis* a vyhlášení nezávislosti by se na ostatní území nevztahovalo. Mezinárodní právo ovšem nezakazuje vyhlásit nezávislý stát podél dlouhodobě ustálené linie efektivní kontroly.

3.4.2. Mimoprávní námitky proti secesi

Secese je zavrhována z různých idealistických i praktických důvodů: že myšlenka státu založeného na nacionalismu je považována za překonanou a škodlivou;[482] že secese obvykle vytvoří nové znevýhodněné menšiny;[483] že růst počtu členů OSN by znamenal pokles její efektivity;[484] někteří badatelé soudí, že secese je nepřípustná, pokud by vedla k vážným nespravedlnostem v budoucnu (např. finančního charakteru).[485] Z nacionalismu vychází ovšem spíše idea historické povinnosti Pekingu získat Tchaj-wan pod kontrolu ve jménu čínského národního sjednocení. Vyhlášení nezávislosti ostrova by nevedlo ke vzniku nových menšin a ke zhoršení jejich pozice, protože Tchaj-wan odděleně funguje již tři generace. Z obdobných příčin by nedošlo k negativním dopadům na obchodní partnery tchajwanských subjektů z čínské pevniny ani na rozpočet ČLR, která nikdy z ostrova neměla žádné příjmy. Případné členství Tchaj-wanu v OSN a dalších organizacích by znamenalo naopak finanční přínos pro jejich rozpočty a v některých případech i výrazné zlepšení jejich fungování.[486]

V případu Tchaj-wanu je zde ovšem naprosto klíčová (především politická) námitka proti secesi – tento krok pravděpodobně povede k válce s pevninskou Čínou, což vyplývá i ze zákona proti secesi, přijatého ČLR roku 2005.[487] V konfliktu vyvolaném vyhlášením nezávislosti Tchaj-wanu by se navíc ostrované možná nemohli automaticky spolehnout na podporu zvenčí. Ani stávající stav ovšem není uspokojivý, jedná se o provizorium závislé na

[481] Provincie Tchaj-wan již nezahrnuje celý ostrov – bylo z ní vyčleněno šest největších měst.
[482] BAHCHELI, Tozun; BARTMANN, Barry a SREBRNIK, Harry. Conclusion: states in waiting, nations tiring of waiting. In: BAHCHELI, T.; BARTMANN, B. a SREBRNIK, H. *De Facto States.* Op. cit., s. 252.
[483] DEL MAR, K. The Myth of Remedial Secession. Op. cit., s. 106.
[484] DUGARD, J. *The Secession of States and Their Recognition in the Wake of Kosovo.* Op. cit., s. 157.
[485] BRANDO, Nicolás a MORALES-GÁLVEZ, Sergi. The Right to Secession: Remedial or Primary? *Ethnopolitics.* Vol. 18 (2019), Issue 2, s. 112–113.
[486] Např. v případě zapojení ostrova do struktur WHO – viz část 3.10.1. této práce.
[487] Viz pozn. 13 této práce.

síle a ochotě USA dalších zemí bránit status quo, na pragmatismu Pekingu a na tom, že se vláda ČLR nerozhodne „zapsat do dějin“ dobytím ostrova.

3.4.3. Obnova nezávislosti Tchajwanské republiky?

Ostrov Tchaj-wan již jednou nezávislost vyhlásil, a to v roce 1895. Lze případnou nezávislost ostrova chápat jako obnovení této Tchajwanské republiky? Pokud stát zanikl v souladu s tehdejším mezinárodním právem veřejným, *„jakékoli následné tvrzení o identitě nabývá přídechu fikce“*, obzvlášť pokud k zániku entity došlo o sto let dřív.[488] Obě tato tvrzení jsou v případě Tchaj-wanu bezezbytku splněna, nemluvě o tom, že Tchajwanská republika vůbec nebyla diplomaticky uznána a je možno argumentovat, že podle tehdejšího mezinárodního práva vůbec nevznikla. Lze tedy uzavřít, že vyhlášení nezávislosti ostrova by šlo jako obnovení Tchajwanské republiky chápat jen s velkými obtížemi.

3.5. Kontinuita původní Čínské republiky a Tchaj-wanu

Čínská republika si zachovala unikátní strukturu svého státního aparátu a zejména unikátní formalizované rozdělení kompetencí mezi ne tři, ale pět druhů moci.[489] Personální kontinuita mezi vládou Čínské republiky před a po roce 1949 byla značná, počínaje samotným Čankajškem, stejná zůstává vlajka i ústava, jen území a obyvatelstvo se takřka kompletně obměnily. Je však třeba rozlišovat mezi identitou z vnitrostátního a mezinárodněprávního hlediska,[490] a to musí platit i o kontinuitě. Z pohledu většiny mezinárodního společenství došlo k tomu, že tak, jako se Čínská republika stala pokračovatelem císařské Číny z dob dynastie Čching, přešla posléze právní osobnost Čínské republiky v důsledku prohry v občanské válce na Čínskou lidovou republiku – všechny tři tyto entity jsou většinově považovány za na sebe navazující manifestace jediného kontinuálně existujícího čínského státu. Na praktické úrovni v rámci Čínské republiky ostatně dochází k posilování diskontinuity – byla rozpuštěna stoletá

[488] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 690–691.
[489] Organizačně se to projevuje rozdělením vrcholných orgánů na Výkonný jüan, Legislativní, Soudní, Zkušební a Kontrolní jüan. *Taiwan (Republic of China) 1947 (rev. 2005).* Online. Constitute. Čl. 53–106. Dostupné z: https://www.constituteproject.org/constitution/Taiwan_2005 [cit. 2024-07-03].
[490] CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 216.

Komise pro mongolské a tibetské záležitosti, [491] provincie Fu-ťien v rámci Čínské republiky stále existuje, ale její úřady na provinční úrovni byly zrušeny.[492]

Lze říci, že Čínská republika spíše není, než je, tím státem, za který se oficiálně prohlašuje, tedy Čínou bez přívlastku. Neztratila sice zcela předpoklady k tomu, aby za ni mohla být považována, jen je splňuje v mnohem menší míře než Čínská lidová republika – ani její nároky ovšem nejsou nezpochybnitelné, pokud konkurenční vláda v Tchaj-peji ovládá část území, které obě entity svorně prohlašují za čínské.

3.6. Spor mezi Pekingem a Tchaj-pejí jako otázka uznání vlády?

Jak bylo vyloženo v bodu 2.2.6. této práce, uznání vlády je stále aktuálním institutem. Postoj velké části mezinárodního společenství se zdá být takový, že otázkou uznání vlády je i spor mezi Pekingem a Tchaj-pejí. Tento spor však vykazuje podstatné odlišnosti – čínská občanská válka již dávno neprobíhá, aniž by došlo k definitivnímu zničení kterékoli strany; Čínská republika, na rozdíl od poražených frakcí v jiných vnitrostátních ozbrojených konfliktech, již 75 let kontroluje jasně vymezené a geograficky oddělené území. Tím spíše se nejedná o situaci, kdy by vláda v Tchaj-peji představovala pouze politickou frakci bez jakékoli reálné moci a efektivity, kterou by z politických důvodů některé státy uznaly.

Uznání maoistické vlády za vládu Číny po porážce sil Kuomintangu na čínské pevnině nebylo předčasné ani nepřípustné. Zároveň však čínská občanská válka nebyla izolovaným konfliktem, ale součástí velkého celosvětového ideologického střetu mezi komunismem a jeho odpůrci. Nedalo se tak dopředu vyloučit vypuknutí celosvětového konfliktu, při kterém by se Čankajšek dostal s cizí pomocí opět k moci. Je ovšem třeba vzít v potaz, že v roce 1950 bylo pod Čankajškovou kontrolou jen několik ostrůvků o nepatrné rozloze plus dosud formálně japonský Tchaj-wan, který se patrně formálně stal čínským až o rok později. Uznání Mao Ce-tungova režimu jako legitimní vlády Číny tak na přelomu čtyřicátých a padesátých let bylo nejen logické, ale zároveň mělo charakter běžného uznání nové revoluční vlády. Vzhledem k poměrům v mezinárodní politice však tato změna po desítky let nebyla reflektována

[491] CHARLIER, Philip. *Mongolian and Tibetan Affairs Commission to be Dissolved: Lim Applauds.* Online. Taiwan English News. 14.08.2017. Dostupné z: http://taiwanenglishnews.com/mongolian-and-tibetan-affairs-commission-to-be-dissolved/ [cit. 2024-07-03].
[492] CHEUNG, Han. *Taiwan in Time: A provincial government that ruled no land.* Online. Taipei Times. 19.07.2020. Dostupné z: https://www.taipeitimes.com/News/feat/archives/2020/07/19/2003740165 [cit. 2024-07-03].

podstatnou částí mezinárodního společenství a neprojevila se na půdě OSN. Vedlo to k nové změně charakteru Čankajškovy entity?

3.7. Čína jako rozdělený stát a nová státnost Čínské republiky?

Čína je rozdělená v důsledku občanské války, což není samo o sobě neobvyklé. Neobvyklé však je, že toto rozdělení trvá již tři generace. Čínu můžeme označit za historický, etnický a kulturní celek, jenž byl kdysi sjednocený pod jednou vládou a posléze byl po druhé světové válce, v důsledku neblahých historických událostí a ideologického střetu, dlouhodobě či trvale rozdělen na vícero entit, aniž by to vyplývalo z vůle jeho obyvatelstva. To samé platí i o „klasických" rozdělených státech – Německu, Koreji a Vietnamu. Mezinárodní právo nezná důvod, proč odsoudit představu, že vedle sebe existují stát ČLR a stát Čínská republika, tak jako vedle sebe existují Korejská republika i KLDR, a tak jako vedle sebe existovaly dva (či tři) německé státy a dva vietnamské státy. Proces všeobecného uznání státnosti těchto jednotlivých entit nebyl rychlý ani bezproblémový, ale nakonec mezinárodní společenství ustoupilo před realitou.

Okolnosti rozdělení Číny se od případů jiných rozdělených států liší zejména v tom, že k rozdělení došlo z domácích příčin, nikoli v důsledku cizích akcí, avšak každý případ rozdělení státu je svým způsobem unikátní. Společná naopak je ambice přinejmenším některých států sjednotit celé území původního rozděleného státu a skoncovat přitom se státností ostatních entit na jeho území – tato ambice přitom nepředstavuje překážku státnosti kteréhokoli z nových států.[493]

Pokud dlouhodobá existence NDR spojená s nezanedbatelným mezinárodním uznáním *„konsolidovala její separátní státnost",*[494] proč je dodnes státnost Čínské republiky, která byla desítky let široce uznávaným stálým členem RB OSN, sporná? NDR si nenárokovala vládu nad celým Německem a neprohlašovala sebe sama za jediný německý stát. Ani to však nemusí být

[493] Srov. Batyho slova o jednotlivých frakcích za občanské války, jež dle jeho vcelku ojedinělého názoru představují nové státy: *„Je bez významu, zda si rivalské strany přejí zůstat jedním státem, nebo zda se dokonce domnívají, že zůstávají jedním státem. (...)* [Jejich] *úřady jsou ve skutečnosti vlády zárodečných nových států, a starý stát tudíž musel zaniknout. Jejich přání pohltit jejich sousedy je věc, která třetí strany nemusí zajímat."* BATY, Thomas. Can an Anarchy be a State? *The American Journal of International Law.* Vol. 28, No. 3 (Jul., 1934), s. 448 a 453–454. V situaci rozděleného státu je tento názor ovšem výrazně smysluplnější.
[494] Viz pozn. 370 této práce.

státnosti na překážku – KLDR kdysi považovala za své hlavní město jihokorejský Soul[495] a ústava Jižní Koreje dodnes považuje za její státní území celou Koreu.[496]

V období let 1949–1971 byla situace taková, že jedna ze dvou čínských entit ovládala mnohem větší území a druhá se tehdy těšila širšímu mezinárodnímu uznání; obě nepochybně splňovaly kritéria státnosti. Autor této práce usuzuje, že ČLR byla v tomto období státem jakožto efektivně fungující entita těšící se uznání od nezanedbatelného množství států, a Čínská republika byla státem díky jejímu mezinárodnímu uznání a členství v OSN za současné efektivní kontroly nezanedbatelného území a obyvatelstva. Není vyloučené, že po Čankajškově odchodu na Tchaj-wan došlo k situaci, kdy Čínská republika státem nebyla, a už proto přestala ztělesňovat mezinárodněprávní osobnost Číny (za jejího nositele je nyní třeba považovat ČLR).[497] Následující dlouhodobé ovládání Tchaj-wanu společně s pokračujícím mezinárodním uznáním vlády v Tchaj-peji by potom vedlo ke vzniku nové státnosti pod starým jménem Čínské republiky. Pro tento účel není podstatné, zda se ostrov stal součástí Číny v důsledku Sanfranciské mírové smlouvy nebo později – jak pravil soudce Huber v kontextu nabytí území v případu Palmas, *„stálý a pokojný projev územní svrchovanosti (pokojný ve vztahu k jiným státům) je stejně dobrý jako titul.“*[498] Pokud se Čínská republika stala (či zůstala) státem odlišným od ČLR, neznamenala ani ztráta zastoupení v OSN a mezinárodního uznání od většiny ostatních států zánik její státnosti. Představa, že uznání lze zrušit, obzvlášť pokud stát přestane splňovat kritéria státnosti, má oporu mezi částí badatelů[499] – efektivita fungování Čínské republiky se však od padesátých let dodnes nezhoršila.

Uznání ČLR na úkor Čínské republiky bývá ovšem obvykle vykládáno jako změna uznání vlády, a tento charakter do jisté míry má i dnes, ať už vzhledem k historickým kořenům problematiky, nebo nejasnostem ohledně výkladu názoru Tchaj-peje na nezávislost Čínské republiky. Tato práce se přiklání k závěru, že uznání pekingské vlády mělo bezprostředně po jejím vzniku charakter uznání vlády, od sedmdesátých let dodnes se jedná spíše o zrušení uznání jednoho státu (patrně nově vzniklého cestou „konsolidování jeho separátní státnosti“ na území ovládaném vládou v Tchaj-peji) a navázání (či obnovení) diplomatických styků s čínským státem (reprezentovaným nyní Čínskou lidovou republikou). Nastolení demokracie na Tchaj-

[495] *Constitution of the Democratic People's Republic of Korea. Adopted by the Supreme People's Assembly at Its First Session, September 8, 1948, with amendments adopted at the Seventh, Eighth and Ninth Sessions.* Pyongyang: New Korea Press, 1956. Čl. 103.
[496] Viz pozn. 376 této práce.
[497] Srov. VIDMAR J. States, Governments, and Collective Recognition. Op. cit., s. 15–16 a 22.
[498] Stálý rozhodčí soud. *Případ ostrova Palmas (nebo Miangas).* Rozhodčí nález. Haag, 04.04.1928, s. 8.
[499] Viz bod 2.2.8. této práce.

wanu pak nevedlo k vytvoření nového státu formou realizace práva Tchajwanců na sebeurčení, jak soudí Čen Lung-ču,[500] ale představovalo „pouze“ jejich sebeurčení vnitřní formou v rámci státu, který konsolidoval svoji státnost mezi lety 1952 a 1971.

Důvod, proč se Čínská republika v současnosti netěší takřka žádnému uznání, je nasnadě – je to obrovský nepoměr ve velikosti a zdroji mezi ní a ČLR. Pokud bude Peking prezentovat problematiku jako otázku uznání vlády Číny, je pochopitelné, že většina cizích zemí bude preferovat diplomatické styky s vládou v Pekingu. To, že současná Čínská republika je demokratický stát a ČLR totalitní, na tom nic nemění – nejedná se o měřítko, podle kterého by bylo třeba posuzovat státnost nebo uznání vlády. Kvůli odporu ČLR je nemožné udržovat diplomatické styky zároveň s Pekingem i s Tchaj-pejí – pragmatická cizí vláda tak neuzná Čínskou republiku, i kdyby byla přesvědčena o tom, že se jedná o stát. Čínská republika tak může v současném světě fungovat primárně jako *de facto* stát.

3.8. Nejistota okolo charakteru Čínské republiky jako *de facto* státu

Entity tohoto druhu představují velice pestrou skupinu. Čínská republika je velice atypický případ i ve srovnání s nimi – svojí lidnatostí, bohatstvím, dlouhodobou existencí i tím, že byla zastoupena v RB OSN. Mnozí přední badatelé ji k těmto entitám řadí, případně nezastávají definitivní stanovisko. Roth se roku 2007 přiklonil k závěru, že právní status Tchaj-wanu je *„neurčitý a fluidní“*.[501] Roku 2003 Warbrick usoudil, že Čínská republika *„není stát, ale osoba mezinárodního práva* sui generis *(…) Nemůžeme říct, co Tchaj-wan je, pouze, jaká práva a povinnosti se zdá mít.“*[502] Shaw dospěl roku 2008 k závěru, že se jedná o *„nestátní teritoriální entitu, která je schopna jednat nezávisle na mezinárodním poli, ale nejpravděpodobněji je* de iure *součástí Číny.“* Opíral se o to, že si Tchaj-wan státnost nenárokuje, a dále o *„naprostý nedostatek uznání za separátní nezávislý stát“*.[503] Výše však bylo předvedeno, že první předpoklad již neplatí. Co se druhého předpokladu týče, již roku 2004 podpořilo patnáct zemí vstup Čínské republiky do OSN jako samostatného státu, zahrnujícího toliko území pod jeho efektivní kontrolou.[504] Nezanedbatelná míra mezinárodního uznání tak Čínskou republiku odlišuje od většiny *de facto* států.

[500] CHEN, L.-C. *An Introduction to Contemporary International Law.* Op. cit., s. 54–55.
[501] ROTH, B. R. The Entity that Dare Not Speak Its Name. Op. cit., s. 31.
[502] WARBRICK, C. States and recognition… Op. cit., s. 219.
[503] SHAW, M. N. *International Law.* Op. cit., s. 234–235.
[504] *„Čínská republika (Tchaj-wan) je svobodný a mírumilovný demokratický stát, a jeho demokraticky zvolená vláda je jediná legitimní vláda, která může zastupovat zájmy a přání tchajwanského národa ve Spojených*

Specifický charakter Čínské republiky se ovšem odráží i v postoji ostatních států k pekingské politice jedné Číny. Mnohé země v praxi vystupují způsobem, který ji naprosto nerespektuje: dodávky zbraní na ostrov, americká ochota *„odporovat jakémukoli uchýlení se k síle nebo jiným formám nátlaku, které by ohrozily bezpečnost nebo sociální či hospodářský systém Tchaj-wanu“*[505] či obdobná politika Japonska,[506] ale i souhlas Vietnamu s tím, aby vietnamské občanky, které se provdají za Tchajwance, získaly výlučně občanství Čínské republiky, kterou Vietnam neuznává.[507] Tato práce souhlasí s názorem, že *„nelze zodpovědně učinit žádný definitivní závěr o kolektivním* opinio iuris*, vyjma potvrzení, že Tchaj-wan nepodléhá suverénním prerogativům ČLR.“*[508]

3.9. Zastoupení Čínské republiky na mezinárodním poli

3.9.1. Oficiální a neoficiální styky

Počet států, které Čínskou republiku uznávají, se dlouhodobě snižuje – v současnosti je jich dvanáct.[509] Toto uznání je do značné míry podpořeno „odměnami“ ze strany Čínské republiky, což není třeba paušálně odsuzovat – uznání je politická záležitost a získávání výhod pro vlastní stát je pochopitelné. S velkou částí ostatních států Tchaj-pej udržuje neoficiální kontakty a v desítkách zemí zřídila svá quasi-diplomatická zastoupení pod jiným jménem. Například zastoupení v České republice nese název „Taipei Economic and Cultural Office, Prague, Czech Republic“.[510] Obdobně recipročně postupují i státy, které Čínskou republiku neuznávají – tak Spojené státy jsou zastoupeny „Americkým institutem na Tchaj-wanu“.[511] Na

národech.“ Žádost o zahrnutí dodatečného bodu na program 59. zasedání VS OSN, Otázka zastoupení třiadvacetimilionového tchajwanského národa ve Spojených národech. A/59/194, 10.08.2004, s. 3.

[505] *U.S. Relations with Taiwan.* Op. cit.

[506] ROTH, B. R. The Entity that Dare Not Speak Its Name. Op. cit., s, 21.

[507] COCKEL, Isabelle. *Reality or Pretense? Renouncing nationality and organized hypocrisy of the sovereignty of Taiwan.* In: Asian and Pacific Migration Journal. Online. Academia.edu. PDF, 34 s. Dostupné z: https://www.academia.edu/74957287/Reality_or_pretense_Renouncing_nationality_and_organized_hypocrisy_of_the_sovereignty_of_Taiwan?hb-sb-sw=33785701.

[508] ROTH, B. R. The Entity that Dare Not Speak Its Name. Op. cit., s, 22.

[509] Jejich seznam viz *Diplomatic Allies.* Online. Ministry of Foreign Affairs, Republic of China (Taiwan). 28.06.2024. Dostupné z: https://en.mofa.gov.tw/AlliesIndex.aspx?n=1294&sms=1007 [cit. 2024-07-09].

[510] Hlava diplomatické mise v ČR přesto vystupuje jakožto „ambasador TECO“. *Ambasador Wang navštívil Senát.* Online. Taipei Economic and Cultural Office, Prague. 29.01.2019. Dostupné z: https://www.taiwanembassy.org/cz_cs/post/3283.html [cit. 2024-07-10].

[511] Oficiální stránky viz *American Institute in Taiwan* (bez data). Webové sídlo. Dostupné z: https://www.ait.org.tw/ [cit. 2024-07-10].

Tchaj-wanu jsou samozřejmě přítomné i cizí konzuláty, byť i označované jinak – Americký institut na Tchaj-wanu tak má i konzulární sekci.

Státy, které neuznávají Čínskou republiku, s ní nemusejí chtít uzavírat klasické bilaterální smlouvy – Německo tak s ní uzavírá právně nezávazné *„společné deklarace o záměru“*.[512] Přílišné kontakty však mohou pro druhou stranu představovat riziko i v případě, že nejsou oficiální. Tak roku 1999 ČLR potrestala (Severní) Makedonii za prohlubování hospodářských vazeb s Tchaj-peji tím, že v RB OSN vetovala pokračování činnosti mírových sil OSN v této zemi.[513]

3.9.2. Členství v mezinárodních organizacích

Čínská republika je členem mnoha mezinárodních institucí. Ty lze rozdělit do dvou skupin: na ty, ve kterých je podmínkou členství státnost, a na ty, které ji nevyžadují. Čínské republice se podařilo zůstat členem Asijské rozvojové banky, jejíž stanovy státnost jako podmínku členství uvádějí – používá však jméno „Tchaj-pej, Čína“.[514] Jinde používá jméno „Čínská Tchaj-pej“, ve Světové obchodní organizaci (WTO), kam roku 2002 vstupovala zároveň s ČLR, vystupuje jako „Separátní celní území Tchaj-wan, Pcheng-chu, Ťin-men a Ma-cu (Čínská Tchaj-pej).“[515]

Absence členství v OSN není svébytné státnosti Čínské republiky na překážku, jedná se však o značný praktický problém, přičemž snahy o návrat do OSN mohou být zablokovány zástupcem Pekingu v Radě bezpečnosti. Hovoří-li článek 23 Charty OSN explicitně o tom, že stálým členem RB OSN je Čínská republika, je tím myšlena Čína jako taková – za tento subjekt mezinárodního práva je nyní považována ČLR, a proto nelze dovozovat, že absencí zástupce Tchaj-peje v RB OSN je Charta porušována. Neúspěchem skončil pokus z roku 2007 o vstup do OSN pod jménem Tchaj-wan.[516] Vláda v Pekingu se s pomocí spřátelených zemí snaží

[512] TALMON, Stefan. *Agreements with Non-Recognised Entities: The Case of Taiwan.* Online. GPIL – German Practice in International Law. 31.08.2023. Dostupné z: https://gpil.jura.uni-bonn.de/2023/08/agreements-with-non-recognised-entities-the-case-of-taiwan/ [cit. 2024-07-10].
[513] VISOKA, G. The derecognition of states. Op. cit., s. 328.
[514] *Asian Development Bank and Taipei, China: Fact Sheet.* Online. Asian Development Bank. 04.2024. Dostupné z: https://www.adb.org/publications/taipei-china-fact-sheet [cit. 2024-07-10]; CRAWFORD, J. *The Creation of States…* Op. cit., s. 203–204.
[515] WTO. *Separate Customs Territory of Taiwan, Penghu, Kinmen and Matsu (Chinese Taipei) and the WTO.* Online. World Trade Organization. Dostupné z: https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/chinese_taipei_e.htm [cit. 2024-07-10].
[516] CHEN, L.-C. *An Introduction to Contemporary International Law.* Op. cit., s. 56.

o všestranné zhoršení pozice Čínské republiky na půdě OSN[517] a jako nečlen OSN není Čínská republika ani členem některých dalších institucí.

3.10. Některé problémy praktického rázu

3.10.1. Členství ve Světové zdravotnické organizaci

Velký problém představuje absence členství ve Světové zdravotnické organizaci (WHO). To se ukázalo být mimořádně nešťastným roku 2003 při šíření viru SARS – to, že Čínská republika nebyla členem ani pozorovatelem WHO, významně podvazovalo koordinaci boje proti této infekční chorobě.[518] Mezi lety 2009 a 2016 se „Čínská Tchaj-pej" jako pozorovatel účastnila zasedání Světového zdravotnického shromáždění (WHA), nejvyššího orgánu WHO,[519] avšak ani tento kompromis Peking neuspokojil. Od roku 2017 není Čínská republika opět nijak zastoupena, což s sebou přineslo nové praktické problémy v časech covidové epidemie.[520]

3.10.2. Některé otázky občanství

Vláda v Tchaj-peji dodnes teoreticky považuje za svoje občany i lidi pocházející z ČLR. V praxi však obyvatelstvo Číny dělí na „lidi z tchajwanské oblasti" a „lidi z pevninské oblasti", a to v závislosti na tom, ve které oblasti mají registraci k pobytu (*household registration*). Namísto zřeknutí se občanství je u manželek z ČLR vyžadováno zřeknutí se registrace k pobytu na pevnině.[521] Může dojít k paradoxní situaci, kdy vláda Čínské republiky deportuje do ČLR Číňanky narozené na čínské pevnině, které teoreticky považuje za své občanky. Vedle obav z fiktivních sňatků zde působí starost, že by noví občané původem z ČLR mohli ovlivňovat

[517] DRUN, Jessica a GLASER, Bonnie S. *The Distortion of UN Resolution 2758 and Limits on Taiwan's Access to the United Nations.* Online. German Marshall Fund. 24.03.2022. Dostupné z: https://www.gmfus.org/news/distortion-un-resolution-2758-and-limits-taiwans-access-united-nations [cit. 2024-07-10].
[518] Nedostatek spolehlivých kontaktů mezi WHO a Čínskou republikou přispěl při této příležitosti ke smrti 73 Tchajwanců. HSIEH, Pasha L. The Taiwan Question and the One-China Policy. *Die Friedens-Warte.* Vol. 84 (2009), Issue 3s. 77.
[519] NIKKEI. *Taiwan not invited to World Health Organization's annual assembly.* Online. Nikkei Asia. 27.05.2024. Dostupné z: https://asia.nikkei.com/Politics/International-relations/Taiwan-not-invited-to-World-Health-Organization-s-annual-assembly [cit. 2024-07-10].
[520] CHEN, Yu-Jie a COHEN, Jerome A. *Why Does the WHO Exclude Taiwan?* Online. Council on Foreign Relations. 09.04.2020. Dostupné z: https://www.cfr.org/in-brief/why-does-who-exclude-taiwan [cit. 2024-07-10].
[521] COCKEL, I. *Reality or Pretense?* Op. cit., s. 16–25.

tchajwanskou společnost ve prospěch Pekingu. V některých ohledech je tak přístup ostrovních úřadů k osobám z čínské pevniny horší než k ostatním ne-Tchajwancům.[522]

3.11. Perspektivy

Největším problémem Čínské republiky je neustálá hrozba útoku ze strany Čínské lidové republiky. Na otázku, do jaké míry jsou jednotlivé neuznané státy chráněny mezinárodním právem před agresí ze strany „mateřské země", nepanuje mezi badateli jednoznačná odpověď.[523] Nadějné je, že Čínská republika se těší podpoře ze strany Spojených států a dalších zemí a následky pro případného útočníka by mohly být potenciálně nedozírné. Tchajwanská otázka i v dohledné budoucnosti zůstane jedním z hlavních problémů mezinárodní politiky. Čínská republika má v každém případě svůj osud a osud svých třiadvaceti milionů občanů pod kontrolou v mnohem menší míře než jiné státy. Autor této práce jí přeje hodně štěstí a úspěchů.

[522] FRIEDMAN, Sara L. Marital Borders: Gender, Population, and Sovereignty across the Taiwan Strait. In: DAVIS, Deborah S., FRIEDMAN, Sara L. (eds.): *Wives, Husbands, and Lovers. Marriage and Sexuality in Hong Kong, Taiwan, and Urban China.* Stanford, California: Stanford University Press, 2014. ISBN 978-0804790628, s. 300–308. Mělo tak dojít k vytvoření *„odstupňované struktury občanství, (…) jež odepřela plná občanská práva čerstvým tchajwanským občanům, kteří pocházejí z pevninské Číny."*

[523] Rezoluce VS OSN č. 3314 (XXIX) z 14. prosince 1974, Definice agrese, Čl. 1, uvádí: *„V této definici pojem „Stát" a) je užit bez ohledu na otázku uznání nebo na to, jestli je stát členem Spojených národů."* Dle části nauky jsou *de facto* režimy chráněny. ONDŘEJ, J. *Vybrané otázky práva mezinárodní bezpečnosti a odzbrojení.* Op. cit., s. 176.Dle Lipovského se definice agrese v Římském statutu mezinárodního trestního soudu – avšak pouze za určitých podmínek – vztahuje i na útok ze strany „mateřského" státu, jehož představitelé jsou přesvědčeni, že obnovují jeho územní integritu. LIPOVSKÝ, M. *Zločin agrese…* Op. cit., s. 107. Scheu míní, že splňovalo-li Čečensko kritéria státnosti, byla ruská invaze z roku 1999 agresí. SCHEU, H.-Ch. *Úvod do mezinárodního práva veřejného.* Op. cit., s. 114.
Caspersenová naopak míní, že *„neexistuje norma neintervence"* na ochranu neuznaných států. CASPERSEN, Nina. States without sovereignty. Imitating democratic statehood. In: CASPERSEN, N. a STANSFIELD, G. (eds.). *Unrecognized States in the International System.* Op. cit., s. 79. Finck soudí, že Čečensko si nemohlo nárokovat *„práva a ochranu přiznávanou státům"*. FINCK, F. The State between Fact and Law. Op. cit., s. 67–68. Dle Hillgrubera mohou být členské státy OSN donuceny zdržet se užití síly vůči nečlenům neuznaným za státy pouze v případě, že jim to uloží RB OSN postupem podle kapitoly VII Charty OSN. HILLGRUBER, Ch. The Admission of New States… Op. cit., s. 496–497.

Závěr

Současná Čínská republika na Tchaj-wanu splňuje jak klasická kritéria státnosti, obsažená v Montevidejské úmluvě z roku 1933, tak i další kritéria, jejichž splnění začalo být vyžadováno, nebo alespoň částí nauky navrhováno, v poválečném období. Její přežívání není založeno na porušování *ius cogens* a Čínská republika naopak představuje kvetoucí demokracii, což je stav, který alespoň teoreticky mezinárodní společenství považuje za preferovaný. Stále platí, že i při splnění konstitutivních kritérií státnosti je u vzniku státu podstatný postoj mezinárodního společenství, zejména jeho nejmocnějších aktérů, a právo stále hraje spíše roli korektora faktů. Výsledkem snahy neznepřátelit si ČLR je, že Čínskou republiku uznává pouze malé množství států, zatímco velká část států s ní udržuje neoficiální kontakty, aniž by nezbytně respektovala stanoviska a údajnou suverenitu Pekingu nad Tchaj-wanem.

Klíčovým argumentem, proč Crawford v roce 2006 nepovažoval Čínskou republiku (Tchaj-wan) za stát (a Čínu za rozdělený stát), byla absence vyhlášení nezávislosti. Tato práce soudí, že požadavek na explicitní vyhlášení nezávislosti nepředstavuje nezbytnou podmínku státnosti – není zakotven v mezinárodněprávních dokumentech; většina nových entit vyhlásí nezávislost, aniž by k tomu byla nucena; a ty entity, které tak neučiní, typicky nekonají z obav před vnější hrozbou (to je i případ Čínské republiky). V dálněvýchodních dějinách docházelo k vyhlášením nezávislosti, jež nebyla míněna doslovně a neměla za cíl vytvořit nezávislé suverénní státy, ale „napravit" politiku mateřského státu. Čínská republika je navíc z hlediska vnitrostátního práva výrazně starší než Čínská lidová republika, takže požadavek, aby vyhlásila nezávislost na o 37 let mladší entitě, není smysluplný. Smysluplné je, aby entita sebe samu za stát považovala (státnost je mj. nárokování si práva), a tento požadavek Čínská republika splňuje, jak o tom svědčí četná prohlášení jejích představitelů.

Čínu po roce 1949 je nejlépe považovat za jeden z případů rozděleného státu, za historický, kulturní a geografický celek, neplánovaně rozdělený v důsledku politických událostí v éře ideologického zápolení mezi komunismem a jeho odpůrci. V obdobné situaci se z týchž příčin ocitly i jiné země, přičemž státnost např. NDR nebo KLDR nebylo možno zpochybnit. Případ rozdělené Číny je unikátní v tom, že nastal v důsledku občanské války, jež neskončila totálním zničením Čankajškova režimu, ale jeho odchodem na Tchaj-wan. To, že jak vláda v Pekingu, tak i vláda v Tchaj-peji sebe samu zatvrzele prohlašovaly za jedinou legitimní vládu nedělitelné Číny, na tom nic nemění – zde je klíčovým argumentem případ rozdělené Koreje, na jejímž území nezpochybnitelně vznikly dva nezávislé suverénní státy, i když si oba nárokovaly celé korejské území.

Otázka uznání maoistické nebo Čankajškovy vlády původně byla otázkou uznání nové revoluční vlády již existujícího čínského státu. Lze tak mít za to, že pokračovatelem mezinárodněprávní osobnosti Číny jako takové, již nejprve ztělesňovala císařská Čína za dynastie Čching a poté Čínská republika, je nyní Čínská lidová republika. To však neznamená, že současná Čínská republika státem není – je však státem novým, i když z vnitrostátního hlediska stále vykazuje silné prvky kontinuity s Čínskou republikou před rokem 1949. Klíčovou roli při jejím vzniku hrálo dlouhodobé mezinárodní uznání korunované zastoupením v RB OSN. Samotné uznání ze strany některých států, a ani většiny z nich, by nestačilo k udržení či vzniku státnosti, pokud by Čankajškův režim dlouhodobě efektivně neovládal území, nad kterým si nárokoval suverenitu. Kombinace mezinárodního uznání a efektivní vlády nad nemalým územím s významným počtem obyvatel vedla ke „konsolidaci separátní státnosti“, a to již v době před nahrazením Čínské republiky v OSN zástupci ČLR. To, že se tak stalo za vlády generalissima Čankajška, nekompromisního stoupence čínské jednoty, je ironií, ale nikoli překážkou vzniku nové státnosti. Tento způsob vzniku státu může být označen za unikátní – za takový ale Crawford označuje i způsob, jímž se Tchaj-wan měl stát čínským územím v důsledku mírové smlouvy s Japonskem, která o něčem takovém mlčela. Případ Tchaj-wanu je tedy unikátní v mnoha ohledech.

Pokud Čínská republika na Tchaj-wanu vznikla, a pokud od té doby efektivně funguje na svém dlouhodobě ovládaném území, nelze říci, že by pozdější ztráta mezinárodního uznání od většiny států znamenala konec její státnosti. K otázce její státnosti a suverenity nad ostrovem se koneckonců nevyjádřila ani rezoluce VS OSN č. 2758, v jejímž důsledku došlo k vystřídání jejího zástupce v RB OSN zástupcem ČLR. Současnou Čínskou republiku na Tchaj-wanu lze stěží považovat za reprezentanta pevninské Číny a jejích obyvatel, naopak reprezentuje tchajwanské obyvatelstvo, jehož svébytná identita může vést k závěru, že se jedná o samostatný národ (což je v mezinárodním právu dostatečně pružný pojem). Prostřednictvím současné Čínské republiky se realizuje právo tchajwanských obyvatel na sebeurčení. Vláda v Tchaj-peji akcentuje svoji separátní státnost jen opatrně, nakolik jí to dovolí obavy z reakce Pekingu.

Lze říci, že Čínská republika spíše není, než je, tím státem, za který se oficiálně prohlašuje, tedy Čínou bez přívlastku. Neztratila sice zcela předpoklady k tomu, aby za ni mohla být považována, jen je splňuje v mnohem menší míře než Čínská lidová republika. I státy, které dodnes udržují s Čínskou republikou diplomatické styky, již dříve vyjádřily své přesvědčení o existenci separátní tchajwanské státnosti. Spor o uznání Tchaj-wanu je v současnosti považován za spor o uznání právoplatné vlády Číny spíše z politických důvodů – z obav před

hněvem Čínské lidové republiky. Z politických důvodů se tak Čínská republika na Tchaj-wanu netěší výraznějšímu mezinárodnímu uznání a funguje spíše jako *de facto* stát, což na ni má četné nepříznivé dopady. Nedostatečné uznání, spolu s vynuceným nejednoznačným postojem Čínské republiky ve věci vlastní státnosti, také v minulosti přiměly větší část badatelů k tomu, aby státnost Čínské republiky popřeli – s tímto závěrem autor této práce nesouhlasí a vyjadřuje naději, že v budoucnosti budou i v případě Čínské republiky více šetřena *„rovná práva národů velkých i malých“*.

Seznam zkratek

ASEAN	Sdružení národů jihovýchodní Asie
ČLR	Čínská lidová republika
EU	Evropská unie
ICCPR	Mezinárodní úmluva o občanských a politických právech
ICESC	Mezinárodní úmluva o hospodářských, sociálních a kulturních právech
ICTY	Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii (International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia)
ILC	Komise pro mezinárodní právo (International Law Commission)
LNTS	League of Nations Treaty Series
MSD	Mezinárodní soudní dvůr
ICJ	International Court of Justice
MTS	Mezinárodní trestní soud
ICC	International Criminal Court
OSN	Organizace spojených národů
RB OSN	Rada bezpečnosti Organizace spojených národů
UNTS	United Nations Treaty Series
USA	Spojené státy americké
VS OSN	Valné shromáždění Organizace spojených národů
WHO	Světová zdravotnická organizace
WHA	Světové zdravotnické shromáždění

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité odborné literatury

Seznam knih a kapitol v nich

ABI-SAAB, Georges. Conclusion. In: KOHEN, Marcelo G. (ed.). *Secession. International Law Perspectives.* Cambridge: Cambridge University Press, 2006, s. 470–476. ISBN 978-0-521-84928-9.

AKANDE, Dapo, Classification of Armed Conflicts: Relevant Legal Concepts. In: WILMSHURST, E. (ed), *International Law and the Classification of Conflicts*, (2012, OUP), 3. kapitola, předtisková verze.

ALMQVIST, Jessica. The politics of recognition: The question about the final status of Kosovo. In: FRENCH, Duncan (ed.). *Statehood and Self-Determination. Reconciling Tradition and Modernity in International Law.* Cambridge: Cambridge University Press, 2013, s. 165–186. ISBN 978-1-107-02933-0.

BAHCHELI, Tozun; BARTMANN, Barry a SREBRNIK, Henry. *De Facto States: The Quest for Sovereignty.* London: Routledge, 2004. ISBN 0-714-65476-0.

BEASLEY, W. G. *Japanese Imperialism, 1894–1945.* Oxford: Oxford University Press, 1987. ISBN 978-0-19-822168-5.

BÍLKOVÁ, Veronika. Území státu v mezinárodním právu. In: ŠTURMA, Pavel (ed.). *Mezinárodní právo a státní území.* Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015, s. 9–26. ISBN 978-80-87975-42-8.

BOSE, Sumantra. *Contested Lands: Israel-Palestine, Kashmir, Bosnia, Cyprus, and Sri Lanka.* Cambridge (Massachusetts): Harvard University Press, 2007. ISBN 978-0-674-02447-2.

BUCHANAN, Allen. *Justice, Legitimacy, and Self-Determination. Moral Foundations for International Law.* Oxford: Oxford University Press, 2004. ISBN 978-0-19-829535-9.

BUREŠ, Pavel. (Ne)sporná existence státu Palestina. Co ještě chybí Palestině k plnohodnotné státnosti? In: BUREŠ, Pavel; FAIX, Martin a SVAČEK, Ondřej. *Vznik a uznání státu – Aktuální pohled mezinárodního práva.* Praha: Leges, 2013, s. 39–63. ISBN 978-80-87576-83-0.

BUREŠ, Pavel; FAIX, Martin a SVAČEK, Ondřej. *Vznik a uznání státu – Aktuální pohled mezinárodního práva.* Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-83-0.

CASPERSEN, Nina a STANSFIELD, Gareth (eds.). *Unrecognized States in the International System.* London: Routledge, 2011. ISBN 978-0-203-83451-0.

CHEN, Lung-chu. *An Introduction to Contemporary International Law: A Policy-Oriented Perspective.* Third Edition. New York: Oxford University Press, 2015. ISBN 978-0-19-022800-2.

CHEN, Ti-chiang, *The International Law of Recognition. With Special Reference to Practice in Great Britain and the United States.* Edited by L. C. GREEN. New York: Praeger, 1951. [ISBN není].

CRAWFORD, James (ed.). *Brownlie's Principles of Public International Law.* Eighth Edition. Oxford: Oxford University Press, 2012. ISBN 978-0-19-969969-8.

CRAWFORD, James. *Chance, Order, Change: The Course of International Law, General Course on Public International Law.* Leiden: Hague Academy of International Law, 2014. ISBN 978-90-04-26808-1.

CRAWFORD, James. *The Creation of States in International Law.* Second Edition. Oxford: Oxford University Press, 2006. ISBN 978-0-19-826002-8.

ČEPELKA, Čestmír a ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7179-728-9.

DAWIDOWICZ, Martin. Trading fish for human rights in Western Sahara? In: FRENCH, Duncan, *Statehood and Self-Determination. Reconciling Tradition and Modernity in International Law.* Cambridge: Cambridge University Press, 2013, s. 250–276. ISBN 978-1-107-02933-0.

DEL MAR, Katherine. The myth of remedial secession. In: FRENCH, Duncan (ed.). *Statehood and Self-Determination. Reconciling Tradition and Modernity in International Law.* Cambridge: Cambridge University Press, 2013, s. 79–108. ISBN 978-1-107-02933-0.

DOEBBLER, Curtis F. J. *Dictionary of Public International Law.* Lanham: Rowman & Littlefield, 2011. ISBN 978-1-5381-1125-3.

DUGARD, John a RAIČ, David. The role of recognition in the law and practice of secession. In: KOHEN, Marcelo G. (ed.). *Secession. International Law Perspectives.* Cambridge: Cambridge University Press, 2006, s. 94–137. ISBN 978-0-521-84928-9.

EVANS, Malcolm D. (ed.) *International Law.* 1. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2003. ISBN 0-19-925114-2.

FABRY, Mikulas. *Recognizing States. International Society and the Establishment of New States since 1776.* Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 978-0-19-956444-6.

FAIX, Martin. Kolektívne uznanie. In: BUREŠ, Pavel; FAIX, Martin a SVAČEK, Ondřej. *Vznik a uznání státu – Aktuální pohled mezinárodního práva.* Praha: Leges, 2013, s. 12–38. ISBN 978-80-87576-83-0.

FANG, Jun. *From Political Centralism to Constitutional Monarchy: The Quest of Yuan Shikai and His Advisors, 1912-1916.* Thesis, Georgia State University, 2021. Dostupné z: https://doi.org/10.57709/26537023.

FEJFAR, Jakub. *Legalita realizace práva na sebeurčení národa formou unilaterální secese.* Rigorózní práce. Alla TYMOFEYEVA (pověřený akademický pracovník). Praha: Universita Karlova, Právnická fakulta, 2018.

FEJFAR, Jakub. *Problematika de facto států na příkladu Severního Kypru a Náhorního Karabachu s přihlédnutím k judikatuře ESLP.* Diplomová práce. Alla TYMOFEYEVA (vedoucí práce). Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. 2017.

FRENCH, Duncan (ed.). *Statehood and Self-Determination. Reconciling Tradition and Modernity in International Law.* Cambridge: Cambridge University Press, 2013. ISBN 978-1-107-02933-0.

FRIEDMAN, Sara L. Marital Borders: Gender, Population, and Sovereignty across the Taiwan Strait. In: DAVIS, Deborah S., FRIEDMAN, Sara L. (eds.): *Wives, Husbands, and Lovers. Marriage and Sexuality in Hong Kong, Taiwan, and Urban China.* Stanford, California: Stanford University Press, 2014, s. 285–311. ISBN 978-0804790628.

FURUYA, Keiji. *Chiang Kai-shek: His Life and Times.* New York: St. John's University, 1981. ISBN 0-87075-25-9.

GRANT, John P. a BARKER, J. Craig. *Parry and Grant Encyclopaedic Dictionary of International Law. Third Edition.* New York: Oxford University Press, 2009. ISBN 978-0-19-987491-0.

HARZL, Benedikt C. a PETROV, Roman (eds.). *Unrecognized Entities: Perspectives in International, European and Constitutional Law.* Leiden: Brill, 2011. ISBN 978-90-04-49910-2.

HOWE, Bernard a KONDOCH, Boris. *The Legality and Legitimacy of the Use of Force in Northeast Asia.* Leiden: Brill, 2013. ISBN 978-90-04-24904-2.

CH'I, Hsi-Sheng. *Warlord Politics in China, 1916–1928.* Stanford: Stanford University Press, 1976. ISBN 0-8047-0894-0.

IOANNIDIS, Christoforos. Are the Conditions of Statehood Sufficient? An Argument in Favour of Popular Sovereignty as an Additional Requirement for Statehood. on the Grounds of Justice as a Moral Foundation of International Law. In: 4 June 2014, Reykjavik 11th International Academic Conference. ISBN 978-80-87927-03-8, IISES, s. 150–160.

KER-LINDSAY, James. *The Foreign Policy of Counter Secession. Preventing the Recognition of Contested States.* Oxford: Oxford University Press, 2012. ISBN 978-0-19-969839-4.

KOHEN, Marcelo G. (ed.). *Secession. International Law Perspectives.* Cambridge: Cambridge University Press, 2006. ISBN 978-0-521-84928-9.

KOSKENNIEMI, Martti. What Is International Law For? In: EVANS, Malcolm D. (ed.) *International Law.* 1. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2003, s. 89–114. ISBN 0-19-925114-2.

LAUTERPACHT, Hersch (ed.). *International Law. A Treatise by L. Oppenheim, M.A., LL.D. Vol. I. Peace.* 8. vydání. London: Longmans, Green and Co., 1955. [ISBN není]

LAUTERPACHT, Hersch. *Recognition in International Law.* 1. paperbackové vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2013. ISBN 978-1-107-60943-3.

LEMAY-HÉBERT, Nicolas. State fragility and international recognition. In: VISOKA, Gëzim; DOYLE, John a NEWMAN, Edward (eds.). *Routledge Handbook of State Recognition.* London: Routledge, 2020, s. 306–315. ISBN 978-1-351-13175-9.

LEUCHTNER, Mechthild; FELBER, Roland; TITARENKO, M. L. a GRIGORIEV, A. M. (eds.). *The Chinese Revolution in the 1920s: Between Triumph and Distaster.* London: RoutledgeCurzon, 2002. ISBN 0-7007-1690-4.

LI, Xiaobing. *China's Battle for Korea: The 1951 Spring Offensive.* Bloomington: Indiana University Press, 2014. ISBN 978-0-253-01163-3.

LIPOVSKÝ, Milan. Podněstří – de facto stát? In: ŠTURMA, Pavel (ed.). *Mezinárodní právo a státní území.* Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015, s. 166–178. ISBN 978-80-87975-42-8.

LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale.* Disertační práce. Pavel ŠTURMA (školitel). Praha: Universita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015.

LIŠČÁK, Vladimír. *Taiwan.* Praha: Libri, 2003. ISBN 80-7277-097-7.

MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné. Obecná část a poměr k jiným právním systémům.* Brno: Doplněk, 2014. ISBN 978-80-7239-318-3.

MALUWA, Tiyanjana, DU PLESSIS, Max a TLADI, Dire (eds.). *The Pursuit of a Brave New World in International Law: Essays in Honour of John Dugard.* Leyden: Brill, 2017. ISBN 978-90-34007-7.

MENKHAUS, Ken. Local Security Systems in Somali East Africa. In: ANDERSEN, Louise; MØLLER, Bjørn a STEPPUTAT, Finn. *Fragile States and Insecure People?: Violence, Security, and Statehood in the Twenty-First Century.* New York: Palgrave Macmillan, 2007. ISBN 978-1-349-53928-4, s. 67–98.

MOECKLI, Daniel a REIMANN, Nils. Independence Referendums in International Law. Forthcoming in: VIDMAR, Jure; MCGIBBON, Sarah a RAIBLE, Lea (eds.). *Research Handbook on Secession.* Edward Elgar, 2020. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3582119.

MORSE, Hosea Ballou. *The International Relations of the Chinese Empire. Volume III. The Period of Subjection, 1894–1911.* London: Longman, Green & Co., 1918. [ISBN není].

NOLTE, Georg. External intervention. In: KOHEN, Marcelo G. (ed.). *Secession. International Law Perspectives.* Cambridge: Cambridge University Press, 2006, s. 65–93. ISBN 978-0-521-84928-9.

ONDŘEJ, Jan. *Vybrané otázky mezinárodní bezpečnosti a odzbrojení.* Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7676-108-7.

OPPENHEIM, Lassa. *International Law. A Treatise. Vol. I, Peace.* First Edition. London: Longmans, Green, & Co., 1905. [ISBN není].

PEGG, Scott. Somaliland. In: VISOKA, Gëzim; DOYLE, John a NEWMAN, Edward (eds.). *Routledge Handbook of State Recognition.* London: Routledge, 2020, s. 417–429. ISBN 978-1-351-13175-9.

PETERSON, M. J. Recognition of Governments. In: VISOKA, Gëzim; DOYLE, John a NEWMAN, Edward (eds.). *Routledge Handbook of State Recognition.* London: Routledge, 2020, s. 205–219. ISBN 978-1-351-13175-9.

POTOČNÝ, Miroslav a ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné. Zvláštní část.* 6., doplněné a rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-398-1.

PREMDAS, Ralph R. Bougainville. The quest for self-determination. In: BAHCHELI, Tozun; BARTMANN, Barry a SREBRNIK, Henry. *De Facto States: The Quest for Sovereignty.* London: Routledge, 2004, s. 232–244. ISBN 0-714-65476-0.

QUIGLEY, John. *The Statehood of Palestine: International Law in the Middle East Conflict.* Cambridge: Cambridge University Press, 2010. [ISBN 978-0-521-76811-5].

RADAN, Peter. Recognition of states in international law. In: VISOKA, Gëzim; DOYLE, John a NEWMAN, Edward (eds.). *Routledge Handbook of State Recognition.* London: Routledge, 2020, s. 48–58. ISBN 978-1-351-13175-9.

RICH, Timothy S. a DAHMER, Andi. Taiwan. In: VISOKA, Gëzim; DOYLE, John a NEWMAN, Edward (eds.). *Routledge Handbook of State Recognition.* London: Routledge, 2020, s. 363–375. ISBN 978-1-351-13175-9.

ROEPSTORFF, Kristina. *The Politics of Self-Determination: Beyond the Decolonisation Process.* London: Routledge, 2013. ISBN 978-0-203-08221-8.

RONEN, Yaël. Entities that Can be States but Do Not Claim to Be. In: FRENCH, Duncan (ed.). *Statehood and Self-Determination. Reconciling Tradition and Modernity in International Law.* Cambridge: Cambridge University Press, 2013, s. 23–59. ISBN 978-1-107-02933-0.

ROSŮLEK, Přemysl. *Politický secesionismus & etické teorie: Allen Buchanan a jeho kritici.* Brno: Barrister & Principal, 2014. ISBN 978-80-7485-037-0.

ROTH, Brad R. Bilateral Recognition of States. In: In: VISOKA, Gëzim; DOYLE, John a NEWMAN, Edward (eds.). *Routledge Handbook of State Recognition.* London: Routledge, 2020, s. 191–204. ISBN 978-1-351-13175-9.

SHAW, Malcolm N. *International Law.* 6. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2008. ISBN 978-0-521-72814-0.

SHERIDAN, James E. *Chinese Warlord: The Career of Feng Yü-hsiang.* Stanford: Stanford University Press, 1966. ISBN 978-0804701464.

SCHEU, Harald-Christian. *Úvod do mezinárodního práva veřejného.* 2. doplněné vydání. Praha: Auditorium, 2019. ISBN 978-80-87284-73-5.

STERIO, Milena. *The Right to Self-Determination under International Law: Selfistans, Secession, and the Rule of the Great Powers.* London: Routledge, 2013. ISBN 978-0-203-08396-3.

SUMMERS, James (ed.). *Kosovo: a Precedent?: The Declaration of Independence, the Advisory Opinion and Implications for Statehood, Self-Determination and Minority Rights.* Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2011. ISBN 978-90-04-17599-0.

SUMMERS, James. Pathways to independence and recognition. In: VISOKA, Gezim; DOYLE, John a NEWMAN, Edward (eds.). *Routledge Handbook of State Recognition.* London: Routledge, 2020, s. 125–137. ISBN 978-1-351-13175-9.

SVAČEK, Ondřej. Mezinárodněprávní aspekty vzniku Kosova. In: BUREŠ, Pavel, FAIX, Martin a SVAČEK, Ondřej. *Vznik a uznání státu. Aktuální pohled mezinárodního práva.* Praha: Leges 2013, s. 64–92. ISBN 978-80-87576-83-0.

ŠTURMA, Pavel (ed.). *Mezinárodní právo a státní území.* Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015. ISBN 978-80-87975-42-8.

ŠTURMA, Pavel. Územní změny a sukcese států v mezinárodním právu. In: ŠTURMA, Pavel (ed.). *Mezinárodní právo a státní území.* Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015, s. 27–48. ISBN 978-80-87975-42-8.

~~TALMON, Stefan. *Recognition of Governments in International Law: With Particular Reference to Governments in Exile*. Oxford: Clarendon Press, 1998. [ISBN 978-0-199-24839-1.]~~

TANCREDI, Antonello. Normative ‚due process'. In: KOHEN, Marcelo G. (ed.). *Secession. International Law Perspectives.* Cambridge: Cambridge University Press, 2006, s. 171–207. ISBN 978-0-521-84928-9.

THIO, Li-Ann. International Law and Secession in the Asia and Pacific Region. In: KOHEN, Marcelo G. (ed.). *Secession. International Law Perspectives.* Cambridge: Cambridge University Press, 2006, s. 297–354. ISBN 978-0-521-84928-9.

THIRLWAY, Hugh. The Sources of International Law. In: EVANS, Malcolm D. (ed.). *International Law.* 1. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2003, s. 117–144. ISBN 0-19-925114-2.

TOMUSCHAT, Christian. Secession and Self-Determination. In: KOHEN, Marcelo G. (ed.). *Secession. International Law Perspectives.* Cambridge: Cambridge University Press, 2006, s. 23–45. ISBN 978-0-521-84928-9.

TOOMLA, Raul. *De facto states in the international systems: Conditions for (in-)formal engagement.* Disertační práce. Eiki BERG (supervisor). Tartu: University of Tartu, Faculty of Social Sciences and Education, 2014.

TOWNSEND, Susan C. *Yanihara Tadao and Japanese Colonial Policy: Redeeming Empire.* London: RoutledgeCurzon, 2013. ISBN 0-7007-1275-5.

URBANOVÁ, Kristýna. Právo na secesi v souvislosti se situací v Kosovu a na Krymu. In: ŠTURMA, P. (ed.). *Mezinárodní právo a státní území.* Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015, s. 179–193. ISBN 978-80-87975-42-8.

VIDMAR, Jure. *Democratic Statehood in International Law: The Emergence of New States in Post-Cold War Practice*. Oxford: Hart Publishing, 2013. ISBN 978-1-84946-469-7.

VIDMAR, Jure. International Organizations and Non-State Entities. In: HARZL, Benedikt C. a PETROV, Roman (eds.). *Unrecognized Entities: Perspectives in International, European and Constitutional Law.* Leiden: Brill, 2011 . ISBN 978-90-04-49910-2.

VIDMAR, J. Unilateral declarations of independence in international law. In: FRENCH, Duncan (ed.). *Statehood and Self-Determination. Reconciling Tradition and Modernity in International Law.* Cambridge: Cambridge University Press, 2013, s. 60–78. ISBN 978-1-107-02933-0.

VISOKA, Gëzim. The derecognition of states. In: VISOKA, Gëzim; DOYLE, John a NEWMAN, Edward (eds.). *Routledge Handbook of State Recognition.* London: Routledge, 2020, s. 316–332. ISBN 978-1-351-13175-9.

VISOKA, Gëzim; DOYLE, John a NEWMAN, Edward (eds.). *Routledge Handbook of State Recognition.* London: Routledge, 2020. ISBN 978-1-351-13175-9.

WARBRICK, Colin. States and Recognition in International Law. In: EVANS, Malcolm D. (ed.) *International Law.* First Edition. Oxford: Oxford University Press, 2003, s. 205–267. ISBN 0-19-925114-2.

WELLER, Marc, *Escaping the Self-Determination Trap.* Leiden: Brill, 2008. ISBN 978-90-04-17488-7.

WILLIAMS, Samuel Wells. *The Middle Kingdom. Vol. II.* New York: Charles Scribner's Sons, 1900. [ISBN není].

YUSUF, Abdulqawi A. Unconstitutional Change of Government and the Public Law of Africa: Outlawing *Coups d'État* in Africa. In: MALUWA, Tiyanjana, DU PLESSIS, Max a TLADI, Dire (eds.). *The Pursuit of a Brave New World in International Law: Essays in Honour of John Dugard.* Leyden: Brill, 2017, s. 303–320. ISBN 978-90-34007-7.

Seznam použitých článků a periodik

ALBARI, Leonor Vulpe. The Estrada Doctrine and the English Courts: Determining the Legitimate Government of a State in the Absence of Explicit Recognition of Governments. *Hague Yearbook of International Law / Annuaire de la Haye de Droit International.* Vol. 29 (2016), s. 171–205.

BARTMANN, Barry. Between De Jure and De Facto Statehood: Revisiting the Status Issue for Taiwan. *Island Studies Journal.* Vol. 3 (2008), No. 1, s. 113–128. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/26569072_Between_De_Jure_and_De_Facto_Statehood_Revisiting_the_Status_of_Taiwan.

BATY, Thomas. Can an Anarchy be a State? *The American Journal of International Law.* Vol. 28, No. 3 (Jul., 1934), s. 444–455. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/2190373.

BÍLKOVÁ, Veronika: Mezinárodněprávní aspekty vývoje na Krymu. *Working Papers České společnosti pro mezinárodní právo.* Roč. 1 (2014), č. 1, s. 1–12. Dostupné z: https://adoc.pub/mezinarodnpravni-aspekty-vyvoje-na-krymu.html.

BRANDO, Nicolás a MORALES-GÁLVEZ, Sergi. The Right to Secession: Remedial or Primary? *Ethnopolitics.* Vol. 18 (2019), Issue 2, s. 107–118. Dostupné z: https://doi.org/10.1080/17449057.2018.1498656.

BRIGGS, Herbert W. De Facto and De Jure Recognition: The Arantzazu Mendi. The American Journal of International Law. Vol. 33, No. 4 (Oct., 1939), s. 689–699. Dostupné z: https://doi.org/10.2307/2192880.

BRILMAYER, Lea. *Secession and Self-Determination: A Territorial Interpretation* (1991). Yale Law School, Faculty Scholarship Series. Paper 2434, s. 177–202. Dostupné z: http://digitalcommons.law.yale.edu/fss_papers/2434.

BUCHANAN, Allen. Theories of Secession. *Philosophy and Public Affairs.* Vol. 26, No. 1 (Winter, 1997), s. 31–61. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/2961910.

BÜTTNER, Clemens. The National Protection War and the Intellectual Foundations of Chinese Warlordism. *Modern China.* Vol. 49 (2023), Issue 6, s. 679–708. Dostupné z: https://doi.org/10.1177/00977004231153331.

CALDWELL, Ernest. Transitional Justice Legislation in Taiwan Before and During the Tsai Administration. 27 *Washington International Law Journal.* Vol. 27 (2018), No. 2, s. 449–484.

CLAPHAM, Christopher. Degrees of Statehood. Review of International Studies. Vol. 24, No. 2 (Apr., 1998), s. 143–157. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/20097515.

COCKEL, Isabelle. Reality or Pretense? Renouncing nationality and organized hypocrisy of the sovereignty of Taiwan. *Asian and Pacific Migration Journal.* Online. Academia.edu. PDF, 34 s. Dostupné z: https://www.academia.edu/74957287/Reality_or_pretense_Renouncing_nationality_and_organized_hypocrisy_of_the_sovereignty_of_Taiwan?hb-sb-sw=33785701.

COHEN, Rosalyn. The Concept of Statehood in United Nations Practice. University of Pennsylvania Law Review. Vol. 109, No. 8 (Jun., 1961), s. 1127–1171. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/3310588.

COCHRAN, Charles L. De Facto and De Jure Recognition: Is there a Difference? The American Journal of International Law. Vol. 62, No. 2 (Apr., 1968), s. 457–460. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/2196887.

COCHRAN, Charles L. The Estrada Doctrine and United States Policy. *University of Miami Inter-American Law Review.* Vol. 27 (1973), s. 27–31. Dostupné z: http://repository.law.miami.edu/umialr/vol5/iss1/6.

CZAPLIŃSKI, Władysław. *The Crimean crisis and the Polish practice on non-recognition.* Online. Questions of International law. 07.07.2016. Dostupné z: http://www.qil-qdi.org/crimean-crisis-polish-practice-non-recognition/ [cit. 2024-03-18].

D'ASPREMONT, Jean. Legitimacy of Governments in the Age of Democracy. *New York University Journal of International Law and Politics (JILP).* Vol. 38 (2006), s. 877–917. Dostupné z: https://ssrn.com/abstract=1265527.

D'ASPREMONT, Jean. 1989-2010: The Rise and Fall of Democratic Governance in International Law. In: CRAWFORD, James (ed.). *Select Proceedings of the European Society of International Law.* Vol. 3 (2011). Hart Publishing, 13 s. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1729786.

FERNÁNDEZ-MOLINA, Irene. The International Recognition of Governments in Practice(s): Creatures, Mirages, and Dilemmas in Post-2011 Libya. *International Studies Review.* Vol. 25, Issue 4 (December 2023). Dostupné z: https://doi.org/10.1093/isr/viad050.

FINCK, François. The State between Fact and Law: The Role of Recognition and the Conditions under which It Is Granted in the Creation of New States. *Polish Yearbook of International law.* Vol. 36 (2016), s. 51–81. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3025607.

HILLGRUBER, Ch. The Admission of New States to the International Community. In: *European Journal of International Law.* Vol. 9 (1998), s. 491–509. Dostupné z: http://www.ejil.org/pdfs/9/3/664.pdf.

HSIEH, Pasha L. The Taiwan Question and the One-China Policy. *Die Friedens-Warte.* Vol. 84 (2009), Issue 3, s. 59–81. Dostupné z: http://ssrn.com/abstract=1527624.

HSIEH, Pasha L. Rethinking non-recognition: Taiwan's new pivot to ASEAN and the one-China policy. *Cambridge Review of International Affairs.* Vol. 33 (2020), Issue 2, s. 204–228. Dostupné z: https://doi.org/10.1080/09557571.2019.1657796.

CHEN, Lung-Chu a REISMAN, W. M. Who Owns Taiwan: A Search for International Title. *The Yale Law Journal.* Vol. 81, Number 4 (Mar., 1972), s. 599–671.

Institut De Droit International. Resolutions Concerning the Recognition of New States and New Governments. The American Journal of International Law. Vol. 30, No. 4, Supplement: Official Documents (Oct., 1936).

JACKSON, Robert H. a ROSBERG, Carl G. Why Africa's Weak States Persist: The Empirical and Juridical Statehood. *World Politics.* Vol. 35, No. 1 (Oct., 1982), s. 1–24. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/2010277.

KELSEN, Hans. Recognition in International Law. Theoretical Observations. *The American Journal of International Law.* Vol. 35, No. 4 (Oct. 1941), s. 605–617. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/2192561.

KER-LINDSAY, James. The Stigmatisation of de facto States: Disapproval and 'Engagement without Recognition'. *Ethnopolitics.* Vol. 17 (2018), No. 4, s. 362–372. Dostupné z: https://doi.org/10.1080/17449057.2018.1495363.

KLABBERS, Jan. The Right to Be Taken Seriously: Self-Determination in International Law. *Human Rights Quarterly.* Vol. 28, No. 1 (Feb., 2006), s. 192–198. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/20072728.

KOLSTØ, Pål. The Sustainability and Future of Unrecognized Quasi-States. *Journal of Peace Research*. Vol. 43, No. 6 (Nov., 2006), s. 723–740. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/27640421.

KOLSTØ, Pål a BLAKKISRUD, Helge. Engaging without Recognizing? Western Approaches to the De Facto States. *Journal of International Analytics.* Vol. 13 (2022), No. 4, s. 58–75. Dostupné z: *doi.*org/*10.46272/2587-8476-2022-13-4-58-75.*

KOSKENNIEMI, Martti. Race, Hierarchy and International Law: Lorimer's Legal Science. *The European Journal of International Law.* Vol. 27 (2016), No. 2, s. 415–419. Dostupné z: https://doi.org/10.1093/ejil/chw017.

KUNZ, Josef L. Critical Remarks on Lauterpacht's „Recognition in International Law". *The American Journal of International Law.* Vol. 44, No. 4 (Oct., 1950), s. 713–719. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/2194989.

LAMLEY, Harry J. The 1895 Taiwan Republic: A Significant Episode in Modern Chinese History. *The Journal of Asian Studies.* Vol. 27, No. 4 (Aug., 1968), s. 739–762. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/2051577.

LAUTERPACHT, Hersch. Recognition of States in International Law. The Yale Law Journal, Vol. 53, No. 3 (Jun., 1944), s. 385–458. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/792830.

LESAFFER, Randall. Argument from Roman Law In Current International Law: Occupation and Acquisitive Prescription. *The European Journal on International Law.* Vol. 16 (2005), No. 1, s. 25–58. Dostupné z: http://www.ejil.org/pdfs/16/1/289.pdf.

LIU, Yulin. Statehood Theory and China's Taiwan Policy. *Tsinghua China Law Review.* Vol. 2 (2009), Issue 1, 17 s. Dostupné z: http://ssrn.com/abstract=2676563.

MARIOTTINI DE OLIVEIRA, Victor S. Statehood for Sale: Derecognition, "Rental Recognition", and the Open Flanks of International Law. *Jus Cogens.* Vol. 5 (2023) Issue 2–3, s. 283–289. Dostupné z: https://doi.org/10.1007/s42439-023-00075-y.

PELLET, Alain. The Opinions of the Badinter Arbitration Comittee, A Second Breath for the Self-Determination of Peoples. In: *European Journal of International Law.* Vol. 3, No. 1, 1992, s. 178–185. Dostupné z: http://ejil.org/pdfs/3/1/1175.pdf.

PETERS, Anne. Statehood after 1989: 'Effectivités' between Legality and Virtuality. In: *Proceedings of the European Society of International Law.* Vol. 3, 2010, 14 s. Dostupné z: https://ssrn.com/abstract=1720904.

POSNER, Theodore R. Kadic v. Karadzic. 70 F.3d 232. *The American Journal of International Law.* Vol. 90, No. 4 (Oct., 1996), s. 658–663.

RIM, Yejoon. State Continuity in the Absence of Government: The Underlying Rationale in International Law. *The European Journal of International Law.* Vol. 32, No. 2, s. 485–505. Dostupné z: https://academic.oup.com/ejil/article/32/2/485/6317387.

ROTH, Brad R. The Entity that Dare Not Speak Its Name: Unrecognized Taiwan as a Right-Bearer in International Legal Order. *Wayne State University Law School Legal Studies Research Paper Series No. 07-27* (Sept. 2007), 36 s. Dostupné z: https://ssrn.com/abstract_id=1015120.

SALTZMAN, Zachary. Much Ado About Nothing: Non-Member State Status, Palestine and the International Criminal Court, in: *St. John's Journal of International and Comparative Law.* Vol. 3, Issue 2 (Spring 2013), s. 163–209. Dostupné z: https://scholarship.law.stjohns.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1019&context=jicl.

SHARON, Ori. To Be or Not to Be: State Extinction through Climate Change. Environmental Law. Vol. 51 (2021), No. 4, s. 1041–1083. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/10.2307/48647569.

SHAW, Malcolm N. Peoples, Territorialism and Boundaries. *European Journal of International Law.* Vol. 8 (1997), Issue 3, s. 478–507. Dostupné z: http://www.ejil.org/pdfs/8/3/1457.pdf.

STILZ, Anna. Nations, States, and Territory. *Ethics*, Vol. 121, No. 3 (April 2011), s. 572–601. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/10.1086/658937.

ŠTURMA, Pavel. Sukcese států ve vztahu k mezinárodní odpovědnosti: nový kodifikační úkol? *Právník,* Roč. 9 (2014), s. 713–729. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/casopisy-a-knihy/casopisy/casopis-pravnik/archiv/2014/2014-9.html?a=2927.

Tchaj-wan a česká politika jedné Číny. Online. Sinopsis. 10.01.2024. s. 3–9. Dostupné z: https://sinopsis.cz/wp-content/uploads/2024/01/Sinopsis_policy-paper_final.pdf [cit. 2024-07-07].

TALMON, Stefan. Cyprus: An Obstacle on Turkey's Way to Europe. *Oxford Legal Studies Research Paper No. 44/2006.* Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=931109.

TALMON, Stefan. Has the United Kingdom De-Recognized Colonel Qadhafi as Head of State of Libya? *Oxford Legal Studies Research Paper No. 16/2011*, 7 s. (PDF verze). Dostupné z: http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1773028.

TALMON, Stefan. New Zealand's Policy of Implied Recognition of States: One Step Ahead or Falling Behind? *New Zealand Yearbook of International Law* 2009 (2010), Oxford Legal Studies Research Paper No. 70/2010, 17 s. (PDF verze). Dostupné z: https://ssrn.com/abstract=1697926.

TALMON, Stefan. Recognition of Opposition Groups as the Legitimate Representative of a People. *Bonn Research Papers on Public International Law,* Paper No 1/2013, 33 s. (PDF verze). Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2227615.

TALMON, Stefan. The Constitutive versus the Declaratory Theory of Recognition: Tertium Non Datur? *British Yearbook of International Law.* Vol. 75 (2004), Issue 1, s. 101–181. Dostupné z: https://academic.oup.com/bybil/article-abstract/75/1/101/467995?

VIDMAR, Jure. Conceptualizing of Declarations of Independence in International Law. *Oxford Journal of Legal Studies.* Vol. 32 (2012), No. 1, s. 153–177, el. verze. Dostupné z: http://ssrn.com/abstract=2060571.

VIDMAR, Jure. Democracy and Regime Change in the Post-Cold War International Law. *New Zealand Journal of Public and International Law*, Vol. 11 (2013), s. 349–380. Dostupné z: http://ssrn.com/abstract=2426319.

VIDMAR, Jure. Palestine and the Conceptual Problem of Implicit Statehood. *Chinese Journal of International Law*, Vol. 12 (2013), s. 19-41. Dostupné z: http://ssrn.com/abstract=2243371.

VIDMAR, Jure. Remedial Secession in International Law: Theory and (Lack of) Practice. St Antony's International Review. Vol. 6 (2010), No. 1, s. 37–56. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2060318.

VIDMAR, Jure. South Sudan and the International Legal Framework Governing the Emergence and Delimitation of New States. *Texas International Law Journal*, Volume 47 (2012), Issue 3, s. 541–559. Dostupné z: http://ssrn.com/abstract=2060296.

VIDMAR, Jure. States, Governments, and Collective Recognition. *Chinese (Taiwan) Yearbook of International Law and Affairs*, Vol. 31 (2014), el. verze, 23 s. Dostupné z: http://ssrn.com/abstract=2482997.

VIDMAR, Jure: The Concept of the State and its Right of Existence. *Cambridge Journal of International and Comparative Law.* Vol. 4 (2015), Issue 3, 19 s. Dostupné z: http://ssrn.com/abstract=2796206.

WALKER, Jordan B. Archipelagic Ambiguities: The Demarcation of Modern Japan. *Island Studies Journal.* Vol. 10 (2015), No. 2, s. 197–222.

WARBRICK, Colin. The New British Policy on Recognition of Governments. *The International and Comparative Law Quarterly.* Vol. 30, No. 3 (Jul. 1981), s. 568–592. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/759287.

[WEILER, Joseph.] Editorial. Differentiated Statehood? 'Pre-States'? Palestine@the UN. *European Journal of International Law.* Vol. 24, Issue 1 (Feb., 2013), s. 1–11. Dostupné z: doi:10.1093/ejil/cht012.

Yearbook of the International Law Commission 1949, Volume I, Summary Records and Documents of of the First Session including the report of the Commission to the General Assembly. Dostupné z: https://legal.un.org/ilc/publications/yearbooks/english/ilc_1949_v1.pdf.

Yearbook of the International Law Commission 1950, Volume I, Summary Records of the Second Session, 5 June – 22 July 1950. Dostupné z: https://legal.un.org/ilc/publications/yearbooks/english/ilc_1950_v1.pdf.

2. Seznam internetových zdrojů

Odborné příspěvky na blozích apod.

AKANDE, Dapo. *Palestine as a UN Observer State: Does this Make Palestine a State?* Online. EJIL: Talk! Blog of the European Journal of International Law. 03.12.2012. Dostupné z: https://www.ejiltalk.org/palestine-as-a-un-observer-state-does-this-make-palestine-a-state/ [cit. 2023-07-29].

CRAWFORD, James a BOYLE, Alan. *[Scotland analysis: Devolution and the implications of Scottish independence.] Annex A. Opinion: Referendum on the Independence of Scotland – International Law Aspects*. Online. 10.12.2012. 45 s. Dostupné z: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/79408/Annex_A.pdf [cit. 2024-06-04].

D'ASPREMONT, Jean. *Duality of government in Côte d'Ivoire.* Online. EJIL: Talk! Blog of the European Journal of International Law. 04.01.2011. Dostupné z: https://www.ejiltalk.org/duality-of-government-in-cote-divoire/ [cit. 2024-05-20].

D'ASPREMONT, Jean. The International Law of Statehood and Recognition: A Post-Colonial Invention. Forthcoming in: T. GARCIA (ed). *La Reconnaissance du Statut d'Etat à des Entités Contestées* (Pedone, 2018). Dostupné z: https://ssrn.com/ abstract_id=3061371.

D'ASPREMONT, Jean. The International Law of Statehood and Recognition: A Post-Colonial Invention, Forthcoming in T. GARCIA (ed), *La Reconnaissance du Statut d'Etat à des Entités Contestées* (Pedone, 2018), s. 12. Dostupné z: https://ssrn.com/abstract=3061371.

MILOVANOVIC, Marko. *A Footnote on Secession.* Online. EJIL: Talk! Blog of the European Journal of International Law. 26.10.2017. Dostupné z: https://www.ejiltalk.org/a-footnote-on-secession/ [cit. 2023-07-31].

PETERS, Anne. *Passportisation: Risks for international law and stability – Part I.* Online. EJIL: Talk!, Blog of the European Journal of International Law. 19.09.2019. Dostupné z: https://www.ejiltalk.org/passportisation-risks-for-international-law-and-stability-part-one/ [cit. 2023-07-31].

ROTH, Brad R. *Vidmar's Democratic Statehood Thesis in Light of the Yugoslav Dissolution.* Online. EJIL: Talk! Blog of the European Journal of International Law. 07.08.2013. Dostupné z: https://www.ejiltalk.org/vidmars-democratic-statehood-thesis-in-light-of-the-yugoslav-dissolution/ [cit. 2024-06-03].

SCHEU, Harald Christian. *Dilema Mezinárodního soudního dvora ve věci kosovské nezávislosti.* Online. Ústav mezinárodních vztahů Praha. 25.04.2012. Dostupné z: https://www.iir.cz/dilema-mezinarodniho-soudniho-dvora-ve-veci-kosovske-nezavislosti [cit. 2024-02-09].

TALMON, Stefan. *Acceptance of a Palestinian Nationality Within the Area of Private International Law.* Online. GPIL – German Practice in International Law. 05.09.2023. Dostupné z: https://gpil.jura.uni-bonn.de/2023/09/acceptance-of-a-palestinian-nationality-within-the-area-of-private-international-law/ [cit. 2024-03-14].

TALMON, Stefan. *Agreements with Non-Recognised Entities: The Case of Taiwan.* Online. GPIL – German Practice in International Law. 31.08.2023. Dostupné z: https://gpil.jura.uni-bonn.de/2023/08/agreements-with-non-recognised-entities-the-case-of-taiwan/ [cit. 2024-07-10].

VIDMAR, Jure. *The Importance of Legal Criteria for Statehood: A Rejoinder to Dapo Akande.* Online. EJIL: Talk!, Blog of the European Journal of International Law. 09.08.2013. Dostupné z: https://www.ejiltalk.org/the-importance-of-legal-criteria-for-statehood-a-rejoinder-to-dapo-akande/ [cit. 2023-08-04].

WELLER, Marc. *Secession and Self-Determination in Western Europe: The Case of Catalonia.* Online. EJIL: Talk! Blog of the European Journal of International Law. 18.10.2017. Dostupné z: https://www.ejiltalk.org/secession-and-self-determination-in-western-europe-the-case-of-catalonia/ [cit. 2023-07-27].

Ostatní

A-40. Convention on Rights and Duties of States. Online. Department of International Law, OAS. [datum neuvedeno]. Dostupné z: http://www.oas.org/juridico/english/sigs/a-40.html [cit. 2022-11-22].

Asian Development Bank and Taipei, China: Fact Sheet. Online. Asian Development Bank. 04.2024. Dostupné z: https://www.adb.org/publications/taipei-china-fact-sheet [cit. 2024-07-10].

ACHESON, Dean. *Speach on the Far East. January 12, 1950.* Online. Teaching American History. Dostupné z: http://teachingamericanhistory.org/library/document/speech-on-the-far-east/ [cit. 2024-06-30].

Ambasador Wang navštívil Senát. Online. Taipei Economic and Cultural Office, Prague. 29.01.2019. Dostupné z: https://www.taiwanembassy.org/cz_cs/post/3283.html [cit. 2024-07-10].

American Institute in Taiwan (bez data). Webové sídlo. Dostupné z: https://www.ait.org.tw/ [cit. 2024-07-10].

BRIDGEMANN, Tess. *A Dangerous Bet on Recognition in Venezuela.* Online. Just Security. 25.01.2019. Dostupné z: https://www.justsecurity.org/62357/dangerous-bet-recognition-venezuela/ [cit. 2023-09-17].

CHARLIER, Philip. *Mongolian and Tibetan Affairs Commission to be Dissolved: Lim Applauds.* Online. Taiwan English News. 14.08.2017. Dostupné z: http://taiwanenglishnews.com/mongolian-and-tibetan-affairs-commission-to-be-dissolved/ [cit. 2024-07-03].

CHEN, Yu-Jie a COHEN, Jerome A. *Why Does the WHO Exclude Taiwan?* Online. Council on Foreign Relations. 09.04.2020. Dostupné z: https://www.cfr.org/in-brief/why-does-who-exclude-taiwan [cit. 2024-07-10].

CHEUNG, Han. *Taiwan in Time: A provincial government that ruled no land.* Online. Taipei Times. 19.07.2020. Dostupné z: https://www.taipeitimes.com/News/feat/archives/2020/07/19/2003740165 [cit. 2024-07-03].

China threatens death penalty for 'diehard' Taiwan separatists. Online. CNN. 25.06.2024. Dostupné z: https://edition.cnn.com/2024/06/21/china/china-death-penalty-diehard-taiwan-separatists-intl-hnk/index.html [cit. 2024-07-07].

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *Council Conclusions on Venezuela.* 5582/21. PDF. Online. Brussels, 25 January 2021. Dostupné z: https://www.consilium.europa.eu/media/48053/st05582-en21.pdf. [cit. 2024-05-05].

Diplomatic Allies. Online. Ministry of Foreign Affairs, Republic of China (Taiwan). 28.06.2024. Dostupné z: https://en.mofa.gov.tw/AlliesIndex.aspx?n=1294&sms=1007 [cit. 2024-07-09].

DRUN, Jessica a GLASER, Bonnie S. *The Distortion of UN Resolution 2758 and Limits on Taiwan's Access to the United Nations.* Online. German Marshall Fund. 24.03.2022. Dostupné z: https://www.gmfus.org/news/distortion-un-resolution-2758-and-limits-taiwans-access-united-nations [cit. 2024-07-10].

HUANG, Christine a STARR, Kelsey Jo. *Most people in Taiwan see themselves as primarily Taiwanese; few say they're primarily Chinese.* Online. Pew Research Center. 01.16.2024. Dostupné z: https://www.pewresearch.org/short-reads/2024/01/16/most-people-in-taiwan-see-themselves-as-primarily-taiwanese-few-say-theyre-primarily-chinese/ [cit. 2024-07-02].

Inaugural Address of ROC 16th-term President Lai Ching-te. Online. Mainland Affairs Council. 20.05.2024. Dostupné z: https://www.mac.gov.tw/en/News_Content.aspx?n=B7C204243029BC59&sms=29BD1E466E967AF7&s=E6DAFE42C620B870 [cit. 2024-07-08].

Interview of Taiwan President Lee Teng-hui with Deutsche Welle radio. Taipei, 9 July 1999. Online. New Taiwan. Dostupné z: https://www.taiwandc.org/nws-9926.htm [cit. 2024-07-08].

KIM, Sang-woo. *Inter-Korean Basic Agreement and two-state system.* Online. The Korea Times. 13.02.2024. Dostupné z: https://www.koreatimes.co.kr/www/opinion/2024/02/792_368653.html. [cit. 2024-04-22].

LIBERLAND. *Basic Information.* Online. Free Republic of Liberland. 2024. Dostupné z: https://liberland.org/en/about [cit. 2024-07-14].

MORINA, Die. *Kosovo Says Suriname Can't Revoke Independence Recognition.* Online. BalkanInsight. 31.10.2017. Dostupné z: https://balkaninsight.com/2017/10/31/kosovo-claims-suriname-cannot-revoke-independence-recognition-10-31-2017/ [cit. 2022-09-28].

MORRISON, Thea. *Vanuatu Foreign Minister Visits Occupation Line.* Online. Georgia Today. 15.03.2019. Dostupné z: http://gtarchive.georgiatoday.ge/news/14846/Vanuatu-Foreign-Minister-Visits-Occupation-Line [cit. 2022-10-01].

Postoj ČSSR, ČSFR a ČR k OOP a Palestinskému státu, vč. zastoupení v ČR. Online. MZV ČR. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocni_zpravy_a_dokumenty/poskytnute_informace/postoj_cssr_csfr_a_cr_k_oop_a.html [cit. 2023-04-17].

RENAN, Ernest. *What is a Nation?* Online. UC Paris. Dostupné z: http://www.ucparis.fr/files/9313/6549/9943/What_is_a_Nation.pdf [cit. 2024-06-03].

SMITH, Nicola. *China Is Trying to Bar Taiwan From the World's Top Health Summit. The Consequences Could Be Deadly.* Online. Time. 05.05.2017. Dostupné z: http://time.com/4768449/taiwan-who-health-wha-china/ [cit. 2024-06-05].

Statement of the Georgian Foreign Ministry regarding the establishment of diplomatic and consular relations. Online. Ministry of Foreign Affairs of Georgia. 31.03.2014. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20141006191232/http://mfa.gov.ge/index.php?lang_id=ENG&sec_id=59&info_id=17401 [cit. 2022-10-01].

Taiwan not invited to World Health Organization's annual assembly. Online. Nikkei Asia. 27.05.2024. Dostupné z: https://asia.nikkei.com/Politics/International-relations/Taiwan-not-invited-to-World-Health-Organization-s-annual-assembly [cit. 2024-07-10].

The Contacts and Addresses of Somaliland Representative Offices around the World. Online. The Republic of Somaliland. Dostupné z: https://somalilandgov.com/country-profile/embasies/ [cit. 2020-06-10].

The Official Position of the Republic of China (Taiwan) on the People's Republic of China's Anti-Secession (Anti-Separation) Law. Online. Mainland Affairs Council. 29.03.2005. Dostupné z: https://www.mac.gov.tw/en/News_Content.aspx?n=8A319E37A32E01EA&sms=2413CFE1BCE87E0E&s=D1B0D66D5788F2DE [cit. 2024-07-08].

The World Factbook. Taiwan. Online. CIA. 18.06.2024. Dostupné z: https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/taiwan/ [cit. 2024-06-23].

U.S. Relations with Somalia. Online. U,S. Department of State. 18.03.2022. Dostupné z: https://www.state.gov/u-s-relations-with-somalia/ [cit. 2024-05-17].

U.S. Relations with Taiwan. Online. U.S. Department of State. 28.05.2022. Dostupné z: https://www.state.gov/u-s-relations-with-taiwan/ [cit. 2024-07-10].

WEBER, Max. *Politics as a Vocation.* Přednáška pronesená 28. ledna 1919. PDF, 27 s. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20130319092642/http://anthropos-lab.net/wp/wp-content/uploads/2011/12/Weber-Politics-as-a-Vocation.pdf.

3. Seznam použitých rezolucí, smluv a obdobných dokumentů

Rezoluce OSN

Rezoluce VS OSN A/RES/195 (III) z 12.12.1948. Otázka nezávislosti Koreje. Dostupné z: https://documents.un.org/doc/resolution/gen/nr0/043/66/pdf/nr004366.pdf?token=i5PAaEKufgAEwWRPiw&fe=true.

Rezoluce VS OSN A/RES/1514 (XV) z 14.12.1960. Deklarace o poskytnutí nezávislosti koloniálním zemím a národům. Dostupné z: https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/48/048-19631202-JUD-01-00-EN.pdf.

Rezoluce VS OSN A/RES/1541 (XV) z 15.12.1960. Principy, jež by měly vést členy při určení, zda existuje povinnost předávat informace vyžadované podle článku 73e Charty. Dostupné z: https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/153/15/PDF/NR015315.pdf.

Rezoluce VS OSN č. A/RES/2625 (XXV) z 24.10.1970. Deklarace zásad mezinárodního práva o přátelských vztazích a spolupráci. Dostupné z: http://www.un-documents.net/a25r2625.htm.

Rezoluce VS OSN č. 2758, A/RES/2758 (XXIX) z 25.10.1971. Obnovení zákonných práv Čínské lidové republiky ve Spojených národech. Dostupné z: https://digitallibrary.un.org/record/192054?v=pdf.

Rezoluce VS OSN č. 3314 (XXIX) z 14. prosince 1974, Definice agrese. Dostupné z: https://documents.un.org/doc/resolution/gen/nr0/739/16/pdf/nr073916.pdf?token=RMZSzqvk2alacyvLtX&fe=true.

Mezinárodní smlouvy

Charta OSN, 892 UNTS 119, sjednána 26.06.1945, v platnosti od 24.10.1945, text UNYB 1946–47, s. 831, úřední překlad pod č. 30/1947.

Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech. No. 14531, 993 UNTS 3, přijato 16.12.1966, v platnosti od 03.01.1976 (ICESC). Dostupné z: https://treaties.un.org/Pages/showDetails.aspx?objid=0800000028002b6ed&clang=_en.

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. No. 14668, 999 UNTS 171, přijato 16.12.1966, v platnosti od 23.03.1976 (ICCPR). Dostupné z: https://treaties.un.org/Pages/showDetails.aspx?objid=0800000280004bf5.

Mírová smlouva s Japonskem (Sanfranciská mírová smlouva). No. 1832, 136 UNTS 45, sjednána 08.09.1951, v platnosti od 28.04.1952 (Treaty of Peace with Japan).

Úmluva o právech a povinnostech států (Montevidejská úmluva). No. 3802, 165 LNTS 19, sjednána 26.12.1933, v platnosti od 26.12.1934 (Montevideo Convention on Rights and Duties of States).

Vídeňská úmluva o smluvním právu. No. 18232, 1115 UNTS 331, sjednaná 23.05.1969, v platnosti od 27.01.1980 (Vienna Convention on the Law of Treaties; VCLT). Dostupné z: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_1_1969.pdf.

Ostatní

Ústav mezinárodního práva (Institute de Droit International). *The Principle of Non-Intervention in Civil Wars.* 14. August 1975. Dostupné z: https://www.idi-iil.org/app/uploads/2017/06/1975_wies_03_en.pdf.

ILC. *Přípravná studie týkající se návrhu deklarace o právech a povinnostech států* (*Preparatory Study Concerning a Draft Declaration on the Rights and Duties of States),* A/CN.4/2, 15.10.1948. Dostupné z: https://legal.un.org/ilc/documentation/english/a_cn4_2.pdf.

ILC. *Návrh článků o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní chování (Draft articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, with commentaries).* A/56/10, 2001. Dostupné z: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_6_2001.pdf.

Žádost o zahrnutí dodatečného bodu na program 59. zasedání VS OSN, Otázka zastoupení třiadvacetimilionového tchajwanského národa ve Spojených národech. A/59/194, 10.08.2004. Dostupné z: https://digitallibrary.un.org/record/527755?v=pdf.

4. Seznam použitých vnitrostátních právních předpisů

Vnitrostátní právní předpisy

Anti-Secession Law. Online. Ministry of National Defence. The People's Repblic of China. 29.06.2021. Dostupné z: http://eng.mod.gov.cn/xb/Publications/LR/4888396.html [cit. 2024-07-08].

Constitution of the Democratic People's Republic of Korea. Adopted by the Supreme People's Assembly at Its First Session, September 8, 1948, with amendments adopted at the Seventh, Eighth and Ninth Sessions. Pyongyang: New Korea Press, 1956. Čl. 103. Dostupné z: https://www.hrnk.org/uploads/pdfs/DPRK_Constitution.pdf.

Constitution of the Republic of Korea. Online. In: Refworld. Dostupné z: https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?lang=ENG&hseq=1 [cit. 2024-04-22].

Taiwan (Republic of China) 1947 (rev. 2005). [Ústava Čínské republiky]. Online. Constitute. Dostupné z: https://www.constituteproject.org/constitution/Taiwan_2005 [cit. 2024-07-03].

5. Seznam použitých materiálů z činnosti soudů

Mezinárodní soudní dvůr

MSD. *Západní Sahara.* Poradní posudek, 16.10.1975. I.C.J. Reports 1975, p. 12. Dostupné z: https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/61/061-19751016-ADV-01-00-EN.pdf.

MSD. *Vojenské a polovojenské aktivity v a proti Nikarague (Nikaragua v. USA)* (Case Concerning Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua). Rozsudek v meritu, 27.06.1986. I.C.J. Reports 1986, p. 14. Dostupné z: https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf.

MSD. *Případ týkající se pohraničního sporu* (Burkina Faso/Republika Mali) (Case Concerning the Frontier Dispute). Rozsudek, 22.12.1986. I.C.J. Reports 1986, p. 554. Dostupné z: https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/69/069-19861222-JUD-01-00-EN.pdf.

MSD. *Soulad jednostranného vyjádření nezávislosti Kosova s mezinárodním právem. Písemné komentáře Nizozemského království* (Written Comments of the Kingdom of the Netherlands). 17.07.2009. Dostupné z: https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/141/15692.pdf.

MSD. *Soulad jednostranného vyjádření nezávislosti Kosova s mezinárodním právem.* Veřejné slyšení, 10.12.2009. CR 2009/32. Dostupné z: https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/141/141-20091210-ORA-01-00-BI.pdf.

MSD, *Soulad jednostranného vyjádření nezávislosti Kosova s mezinárodním právem.* Poradní posudek, 22.07.2010. I.C.J. Reports 2010, p. 403. Dostupné z: https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/141/141-20100722-ADV-01-00-EN.pdf.

Mezinárodní trestní soud

MTS. *Žádost žalobce podle čl. 19 odst. 3 o rozhodnutí o územní jurisdikci soudu v Palestině. (P*rosecution request pursuant to article 19(3) for a ruling on the Court's territorial jurisdiction in Palestine). Úřad žalobce, 22.01.2020, No.: ICC-01/18-12. Dostupné z: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/CourtRecords/CR2020_00161.PDF.

MTS. *Stanovisko* amicus curiae *České republiky ve věci Palestiny.* (*Situation in the State of Palestine. Request Pursuant to Rule 103 of the Rules of Procedure and Evidence for leave to submit observations*). Česká republika, 12.03.2020, No.: ICC-01/18. Dostupné z: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/CourtRecords/CR2020_00996.PDF.

MTS. *Stanovisko* amicus curiae *Rakouské republiky ve věci Palestiny (Amicus curiae observations of the Republic of Austria*). Rakouská republika, 15.03.2020, No.: ICC-01/18-76). Dostupné z: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/CourtRecords/CR2020_01018.PDF.

MTS. *Stanovisko* amicus curiae *Malcolma N. Shawa ve věci Palestiny*. (*Submission of Observations to the Pre-Trial Chamber Pursuant to Rule 103*). Prof. Malcolm N. Shaw, 16.03.2020, No.: ICC-01/18-75. Dostupné z: https://legal-tools.org/doc/p5ixh2/pdf.

Ostatní judikatura

Stálý rozhodčí soud. *Případ ostrova Palmas (nebo Miangas).* Rozhodčí nález. Haag, 04.04.1928, 37 s. Dostupné z: https://pcacases.com/web/sendAttach/714.

Stálý rozhodčí soud. *Případ Treves*. Rozhodnutí č. 144. 24.11.1956. Sv. XIV, s. 262–272. (Treves Case – Decision No. 144.). Dostupné z: https://jusmundi.com/en/document/decision/en-treves-case-decision-no-144-monday-24th-september-1956.

Katangese Peoples' Congress v. Zaire, African Commission on Human and Peoples' Rights, Comm. No. 75/92 (1995). Online. University of Minnesota Human Rights Library. Dostupné z: http://hrlibrary.umn.edu/africa/comcases/75-92.html [cit. 2024-06-18].

Kanadský Nejvyšší soud. *Reference re Secession of Quebec*, [1998] 2 S.C.R. 217. Dostupné z: https://decisions.scc-csc.ca/scc-csc/scc-csc/en/item/1643/index.do.

ICTY (Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii). *Žalobce v. Milošević* (Prosecutor v. Milošević). IT-02-54-T. Rozhodnutí o návrhu na zproštění obžaloby podle článku 98 bis (soudní senát) (Decision on Motion for Judgment of Acquittal Under Rule 98 bis). 16.06.2004. Dostupné z: https://www.icty.org/x/cases/slobodan_milosevic/tdec/en/040616.pdf.

Africká komise pro lidská práva a práva národů. *Kevin Mgwanga Gunme et al v. Cameroon,* Rozhodnutí. Communication No. 266/2003, 27.05.2009. Dostupné z: https://www.rightofassembly.info/assets/downloads/Mgwanga_Gunme_v._Cameroon__Decision_266_of_2003_(ACmHPR__2009).pdf.

Problémy státnosti Čínské republiky (Tchaj-wanu)

Abstrakt

Tato práce pojednává o otázce Čínské republiky na Tchaj-wanu, která dlouhodobě představuje jeden z klíčových problémů mezinárodní politiky. Práce je rozdělena do tří částí.

První, historická část líčí genezi tchajwanské otázky.

Druhá část se zaměřuje na rozbor relevantních okruhů mezinárodního práva veřejného. Věnuje se pojmu státu. Hodnotí kritéria státnosti, a to jak ta klasická, zmíněná v Montevidejské úmluvě, tak i ta navržená později. Dospívá ke kontroverznímu závěru, že vyhlášení nezávislosti není nezbytným předpokladem státnosti. Rozebírá způsoby uznání a jeho význam pro vznik státu. Zabývá se i kategoriemi entit, jejichž státnost je v tom či onom smyslu pochybná. A konečně se zaobírá otázkami sebeurčení a secese.

Třetí část je věnována státnosti dnešní Čínské republiky. Analyzuje, že Čínská republika na Tchaj-wanu splňuje kritéria státnosti a že její existence není následkem porušení *ius cogens*. Argumentuje, že Tchajwance je možno považovat za zvláštní národ. Soudí, že secese ostrova by neporušila mezinárodní právo. Připomíná, že koncepty identity a kontinuity se liší z hlediska vnitrostátního a mezinárodního práva. Dospívá tak k závěru, že Čínská lidová republika představuje pokračovatele pozdní císařské Číny a posléze původní Čínské republiky před rokem 1949. Spor mezi vládami v Pekingu a Tchaj-peji byl původně otázkou uznání vlády a uznání Mao Ce-tungova režimu bylo v souladu s logikou mezinárodního práva. Dlouhodobé pokračující uznání Čankajškova režimu na Tchaj-wanu společně s jeho efektivní vládou nad nezanedbatelným územím však konsolidovalo jeho separátní státnost. Čína se tak stala rozděleným státem podobně jako Korea. Samotná ztráta mezinárodního uznání již etablovaného státu na Tchaj-wanu potom nevedla k jeho zániku. Postoj některých států, které uznávají ČLR, není vždy v praxi slučitelný s její „politikou jedné Číny“, a naopak státy, které uznávají Čínskou republiku, ji již prohlásily za představitele Tchajwanců. Práce se zabývá i kontakty Čínské republiky s cizinou, členstvím v mezinárodních organizacích, a na závěr představuje některé praktické problémy spojené se separátní existencí současné Čínské republiky.

Klíčová slova:

Státnost; Čína; Tchaj-wan.

The Problems of Statehood of the Republic of China (Taiwan)

Abstract

This thesis deals with the question of the Republic of China on Taiwan, which has been one of the long-term key questions of international politics. This thesis is divided into three parts.

The first, historical part narrates the genesis of the question of Taiwan.

The second part is focused on analysis of relevant aspects of international public law. It deals with the concept of state. It evaluates the criteria of statehood, both the classic ones, enshrined in the Montevideo Convention, and those suggested later. It reaches a controversial conclusion that a declaration of independence is not a criterion of statehood. The part analyses the modes of recognition and its significance for the creation of statehood. It also deals with categories of entities whose statehood is problematic in one sense or another. Finally, it deals with the topics of self-determination and secession.

The third part is devoted to the statehood of recent Republic of China. It analyses that the Republic of China at Taiwan fulfils the criteria of statehood and that its existence is not a consequence of a violation of *ius cogens*. It argues that the Taiwanese can be considered a separate people. It assumes that a secession of the island would not violate the international law. It reminds of the fact that identity and continuity in the view of constitutional law are different from these concepts in the view of international law. Thus, it comes to a conclusion that the People's Republic of China is a continuator of the Chinese state of the late imperial period and then of the original Republic of China before 1949. The dispute between the governments in Beijing and Taipei was originally a question of the recognition of government, and the recognition of Mao Zedong's regime as the legitimate government of China was in accordance with the logic of international law. However, the long-term continued recognition of Chiang Kai-shek's regime in Taiwan, together with its effective rule over a not-insignificant territory, consolidated its separate statehood. Thus, China became a divided state, much like Korea. The later loss of international recognition of an already consolidated state at Taiwan did not mean its extinction. The attitude of some countries which do recognize the People's Republic of China is not always consistent in praxis with its "one China policy", and conversely, the states which do recognize the Republic of China have it already treated as a Taiwanese state. The thesis also deals with the topics of diplomatic and quasi-diplomatic

representation of the Republic of China, and finally it introduces some practical problems connected with separate existence of the recent Republic of China.

Key words:

Statehood; China; Taiwan.